

Palenkės vaivadijos plėtros strategija iki 2020 metų

PALENKĖS VAIVADIJA

Palenkės vaivadijos plėtros strategija iki 2020 metų

Palenkės vaivadijos Maršalo žinyba

**Priedas prie 2013 m. rugsėjo 9 d.
Palenkės vaivadijos seimelio nutarimo
Nr. XXXI/374/13**

Ekspertų grupė

Prof. habil. dr. Jacek Szlachta

Habil. dr. Wojciech Dziemianowicz, prof. VU

Habil. dr. Bogusław Plawgo, prof. BU

Komitetas vadovaujantis PVPS (Grupė Palenkės vaivadijos plėtros strategijos atnaujinimo klausimams)

Jarosław Zygmunt Dworzański – PVPS valdymo komiteto pirmininkas

Mieczysław Kazimierz Baszko

Halina Chodnikiewicz

Habil. dr. Robert Ciborowski, prof. BU

Cezary Cieślukowski / Karol Pilecki

Wiesława Ćwiklińska

Beniamin Janusz Dobosz

Małgorzata Dudzińska

Prof. habil. dr. inż. Lech Dzienis

Janusz Franciszkiewicz

Joanna Jasiewicz

Adam Kamiński

Krzysztof Marek Karpieszuk

Danuta Kaszyńska

Walenty Korycki

Stanisław Krajewski

Stefan Krajewski

Prof. habil. dr. Adam Jacek Krętowski

Mirosław Lech

Dr. Krystyna Leszczewska

Ewa Magrel

Dr. inż. Lech Magrel

Ewa Małek

Bogdan Minkiewicz

Janina Mironowicz

Anna Naszkiewicz

Dr. Przemysław Nawrocki

Andrzej Parafiniuk

Jacek Piorunek

Habil. dr. Bogusław Plawgo, prof. BU

Anna Poźniak

Krzysztof Radziszewski

Czesław Renkiewicz

Jacek Roleder

Jan Wdowiak

Dr. inż. Wojciech Winogrodzki

Jarosław Cezary Worobiej

Dr. Dorota Wyszowska

Krzysztof Żukowski

Grupė 2014+ (Grupė 2014-2020 finansinės perspektyvos planavimo reikalams)

Bogdan Minkiewicz – Grupės pirmininkas

Anna Abako

Agnieszka Aleksiejczuk

Daniel Górski

Elżbieta Filipowicz

Wiesław Henryk Kamieński

Ewa Kulikowska

Hubert Ostapowicz

Elżbieta Romańczuk

Katarzyna Zajkowska / Leszek Lulewicz

Małgorzata Żynel

Teminių grupių moderatoriai

Dr. Anna Augustyn – Vietinė grupė

Habil. dr. Piotr Banaszuk, prof. BP – Infrastruktūros ir aplinkos grupė

Habil. dr. Robert Ciborowski, prof. BU – Teritorinės sanglaudos ir vietinės plėtros, tame tarpe kaimo ir pasienio teritorijų grupė

Marek Dźwigaj – Ekonomikos grupė

Hubert Ostapowicz – Visuomeninio ir žmogiškojo kapitalo grupė

Pilnas dokumentų rengimo darbuose dalyvaujančių asmenų sąrašas yra nurodytas 1 Priede.

TURINYS

Puslapis:

IVADAS	8
VAIVADIJOS PLĖTROS STRATEGIJOS AKTUALIZAVIMO PRIELAIIDOS	8
SANTYKIS SU ESAMA STRATEGIJA	9
VAIVADIJOS VIZIJA 2030 METAIS	10
IŠORINĖS STRATEGIJOS SĄLYGOS	12
EUROPOS IR PASAULIO EKONOMIKOS MEGATENDENCIJOS	12
PALENKĖS VAIVADIJOS PLĖTROS EUROPINĖS SĄLYGOS	14
PALENKĖS VAIVADIJOS PLĖTROS SĄLYGOS, SUSIDARANČIOS DĖL VALSTYBINIAME LYGMENYJE VYKDOMŲ VEIKSMŲ	16
STRATEGINĖ DIAGNOZĖ (SINTEZĖ)	19
PALENKĖ– ŽALIA	19
PALENKĖ – ATVIRA	22
PALENKĖ– PASIEKIAMA	24
PALENKĖ – VERSLI	27
SWOT ANALIZĖ	35
OPERACINIAI IR STRATEGINIAI TIKSLAI	38
1. STRATEGINIS TIKSLAS – KONKURENCINGA EKONOMIKA	40
2. STRATEGINIS TIKSLAS. ŠALIES IR TARPTAUTINIAI RYŠIAI	46
3. STRATEGINIS TIKSLAS. GYVENIMO KOKYBĖ	49
STRATEGINĖS INTERVENCIJOS TERITORIJOS	53
PAGRINDINIAI KLAUSIMAI, SUSIJĘ SU UŽ REGIONO ESANČIOMIS TERITORIJOMIS	58
ĮGYVENDINIMO SISTEMA	60
ĮGYVENDINIMO NUOSTATOS	60
DIEGIMO PROCESO ORGANIZACIJA	61
MONITORINGO SISTEMA	63
FINANSINĖS GALIMYBĖS	66
PALENKĖS VAIVADIJOS IŠŠŪKIAI	71

IVADAS

VAIVADIJOS PLĖTROS STRATEGIJOS AKTUALIZAVIMO PRIELAIDOS

Ilgalaikis regiono plėtros planavimas yra įstatymų numatyta savivaldybių ir vaivadijų pareiga. Šios pareigos įgyvendinimo priemonė yra vaivadijos plėtros strategija, apibrėžianti regiono plėtros politikos intervencijos nuostatas, teritorijas ir kryptis ilgalaikėje perspektyvoje, kuri neviršija laikotarpio, nurodyto aktualioje galiojančioje Valstybinėje vidutinio laikotarpio plėtros strategijoje¹, ribų. Tuo pačiu strateginis planavimas yra ne tik pareiga, bet ir būtinas įrankis kiekvieno regiono plėtros valdyme.

Strategija yra pagrindinis programinis dokumentas, apibrėžiantis ilgalaikės regiono plėtros koncepcijos nuostatas ir kryptis.

Pagrindiniai vaivadijos plėtros strategijos elementai yra esamos regiono situacijos diagnozė ir tuo pagrindu nustatyti pagrindiniai plėtros iššūkiai ir tikslai, kurie turi būti įgyvendinti Palenkės vaivadijos savivaldybės ir kitų susijusių subjektų.

Šiuo metu privaloma Palenkės vaivadijos plėtros strategija iki 2020 metų (PVPS) buvo patvirtinta Palenkės vaivadijos Seimelyje 2006 metais. Po šešių jos galiojimo metų dėl dinamiškai besikeičiančių visuomeninių-ekonominių sąlygų ir formalijų juridinių plėtros politikos Lenkijoje vykdymo pakeitimų, susidarė būtinybė šį dokumentą atnaujinti. Viena iš pagrindinių prielaidų yra esminis regioninės politikos paradigmos pasikeitimas. Nauja regioninės politikos paradigma visų pirma remiasi:

- stipriu viešosios intervencijos kryptingumu dėl regionų konkurencingumo sustiprinimo ir augimo procesų išlaisvinimu per pilnesnį konkurencinių privalumų ir plėtros potencialo panaudojimą (dėmesys sukoncentruotas į teritorines endogenines savybes, o ne egzogenines investicijas ir transferus, pabrėžiamos plėtros galimybės, o ne kliūtys);
- atsisakymu trumpalaikio modelio, „iš viršaus“ teikiamų dotacijų ir perėjimu prie ilgalaikių modelių, decentralizuotų plėtros politikų, nukreiptų visų regionų rėmimui, eatsižvelgiant į jų stiprumo lygį, tame tarpe mobilizuojant vietinius išteklius ir lėšas taip, kad būtų išnaudoti specifiniai konkurenciniai privalumai be per didelės priklausomybės nuo valstybinių transferų ir dotacijų;
- atsisakant išsklaidytos intervencijos ir perėjimu prie selektyvios (koncentruotos) investicijos.

Regiono politika yra nukreipta į endogeninių teritorijų potencialo stiprinimą ir panaudojimą, norint pasiekti šalies plėtros tikslus – augimo kūrimą, įdarbinimą ir sanglaudą.

Strategijos atnaujinimo procesas formaliai pradėtas nuo Palenkės vaivadijos Seimelio nutarimo nr. XII/125/11, dėl Palenkės vaivadijos plėtros strategijos iki 2020 nuostatų, procedūrų ir atnaujinimo grafiko bei Palenkės vaivadijos inovacijų strategijos priėmimo momento 2011 m. spalio 24 d. Pagal Seimelio nutarimo nurodymus Palenkės vaivadijos valdyba nustatė Palenkės vaivadijos strategijos iki 2020 metų atnaujinimo proceso prielaidas ir įsteigė: grupę Palenkės vaivadijos plėtros strategijos atnaujinimo klausimams

¹ Pagal 2006 m. gruodžio 6 d. Nutarimą dėl plėtros politikos vykdymo, plėtros politika yra suprantama kaip grupė tarpusavyje susijusių veiksmų, vykdomų ir įgyvendinamų siekiant užtikrinti tvarią ir tolygią šalies plėtrą, visuomeninę-ekonominę, regioninę ir erdvinę sanglaudą, ekonomikos konkurencingumo didinimą ir naujų darbo vietų kūrimą valstybės, regiono ar vietinių lygiu. Plėtros politiką vykdo> Ministrų Taryba, vaivadijos savivaldybė arba apskrities savivaldybė ir gminos.

(taip vad. PVPS valdymo komitetas), grupę 2014-2020 finansinės perspektyvos planavimo reikalams (taip vad. grupę 2014+) ir temines grupes².

Palenkės vaivadijos plėtros strategijos atnaujinimas buvo parengtas atsižvelgiant į Lenkijos plėtros valdymo sistemos prielaidas, kurias 2009 m. balandžio 27 d. priėmė Ministrų Taryba ir atsižvelgiant į susijusius privalomus europinius ir valstybinius dokumentus. Strategijoje siūlomi sprendimai atitinka Europos Sąjungoje galiojančius horizontalius prioritetus – tolygią tvarią plėtrą ir moterų ir vyrų lygiateisiškumą bei nediskriminavimą.

Siekiant visuomeninės-ekonominės sanglaudos planavimą sustiprinti erdvinio planavimu, Strategijos atnaujinimo procesą lydi Palenkės vaivadijos erdvinio tvarkymo plano iki 2030 metų atnaujinimo darbai. Lygiagretaus abiejų procesų įgyvendinimo tikslas yra užtikrinti esminį abiejų dokumentų bendrumą.

SANTYKIS SU ESAMA STRATEGIJA

Atsižvelgiant į pristatytas PVPS prielaidas ir išvadas, kylančias iš galiojančios Vaivadijos plėtros strategijos tikslų įgyvendinimo, atnaujintoje Palenkės vaivadijos strategijoje iki 2020 metų įvesta visa eilė pakeitimų 2006 m. parengtos Strategijos atžvilgiu. Tai yra:

*Partnerystės modelis
remiasi daugelio,
regioninės plėtros procese
dalyvaujančių partnerių
bendra veikla, bendrais
sprendimais ir bendra
atsakomybe.*

- dokumentų parengimo proceso suvisuomeninimas – partnerystės modelio panaudojimas strategijos sudaryme kartu su jos interesantais;
- susiejimas su naujos kartos Europos ir valstybiniais strateginiais dokumentais (tame tarpeir Europa 2020, Valstybės ilgalaikė plėtros strategija iki 2030 metų, Valstybinė regionų plėtros strategija 2020, Valstybinė vidutinio laikotarpio plėtros strategija 2020, Šalies erdvinio tvarkymo koncepcija 2030);
- svarbiausių visuomeninių-ekonominių procesų registracijos perkėlimas 6-7 metams;
- klasikinio kompleksinio SWOT analizės įvedimas;
- Strateginės intervencijos teritorijų (SIT) kategorijų įvedimas ir teritorinio požiūrio panaudojimas;
- Strategijos struktūros tinklo pakeitimas, kurie sukuria: strateginius tikslus, operacinius tikslus ir veikslų krypčių suderinimą (trys lygiai); ankstesnėje strategijoje buvo: strateginiai tikslai, prioritetai, veiksmas ir konkretūs projektai (keturi lygiai); šiuo metu siūlomi sprendimai yra galimi vaivadijos strategijos laikotarpio perspektyvos ir naujos kartos operacinių programų, liečiančių 2014-2020 finansinę perspektyvą, tapatumo situacijoje.
- esminiai pokyčiai įgyvendinimo sistemoje, tame tarpe ir Strategijos moritoringe;
- misijos pakeitimas nauja Palenkės vaivadijos vizija ir Strategijos tikslų koregavimas.

² 2012 m. liepos 19 d. Palenkės vaivadijos valdybos Nutarimas nr. 108/1494/2012 dėl Palenkės vaivadijos plėtros strategijos atnaujinimo iki 2020 metų ir grupės Palenkės vaivadijos plėtros aktualizavimo klausimams, grupės finansinės perspektyvos planavimo reikalams 2014-2020 metams ir teminių grupių įsteigimo, su vėlesniais pakeitimais.

VAIVADIJOS VIZIJA 2030 METAIS

Vizija, kaip tam tikra informacijos perdavimo forma, yra bandoma pavaizduoti regioną ateityje, ja siekiama suteikti formą gyventojų aspiracijoms. Remiantis daugiamete patirtimi ir numatant iššūkius, kurie iškyla vaivadijai, ambicingas regiono paveikslas 2030 metais yra toks:

Palenkės vaivadija: žalia, atvira, pasiekiamą ir versli

Žalia – iš 16 Lenkijos vaivadijų, tai pas mus yra daugiausiai teritorijų, kurios yra saugomos kaip nacionaliniai parkai arba įeina į „Natura 2000“ tinklą, taip pat mūsų vaivadijoje yra didelė miškų dalis regiono teritorijoje, turime mažiausią teritorijos apgyvendinimo tankumą šalyje. Lenkijoje ir Europoje Palenkė yra laikoma „Žaliaja šalimi“. Reiktų įtvirtinti šį unikalumo supratimą ir regiono išskirtinumą, kaip pagrindą vystant žaliąsias (ekologines) koncepcijos kryptis.

Europos Sąjunga ir valstybių narių visuomenės rodo didėjančią jautrumą aplinkos-klimato klausimams. Didėjančią reikšmę turi: žaliosios politikos gebėjimai, galimybės vystyti žaliąsias inovacijas ir formuoti žaliąsias paslaugas. Mūsų regionas gali išnaudoti šias galimybes, kaip esminį plėtros privalumą.

Atvira – periferinė padėtis Europos Sąjungos atžvilgiu yra išnaudojama kaip plėtros privalumas. Tai reikalauja išnaudoti unikalų Lenkijos sąlygomis daugiakultūrinį potencialą, vartų į Europą mūsų kaimynams funkcijos išvystymą, o tuo pačiu sukurti mandagaus tarpininko funkciją, skirtą Europos Sąjungos ryšiams su Rytų Europa, visų pirma Baltarusija.

Palenkės vaivadija yra Baltijos erdvės elementas ir tai gali būti esminis jos plėtros impulsas. Mūsų vaivadija yra vienas iš keturių Lenkijos regionų, esantis išilgai išorinės Europos Sąjungos sienos. Europos Sąjunga vystys santykius su aplinka, o Palenkė jai yra natūralūs vartai į rytus. Rytai, tai kaimynai ir partneriai plačiąja prasme: Baltarusija, Rusija, Ukraina, Lietuva ir kitos Baltijos ir Tolimųjų Rytų šalys. Santykių kūrimas bendravimo su visuomene, verslininkais, vietine valdžia forma, formuoja regiono specializaciją ryšių su rytiniais Lenkijos kaimynais atžvilgiu.

Pasiekiamą – kelionės laikas iš regiono į kaimynines vaivadijas tampa ženkliai trumpesnis ir padidina Balstogės pasiekiamumą iš visų apskričių centrų. Tai regiono bendruomenei pagerina viešųjų paslaugų prieinamumą ir suteikia galimybę vaivadijoms konkuruoti dėl gyventojų, turistų, investuotojų. Pasiekiamumas yra suprantamas plačiąja prasme, tame tarpe, kaip: transportas, telekomunikacijos, internetas, verslo paslaugų aplinka.

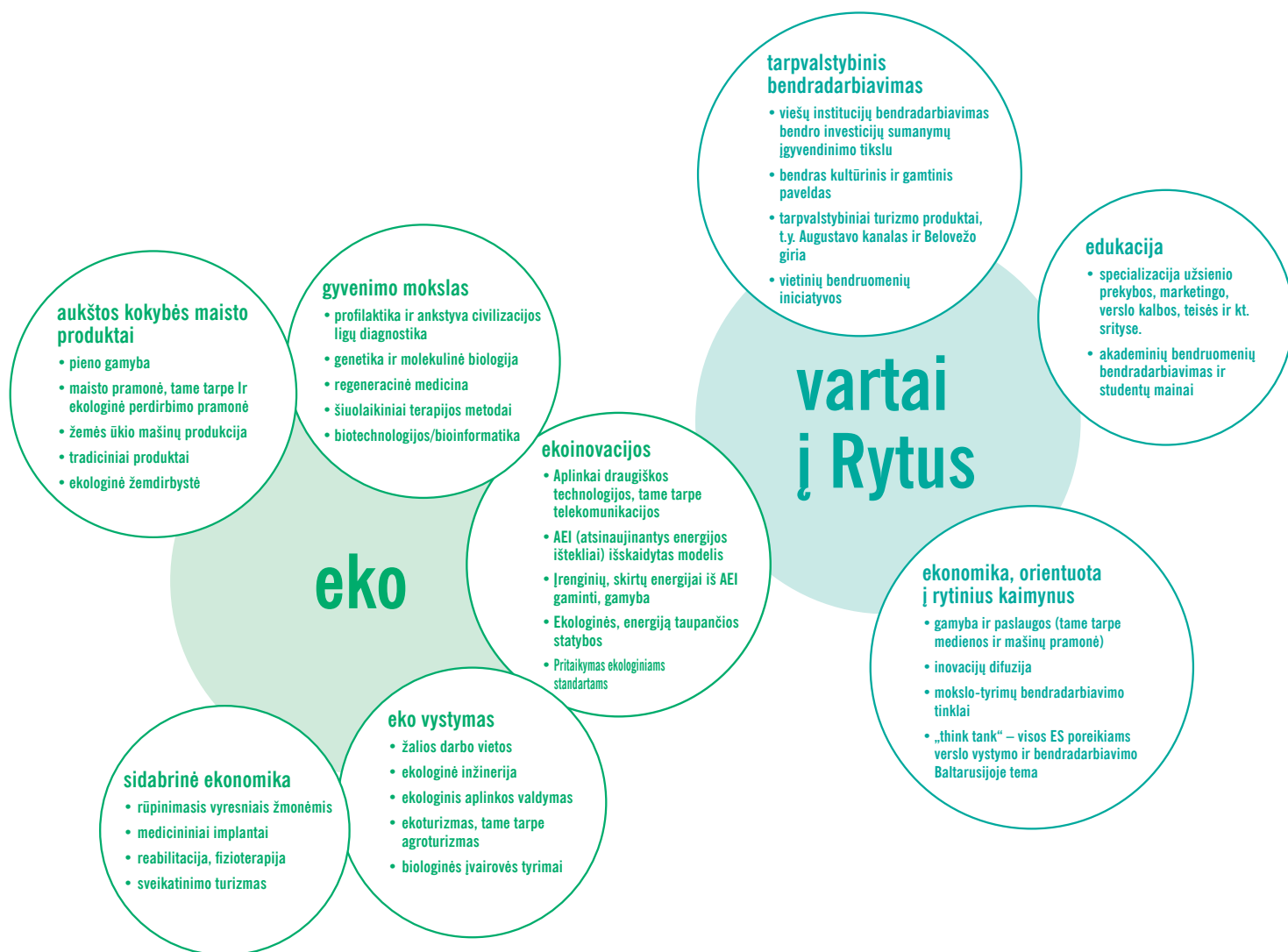
*Europos Sąjunga
vystys santykius su
aplinka, o Palenkė jai
yra natūralūs vartai
į rytus*

Versli – artimiausiais metais Palenkės vaivadijos firmos ir gyventojai aktyviai dalyvauja visuomeniniame-ekonominiame gyvenime ir naudoja savo konkurencinį pranašumą dėl pažangių specializacijų vystymo. Tai apima puikių sąlygų žemės ūkio produkcijai – pieno, jo gaminių ir aukštos kokybės maisto produktų gamybai, išnaudojimui; gamybos ir paslaugų, orientuotų į mūsų rytinius kaimynus vystymą, „ekologiška ir žalia“ paženklintos produkcijos – atnaujinamų energijos šaltinių, aplinkai draugiškų technologijų, ekoturizmo, gyvenimo mokslą (life science), sidabrinę ekonomiką (silver economy) ir t.t.

Gebėjimas bendradarbiauti, tinklo kūrimas bus lemiamas Palenkės vaivadijos plėtros trajektorijai.

Naujoje regiono politikos doktrinoje esminę reikšmę turi regionų plėtros potencialo panaudojimas, o papildomas vaidmuo tenka plėtros barjerų pašalinimas. Palenkės vaivadija disponuoja labai dideliu ir vertingu žmogiškuoju potencialu, kuris turi būti vaivadijos gerbūvio (išteklių) pagrindu ilgu laikotarpiu. Gebėjimas bendradarbiauti, tinklo kūrimas bus lemiamas Palenkės vaivadijos plėtros trajektorijai. Papildomą reikšmę regiono gyventojų verslumui gali turėti betarpiškos užsienio investicijos.

IŠORINĖS STRATEGIJOS SĄLYGOS³

3 Pilna išorinių sąlygų analizė yra pateikta 3 priede.

*Tam tikri sektoriai, tokie
kaip: transporto, maisto
perdirbimo ar dizaino,
gali likti konkurencingi*

EUROPOS IR PASAULIO EKONOMIKOS MEGATENDENCIJOS

Pasaulio ekonomikoje, po keleto metų dinamiško ekonomikos augimo, nuo 2008 metų patyrėme gilią krizę. Ši krizė sukėlė esminius tam tikrų šalių ir ekonominių grupuočių pozicijos pokyčius. Ši krizė ypač stipriai palietė Europos Sąjungą ir šalis nares.

Svarbiausios megatendencijos, turinčios esminę įtaką Europos Sąjungos ir Lenkijos plėtrai artimiausiais dešimtmečiais yra šios:

Senstanti Europos bendruomenė

Europos Sąjungoje trūksta darbo jėgos, dėl mažo natūralaus prieaugio lygio. Labai stipri migracija yra pastebima iš pietų (Afrika, Artimieji Rytai, Azija), kurie turi labai diferencijuotą įtaką įvairioms šalims ir regionams. Darbingo amžiaus žmonijos kiekis mažėja, o tai įtakoja daugelio Europos regionų ekonomikos augimą ir konkurencingumą. Žmonijos senėjimas taip pat turi neigiamą įtaką visuomeninių ir ekonominių procesų inovatyvumui ir dinamikai.

Besitraukianti ekonomika

Paskutiniais dešimtmečiais bendrojo vidaus produkto dydžio bruto pokyčių skirtumai, Europos ir kitų kontinentų gerbūvio lygyje, mažėja. Dėl ekonominės krizės pastebime Europos Sąjungos regionų ir valstybių plėtros dinamikos sumažėjimą. Europos ekonomika daugiau nei vidutiniškai yra priklausoma nuo paslaugų ir išvystyto turizmo. Reindustrializacija yra apribota iki tradicinių pramoninių zonų. Galimybe Europos Sąjungai yra žemės ūkio produktų reikšmės augimas vietinėse rinkose. Tam tikri sektoriai, tokie kaip: transporto, maisto perdirbimo ar dizaino, gali likti konkurencingi, tačiau Europa daugelyje pirmaujančių sektorių artimiausiais metais gali prarasti pirmaujančią poziciją (tame tarpe: mikroelektronika, kompiuteriai, programinė įranga, medicina, nanotechnologijos).

Visuomeninių pažiūrų evoliucija

Deja, stebime tradicinių vertybių erozija, kuri istoriškai įtakojo Europos visuomeninius-ekonomikos pasiekimus. Gali būti puoselėjamas visuomenės vertybių, palankių išsiskolinimams būsimų kartų sąskaita, tęstinumas. Su Europos valstybių visuomenių senėjimu yra susijusi padidina rizikos nenoro percepcija. Neabejotinai kai kurių Europos valstybių visuomenės daugiau nei šiandien bus jautresnės aplinkosaugos problemoms. Identifikacijos su tam tikromis teritorijomis lygio didėjimas, veda prie atvirumo išoriniams veiksniams apribojimo, augantis protekcionizmas bei naudojimas tik nuosavais išteklių, reiškia nepilną regionų ir Europos Sąjungos valstybių potencialo panaudojimą. Turtingesniuose teritoriniuose vienetuose atsiranda į vietines teritorijas orientuotos apsaugos nuo aplinkos strategijos.

Sulėtėjęs inovatyvumas

Europos Sąjungai yra pavojinga situacija, kai naujų technologijų banga, susijusi su nanotechnologijomis, biomedicina, energetika ir

dirbtine inteligencija, vystysis lėčiau nei tikimasi dabar. Yra pavojus, kad lėtesnis bus ir aktualiai prieinamų naujos kartos technologijų diegimas ir platesne prasme nei buvo tikėtasi bus realizuoti neefektyvūs ir neproduktyvūs moksliniai tyrimai. Taip pat problema gali tapti neefektyvus mokslinių tyrimų planavimas, nevedantis prie būtinos lėšų koncentracijos, rinkos produktų tyrimų ir pan.

Energijos trūkumas

Energijos kainos auga greičiau nei kana nors tikėtasi. Nepaisant reikšmingo energetikos, naudojančios atsinaujinančius šaltinius skalės augimo, toliau esminį vaidmenį artimiausiai dešimtmečiais turės anglies kuras. Be to, stipri klimato pokyčių įtaka privers vykdyti daugiau restriktinę CO₂ emisijos redukcijos politiką, toliau mažinant ekonomikos augimą. Taip pat Europos Sąjungos priklausomybė nuo išorinių energijos šaltinių išaugs. To rezultatas bus vis dažniau pasitaikantys konfliktai teritoriniuose santykiuose, susijusiuose su ištekliais ir rizika, kylančia iš jų naudojimo.

Nukreiptas prieinamumas

Pavojingai didėja mažesnių centrų atskyrimo ir izoliacijos lygis metropolijų, kaip stipriai besivystančių augimo polių, atžvilgiu

Globaliame pasaulyje kai kurios centrinės Europos Sąjungos vietos, tokios kaip metropolijos, komunikacinių ryšių srityje, tame tarpe ir transporto, įgauna tobulą susisiekimo galimybę su pagrindinėmis pasaulio vietomis. Tinklai tobulai jungia svarbiausias pasaulio ir Europos vietas. Taip pat Europos Sąjungoje ir jos šalyse narėse, metropolijos įgauna labai naudingus parametrus tinklo diegimui. Tačiau tuo pačiu metu daugelio geografiškai netolimų vietų, esančių tokių plėtos sprinterių šešėlyje, pozicija palaipsniui degraduoja, nes jų izoliacijos ir atskirties lygis didėja.

Poliarizuota plėtra

Pastaraisiais metais iš esmės pasikeitė regioninio plėtos paradigma išsivysčiusiose šalyse. To išraiška tame tarpe yra ir Europos Strategijos 2020 įrašai. Mums gresia labiau nei iki šiol poliarizuotas visuomeninė-ekonominė plėtra, tame tarpe ir regioninių santykių atžvilgiu tarp didesnių miestų ir likusio regiono, o taip pat tarp miestų rajonų. Vyksta išlaidų kryptių realokacija Europos sanglaudos politikos fondų ribose, silpniausių teritorijų nenaudai. Greičiausiai taip pat yra finansinių transferų ir solidarumo lygio tarp regiono ir Europos Sąjungos sumažėjimas.

Hibridinė geografija

Europa gali tapti mažos erdvinio aplinkos tvarkymo darnos kontinentu

Paskutiniais dešimtmečiais vyksta laipsninė erdvinio glaudaus miesto ir aktyvumo taškų prie komunikacinių stotelių modelio planavimo evoliucija į ženkliai laisvesnį reguliavimą, skirtą erdviniam planavimui ir augančiam suburbanizacijos spaudimui, ypač stipriam vidutinių ir didelių miestų atveju. To pasekoje kyla pavojus, kad Europa bus žemos erdvinės darnos kontinentu, nebus aiškaus įvairių funkcijų išdėstymo erdvėje ir aiškaus misto ir kaimo teritorijų atskyrimo.

Užblokuotos struktūrinės reformos

Europos Sąjungos grįžimo į palankią plėtos trajektoriją sąlyga yra gili visuomeninė-ekonominė reformos. Labai tikėtina,

kad būtinų pokyčių diegimas susidurs su visuomenės akceptavimo problemomis. Jausime augančias biudžeto subalansavimo problemas, susijusias su socialinio pobūdžio viešosiomis paslaugomis. Investicijos į infrastruktūrą ir tyrimus bei plėtrą, apribotos sritys ir dydžio atžvilgiu bus sukoncentruotas nedaugelyje sričių.

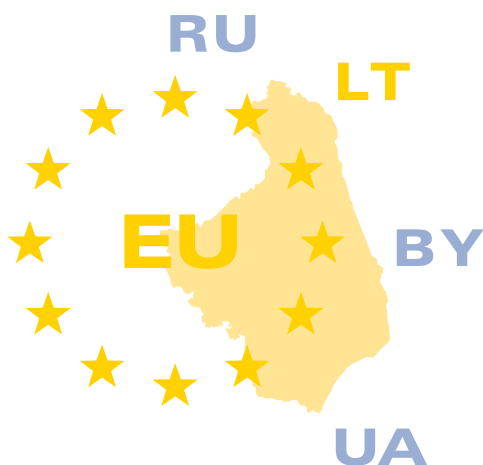
Europos sąstingis

Veiksmingo iššūkių priėmimo sąlyga, kurie šiuo metu susidarė Europos Sąjungai, yra būtinų politinių reformų įvykdymas, kurios padės geriau nei iki šio susitvarkyti su naujais iššūkiais. Tačiau Europos Sąjungoje privalomi sprendimų mechanizmai neleidžia veiksmingai konkuruoti su kitomis pasaulio šalimis. Pavojų kelia reikšmingo Europos integracijos progreso nebuvimas, o rezultate kilus šalių narių bendradarbiavimo būtinybei, daugiausiai gali vykti kai kurios politikos koordinacija, tokios kaip: fiskalinė, migracinė, darbo rinkos. To rezultatas gali būti įvairių pagreičių Europos Sąjungos modelis ir tolimesnės plėtros atsisakymas.

Ši gili krizė ir nepalankios megatendencijos pažymi iššūkių kryptis ir skalę, kurie iškyla Europos Sąjungai artimiausiais dešimtmečiais. Veiksmingo iššūkių priėmimo nebuvimas reikštų didelę Europos Sąjungos pozicijos degradaciją.

Iš nepalankių pasaulinių tendencijų sąlygų galima padaryti labai reikšmingas išvadas šio dešimtmečio Palenkės vaivadijai. Tai reiškia, kad: (1) krizė ir negatyvios megatendencijos pasaulyje ir Europoje gali sukelti Palenkės vaivadijos visuomeninės-ekonominės plėtros sulėtėjimą; (2) Nereikia tikėtis tolimesnės Europos Sąjungos plėtros į Rytus, o tai reiškia, kad sustiprėja regiono padėties ties išorine Europos Sąjungos siena reikšmė; (3) Vaivadijos plėtros planavimas turi atsižvelgti į daug didesnį netikrumo lygį dėl visuomeninių-ekonominių procesų eigos artimiausiais metais, o tam reikalinga naudoti lanksčius įrankius ir įvesti aukštos kokybės stebėseną. Esminę reikšmę turi greito reagavimo į iššūkius ir pavojus sugebėjimas; (4) Formuojant vaivadijos ūkio profilį, reikia nustatyti specializuotų sferų paletę, atsižvelgiant į visus ekonomikos sektorius (žemės ūkį, pramonę, statybą ir paslaugas), taip, kad išvengtų per didelės rizikos, kylančios iš ekonomikos monokultūros; (5) Kai kurios megatendencijos gali betarpiškai ir skausmingai įtakoti Palenkės vaivadiją.

Vaivadijos plėtros planavimas turi atsižvelgti į daug didesnį netikrumo lygį dėl visuomeninių-ekonominių procesų eigos artimiausiais metais, o tam reikalinga naudoti lanksčius įrankius ir įvesti aukštos kokybės stebėseną

PALENKĖS VAIVADIJOS PLĖTROS EUROPINĖS SĄLYGOS

Palenkės vaivadija yra vienas iš skurdžiausių NUTS 2 tipo regionų Europos Sąjungoje, yra ne tik Lenkijos, bet ir Europos Sąjungos periferijoje ir turi ištaisyti visą eilę civilizacinio pobūdžio trūkumų, kurie yra centralizuoto ekonomikos planavimo paveldas. Esminis vaidmuo tenka geografiniai padėčiai išilgai rytinės išorinės Europos Sąjungos sienos, kuri suprantama kaip kliūtis bendradarbiavimui ir plėtros procesų ekspansijai, o taip pat ir žemės ūkiui regiono ekonomikos struktūroje. Teigiamas lokalizacijos bruožas yra tas, kad

*Esminis vaidmuo tenka
geografinėi padėčiai
išilgai rytinės išorinės
Europos Sąjungos sienos*

*Palenkės vaivadijai
taip pat yra svarbi
Europos Sąjungos Rytų
Partnerystės politika*

*Europos sanglaudos
politikos Europos
Strategija 2020
laikymasis visų pirma
reiškia iššūkį silpniesiems
regionams, tokiems kaip ir
Palenkės vaivadija*

vaivadijoje yra kelios konkurencingos ūkio šakos, pirmaujančios tarp NUTS 2 tipo 280 regionų Europos Sąjungoje.

Todėl esminę reikšmę visuomeniniam-ekonominiam Palenkės vaivadijos plėtrai turi Europos Sąjungos viešos intervencijos charakteris ir sritis, visų pirma vykdomos Europos sanglaudos politikos ir bendros žemės ūkio politikos srityse. Svarbią reikšmę turi ne tik prieinamų lėšų dydis Europos politikos rėmuose, bet ir jų nukreipimas ir daugiamečio programavimo horizonto išlaikymas, kas padeda įgyvendinti būtinas struktūrinius sumanymus. Palenkės vaivadijai taip pat yra svarbi Europos Sąjungos Rytų Partnerystės politika, kuriai yra skiriama daug daugiau lėšų ir šios politikos instrumentų, taikomų dvišalėse programose.

Europos Sąjunga vykdo aktyvią regioninę politiką daugiamečio biudžeto planavimo laikotarpiams, sekantis bus skirtas 2014-2020 metams. Kaip visų politikų pagrindas XXI amžiaus dekadėje yra priimta Europos Strategija 2020. Buvo pasiūlyti tokie jos prioritetai: (1) ekonomikos, paremtos žiniomis ir inovacijomis vystymas; (2) žalios, taupančios išteklius ir konkurencingos ekonomikos skatinimas ir (3) aukšto įdarbinimo lygio ekonomikos, užtikrinančios aukštą visuomeninę ir teritorinę sanglaudą, rėmimas. Europos Strategijos 2020 reikšmė pabrėžia privalomą prielaidą, kad Europos sanglaudos politikos ir kitų Europos politikų tikslas 2014-2020 metais bus Europos Strategijos 2020 įgyvendinimas.

Europos Sąjunga taip pat apibrėžė vienuolika prioritetinių savo struktūros intervencijos teminių koncentracijų sričių 2014-2020 metais. Teminė koncentracija yra suprantama kaip trumpesnis nei iki šiol Europos sanglaudos politikos finansavimas. Labai plati finansavimo šios politikos srityje daugeliu atvejų vedė prie būtinos vykdomos intervencijos kritinės masės trūkumo. Struktūrinės intervencijos koncentracijos filosofija Europos Sąjungos regionuose ir valstybėse padeda remti inteligentiškas specializuotas sritis Europos sanglaudos politikos sferoje, kurios yra ekonomikos, paremtos žiniomis ir inovacija, pagrindas.

Sekantis esminis Europos sanglaudos politikos pasikeitimas yra sąlygotas 2009 metų gruodžio 1 d. įsigaliojusio Lisabonos traktato, tai reiškia, kad šalia visuomeninės ir ekonominės sanglaudos atsirado teritorinės sanglaudos samprata. Tai reiškia esminį veiksmų, visų pirma orientuotų į teritorinio pasiekiamumo pagerinimą, tinklo diegimą bendradarbiavimui teritoriniuose santykiuose ir aktyvesnį nei iki šiol vietinės politikos vykdymą, įvertinimą iš naujo.

Iš siūlomų Europos politikos pakeitimų susidaro Palenkės vaivadijos visuomeninei-ekonominei plėtrai reikšmingos išvados. Jos yra tokios: (1) Palenkės vaivadija taip pat ir 2014-2020 metais liks Europos sanglaudos politikos intervencijos prioritetine teritorija, kaip regionas, kuriam būdinga maža vienam gyventojui tenkanti vidaus produkto bruto dalis pagal perkamosios galios paritetą, kuris yra 75% žemesnis nei vidutinis Europos Sąjungoje. Tačiau pagal Europos Komisijos pasiūlymą, skurdžiausių regionų

*Tam tikrų politikų
tapimo žaliomis
tendencija Europos
Sąjungoje ir platesnio
susidomėjimo išteklius
taupančia ekonomika,
kuri yra potencialiai
labai naudinga Palenkės
vaivadijai*

Europos Sąjungos sanglaudos politikos alokacijoje 2014-2020 metais sumažės, kas nereiškia, kad alokacijos Lenkijos ir Palenkės vaivadijos atžvilgiu Europos sanglaudos politikos srityje bus mažesnės nei 2007-2013 metais; (2) Europos sanglaudos politikos Europos Strategija 2020 laikymasis visų pirma reiškia iššūkį silpnesniems regionams, tokiems kaip ir Palenkės vaivadija; šalių narių vyriausybės visų pirma vykdys lėšų alokaciją tų regionų teritorijose, kurie gali garantuoti atskirą šios strategijos tikslų įgyvendinimą; (3) Valia remti pirmaujančias ekonomikos sritis, kurios gali tapti tvarios plėtros pagrindu ir yra paremtos žiniomis ir inovacijomis, reiškia būtinybę ir Palenkės vaivadijoje nustatyti tokias pirmaujančias sritis; (4) Tam tikrų politikų tapimo žaliomis tendencija Europos Sąjungoje ir platesnio susidomėjimo išteklius taupančia ekonomika, kuri yra potencialiai labai naudinga Palenkės vaivadijai, kadangi ji disponuoja unikaliais ištekliais ir gamtiniais privalumais; (5) Akcentų perkėlimas teritorinės sanglaudos naudai, iš esmės yra Palenkės vaivadijai naudingas, kadangi reiškia dėmesio koncentravimą į teritorijos pasiekiamumą ir potencialo kūrimą tinklo diegimui, kas turi didžiausią reikšmę atsižvelgiant periferiniuose regionuose susidarantį deficitą; (6) Į Europos Sąjungos intervencijos politikos meniu įvesta platesnė vietinė politika, tame tarpe ir metropolinių centrų rėmimas, kaip visuomeninių-ekonominių permainų lokomotyvas, kas reiškia būtinybę plačiau suvokti Balstogės, kaip regiono sostinės metropolijos funkcijas; (7) Bendra žemdirbystės politika taip pat turi esminę reikšmę Palenkės vaivadijos plėtrai, atsižvelgiant į esminį žemės ūkio ir maisto pramonės potencialą ir kaimo teritorijų vaidmenį. Ypatingą vaidmenį turi intervencijos alokacijos ir kryptingumo lygis kaimo teritorijų plėtroje, kaip antras esminis komponentas Bendros žemės ūkio politikos srityje; (8) Programos yra vykdomos Kaimynystės ir partnerystės instrumento pagalba, nukreiptos į tam tikras Rytų Europos šalis, sukuria unikalią galimybę paruošti dvišalę Lenkijos-Baltarusijos bendradarbiavimo programą pagal kritiškos partnerystės principus, orientuotos į techninį dialogą ir pilietines visuomenines institucijas, savivaldybes ir įmones, atsižvelgiant į vadovaujantį Palenkės vaivadijos vaidmenį šiame bendradarbiavime.

PALENKĖS VAIVADIJOS PLĖTROS SĄLYGOS, SUSIDARANČIOS DĖL VALSTYBINIAME LYGMENYJE VYKDOMŲ VEIKSMŲ

ISvarbiausias valstybinio lygio dokumentas, kurio reikšmė yra esminė plėtros politikos formavimui regione lygyje yra 2013 m. vasario 5 d. patvirtinta Ilgalaikė valstybės plėtros strategija (IVPS). Pagrindinės visuomeninės-ekonominės Lenkijos plėtros prielaidos, pristatytos šiame dokumente, sukuria gaires likusiems valstybiniais strateginiams dokumentams, skirtiems trumpesniai laikotarpiui.

Pagrindinis Lenkijos regioninės politikos doktrinas ir praktika formuojantis dokumentas yra Valstybinė regioninės plėtros strategija iki 2020. Regionai, miestai, Kaimo teritorijos (VRPS), patvirtinta Ministrų Tarybos 2010 m. liepos 13 d. Šiame dokumente buvo nurodyti regioninės politikos tikslai: (1) remti regionų konkurencingumo augimą; (2) kurti teritorinę sanglaudą bei imtis veiksmų prieš marginalizacijos procesus probleminėse teritorijose ir (3) kurti sąlygas veiksmingam, efektyviam ir partnerystėje paremtam veiksmų, suskirstytų teritoriniu atžvilgiu, įgyvendinimui, o taip pat buvo pasiūlyta ši lėšų alokacijos struktūra: 63% tikslui (1), 30% tikslui (2) ir 7% tikslui (3). Valstybinėje regioninės plėtros strategijoje taip pat buvo pasiūlyta įvesti strategijos intervencijos teritorijų (SIT) kategorijas, formuojančias teritorinį viešosios politikos matą. Valstybinėje regioninės plėtros strategijoje taip pat buvo įrašyta būtinybė vystyti Rytų Lenkijos makroregioninę programą, dokumentuojant šio politinio prioriteto išlaikymo Lenkijoje šiame dešimtmetyje reikšmę. Šiame dokumente Balstogės miestas buvo pripažintas, kaip esminis Lenkijos apgyvendinimo tinklo elementas.

Pagrindinis dokumentas, kuriuo remiasi šios kartos vaivadijų strategijos Lenkijoje yra Valstybinė vidutinio laikotarpio Lenkijos plėtros strategija 2020. aktyvi visuomenė, konkurencinga ekonomika, gerai funkcionuojanti valstybė (VVLPS), kuri buvo patvirtinta Ministrų Tarybos 2012 metais. Ji apibrėžia šią Lenkijos visuomeninės-ekonominės plėtros teritorijų struktūrą: (1) gerai funkcionuojanti ir efektyvi valstybė; (2) konkurencinga ekonomika ir (3) visuomeninė ir teritorinė sanglauda. Ne visi tikslai nurodyti VVLPS yra skirti regioniniam lygiui, tačiau šiam dokumentui būdingas struktūrinis požiūris, nurodantis esminę viešosios administracijos ir pilietinės visuomenės institucijų kokybės pagerinimo reikšmę, į ką turi būti atsižvelgta ir regioniniame lygyje.

Sekantis dokumentas, formaliai įsigaliojęs nuo 2012 metų lapkričio mėnesio, yra Tolygi kaimo, žemės ūkio ir žvejybos plėtros strategija 2012-2020 metams (TKŽŽPS). Ji apima kaimo, žemės ūkio ir žvejybos teritorijų daugiafunkciškumą visuomeniniame, ekonominiame ir aplinkos kontekste. Dokumento išvados apima įvairias Lenkijos kaimo teritorijų erdvines ir plėtros tendencijas. TKŽŽPS rekomenduotos intervencijos kryptys, vaizduoja veiksmų katalogą, kurių reikia imtis norint pasiekti užsibrėžtus tikslus ir centriniame ir regioniniame lygmenyje. Tolygi kaimo, žemės ūkio ir žvejybos plėtros strategija 2012-2020 metams yra suderinta su kitomis plėtros strategijomis.

2013 m. sausio 22 d. Ministrų Taryba priėmė Transporto plėtros strategiją iki 2020 metų (su perspektyva iki 2030 metų), kuri sudaro dokumentą, nurodantį transporto plėtros kryptis tokiu būdu, kad etapais – iki 2030 metų – būtų galima pasiekti tikslus, nurodytus Ilgalaikėje valstybės plėtros strategijoje (IVPS) ir Valstybinėje vidutinio laikotarpio Lenkijos plėtros strategijoje 2020 (VVLPS). Viena iš prioritetinių ir turinčių didžiulę reikšmę Palenkės vaivadijai, intervencijos kryptį infrastruktūros

*Visa tai rodo, kad Rytų
Lenkija ateinančiais
metais liks instrumentų,
orientuotų į skurdžiausius
Europos Sąjungos
regionus, beneficentas*

modernizavimo ir erdvinio išdėstymo srityje yra: Rytų Lenkijos regiono ir didelę plėtros perspektyvą turinčių teritorijų transporto susisiekimo sujungimas.

Privalomas valstybinis dokumentas, apimantis ilgalaikę perspektyvą iki 2030 metų, yra Šalies erdvinio tvarkymo koncepcija iki 2030 metų, kurią 2011 m. gruodžio 13 d. priėmė Ministrų Taryba. Šalies erdvinio tvarkymo koncepcijoje pabrėžta vietinės politikos ir metropolinių centrų potencialo reikšmė Lenkijos visuomeninei-ekonominei plėtrai, tame tarpe Balstogės, o taip pat labai silpnas Palenkės vaivadijos teritorinis pasiekiamumas, ir vidinis ir išorinis. Papildomai, kadangi Palenkės vaivadija yra Rytų Lenkijos makroregiono dalis, yra matomos sąsajos su Rytų Lenkijos visuomeninės-ekonominės plėtros strategijos iki 2020 metų prielaidomis, kuri buvo parengta ir priimta 2008 m. gruodžio 30 d. Pagrindinė viso makro regiono problema yra labai maža ekonominė, visuomeninė ir teritorinė sanglauda, todėl strateginis tikslas kiekvienai iš trijų vaivadijų yra kelti šių trijų sanglaudos elementų lygį atsižvelgiant į visą Europos Sąjungą. Visa tai rodo, kad Rytų Lenkija ateinančiais metais liks instrumentų, orientuotų į skurdžiausius Europos Sąjungos regionus, beneficentas.

Vyriausybės strateginių sprendimų laukas Europos sanglaudos politikos srityje, yra esminis ir Palenkės vaivadijai ir tame tarpe apima: lėšų, skirtų valstybės ir regioninėms programoms alokaciją, demarkacines linijas tarp atskirų teminių prioritetų ir jų sričių, lėšų tarp regionų paskirstymo algoritmus, daugelio fondų lėšų lygį regiono operacinių programų srityje ir Rytų Lenkijos plėtros ateityje planavimą.

Palenkės vaivadijai esminę reikšmę visų pirma turi:

(1) regioninės politikos akcentų perkėlimas iš sanglaudos į konkurencingumą, kas reiškia būtinybę apibrėžti vaivadijos potencialą, galintį būti visuomeninės-ekonominės plėtros pagrindu šiame dešimtmetyje. Tai taip pat reikalauja nuoseklaus B+R regiono potencialo stiprinimo; (2) būtinybė vaivadijos plėtros strategijoje išskirti intervencijos strategiją teritorijose (SIT) (3) Patvirtinti Palenkės vaivadijos esminio teritorinio prieinamumo pagerėjimo reikšmę ir vidinėje ir išorinėje sistemoje; (4) atkreipti dėmesį į vietinės politikos įvertinimą ir į ypatingą metropolijos vaidmenį visuomenės-ekonomikos plėtroje, kas reiškia platesnio regioninės politikos kryptingumo poreikį Balstogės ir prie miesto esančios zonos naudai; (5) atsižvelgti į ryšius su Lietuva, Baltarusija ir kaimyninėmis vaivadijomis, su Mazovijos vaivadija, atsižvelgiant į esminę reikšmę turintį valstybės sostinės pasiekiamumą ir kooperaciją makroregione ; (6) Nuoseklus Rytų Lenkijos makroregiono, kaip teritorijos, kur yra reikalinga speciali viešoji intervencija, traktavimas.

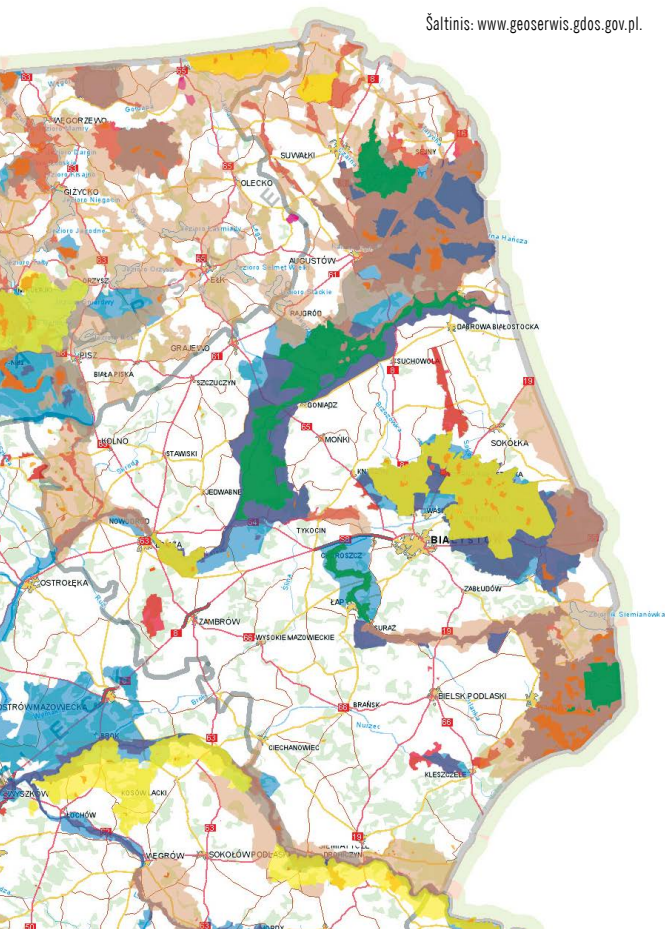
STRATEGINĖ DIAGNOZĖ (SINTEZĖ)⁴

⁴ Šis skyrius yra Palenkės vaivadijos ir jos aplinkos įvertinimas suformuluotas regiono vizijos kontekste. Žemiau nurodyta informacija pasirinkta siekiant nurodyti svarbiausius Podlesės vaivadijos bruožus ir jos aplinkos reiškinius, kurie artimiausiu metu įtakos visuomeninių-ekonominių vystymąsi. Pilnas teksas yra straipsnyje: W. Dziemianowicz, P. Nowicka, K. Peszat, 2012, sudarančiame Priedą nr. 2.

1. Žemėlapis Saugomos teritorijos Palenkės vaivadijoje

- Rezervatai
- Kraštovaizdžio parkai *
- Nacionaliniai parkai **
- Saugomos kraštovaizdžio teritorijos *
- Gamtos-kraštovaizdžio kompleksas *
- „Natura 2000“ – paukščių teritorijos
- „Natura 2000“ – perėjimo teritorijos

Šaltinis: www.geoserwis.gdos.gov.pl.

PALENKĖ– ŽALIA

Gamtos aplinka regione sukuria daug plėtros galimybių...

Palenkės vaivadijos teritorijoje yra vienos iš vertingiausių gamtinių teritorijų Europoje – Belovežo giria, Augustavo giria, Knišino giria, o taip pat Bebro ar Narevo upių pelkės. Palenkė yra regionas, kuriame yra didžiausia nacionalinių parkų dalis ir antra „NATURA 2000“ teritorijų ploto bendrame vaivadijos plote atžvilgiu (nacionalinių parkų plotas Palenkės vaivadijoje sudaro apie 30% visų nacionalinių parkų ploto Lenkijoje) (1. Žemėlapis). Būdinga didelė bioįvairovė ir maža užterštumo emisija (bendras užterštumas Lenkijoje yra dešimt kartų didesnis nei Palenkės vaivadijoje). Gera aplinkos būklė, tai taip pat yra galimybė teikti įvairias ekosistemines ir negamybines paslaugas.

...tačiau geografinė padėtis, gamtos grožis ir regiono daugiakultūriškumas neįtakoja regioną lankančių turistų kiekio...

Palenkės vaivadija turi turistinį potencialą, kuriam galima priskirti natūralius girių, paviršinių vandenų kompleksus arba švarią gamtinę aplinką bei kultūrinius privalumus. Tačiau šios įdomybės (su nedidelėmis išimtimis) neveikia, kaip stiprus magnetas turistams. Regionas užima pirmą vietą Lenkijoje pėsčiųjų ir dviračių takų ilgio atžvilgiu, tačiau pagal grupinio apgyvendinimo paslaugas teikiančių objektų kiekį ir lovų kiekį šiuose objektuose, užima tik 14 vietą Lenkijoje, be to reikia atkreipti dėmesį, kad šių objektų apgyvendinimo rodikliai yra maži.

Regioninės Turizmo organizacijos tinklalapyje yra išvardinti 45 regioniniai turistiniai produktai, tačiau tai nėra tradiciniai turistiniai produktai (čia yra pvz., turistinės trasos, Belovežas siūlo tris produktus, Augustavas keturis – tame tarpe ir šventes, taip pat pavienius muziejus ir poilsiaviečių centrus). Trūksta bendros turizmo plėtros koncepcijos. Be gamtos grožio privalumų regionui taip pat yra būdingi kultūriniai ypatumai, susidarantys visų pirma dėl kultūrinio, religinio ir tautinio išskirtinumo, tačiau jie yra mažai akcentuojami (nėra konkrečių produktų turizmo įmonių pasiūloje).

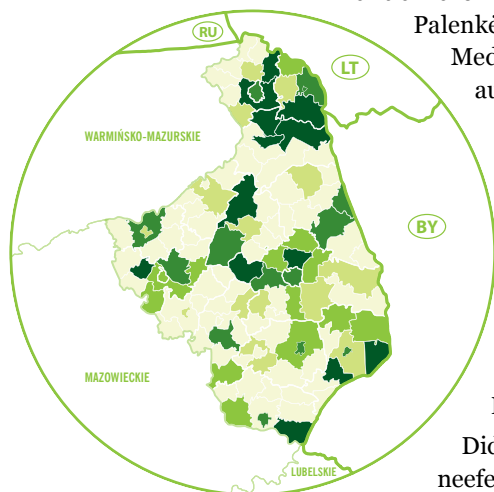
Didžiausią potencialą regione turi šios turizmo formos:

- poilsinis turizmas gamtiniu atžvilgiu vertingose teritorijose ir prie ežerų, tame tarpe ir agroturizmas. Tai patvirtina tam tikrų teritorijų turistinio patrauklumo reitingas, kuriame, be 3 apskrities miestų, geriausiai įvertintos teritorijos, turinčios vertingą gamtinę aplinką (Augustavo apskritis, Balstogės apskritis, Suvalkų apskritis ir Hajnūvkos apskritis) (2. Žemėlapis);
- aktyvus dviračių ir baidarių turizmas;
- sveikatinimo, kultūrinis ir piligriminis turizmas.

2. Žemėlapis

Suteiktos nakvynės paslaugos 2010 m. vienam gyventojui

1.45 – 23.93 (13)
0.46 – 1.45 (14)
0.16 – 0.46 (14)
0.01 – 0.16 (14)
0 – 0.01 (63)

Šaltinis: informacija parengta savarankiškai remiantis MDB duomenimis.

Potencialaus susidomėjimo Palenkės vaivadijos pasiūlymu augimą galima sieti su demografiniais procesais. Didėjanti gyvenimo trukmė, o taip pat žmonijos gyvenimo stiliaus pasikeitimas sąlygoja, kad ateityje svarbia ekonomikos dalimi taps paslaugos, patenkinančios senyvo amžiaus žmonių poreikius. Šios paslaugos apima įvairias sritis – sveikatos apsaugos, slaugos paslaugas, pramogų ir edukacijos. Šioje srityje Palenkės vaivadija disponuoja svarbiu moksliniu potencialu, koks yra Balstogės Medicinos universitetas, kuris gali būti panaudotas, siekiant užtikrinti aukštos kvalifikacijos specialistų paruošimą.

...o tuo pačiu turi būti ypatingai rūpinamasi techninės infrastruktūros plėtros...

Vandentiekio ir kanalizacijos tinklais Palenkės vaivadijoje naudojasi apie 88% ir 60% gyventojų (1. Diagrama), ypač silpna situacija yra kaimo vietovėse (14 vieta šalyje). Taip pat ir gyventojų dalis, besinaudojanti nuotekų valymo įrenginiais, suteikia regionui tolimą 11 vietą, nors žymiai geresnė padėtis yra miestuose (virš šalies vidurkio), tačiau ženkliai blogesnė kaimo vietovėse (19% palyginti su 31% vidurkiu Lenkijoje).

Didesnę problemą vaivadijoje visų pirma sudaro komunalinės atliekos ir neefektyvus ir pasenęs atliekų tvarkymas. Asmenų, iš kurių organizuotai yra surenkamos komunalinės atliekos, skaičius Palenkės vaivadijoje yra mažiausias šalyje (63% palyginus su 79,8% vidurkiu). Daugiausia gamybos atliekų patenka į sąvartynus (83% surinktų atliekų) ir tik apie 4% yra surenkamos selektyviai (Lenkijoje šis rodiklis siekia 9%, Palenkės vaivadija yra paskutinė iš šešiolikos vaivadijų).

...o taip pat ekologinio sąmoningumo skatinimas...

Naujausias požiūris į gamtinę aplinką reikalauja ekologinio sąmoningumo skatinimo. Šis procesas prasideda nuo ankstyvos vaikų ir jaunimo edukacijos, tačiau turi apimti visus žmogaus gyvenimo etapus, jei aplinka turi būti vienas iš svarbiausių privalumų, naudojamų visuomeninei-ekonominei plėtrai. Juridinis ir administracinis reglamentavimas aplinkos apsaugos ar ekonomikos srityje yra labiau išvystytas, todėl susidaro specializuotų apmokymų poreikis. Kaip rodo bendri Lenkijos tyrimai, vienas iš svarbiausių viešosios administracijos darbuotojų mokymų poreikių yra vietiniai mokymai

1. Diagrama

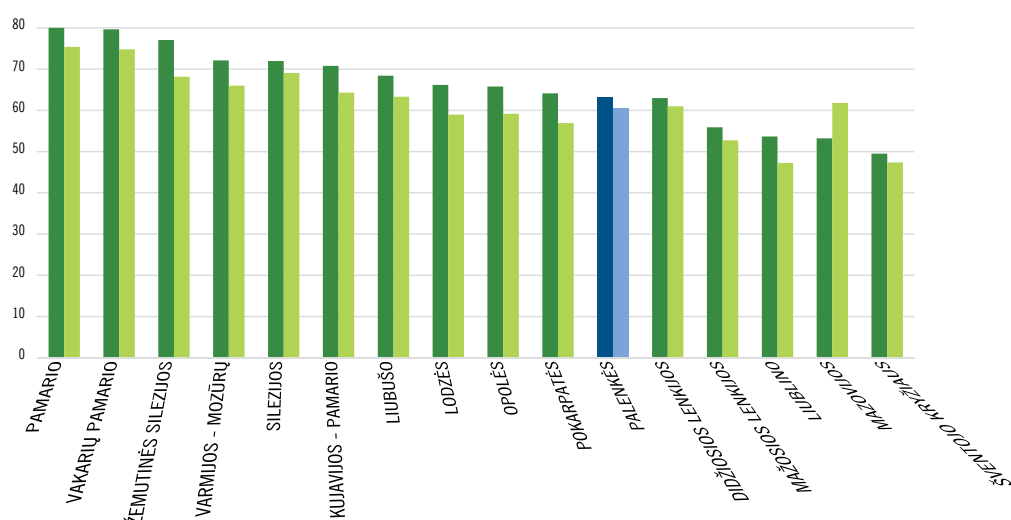
Vandens-kanalizacijos infrastruktūros prieinamumas vaivadijose 2010 m.

Gyventojai, kurie naudojami valymo įrenginiais, kaip bendro gyventojų %

Gyventojai, kurie naudojami kanalizacijos tinklais, kaip bendro gyventojų %

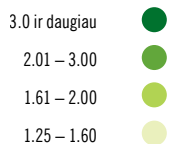
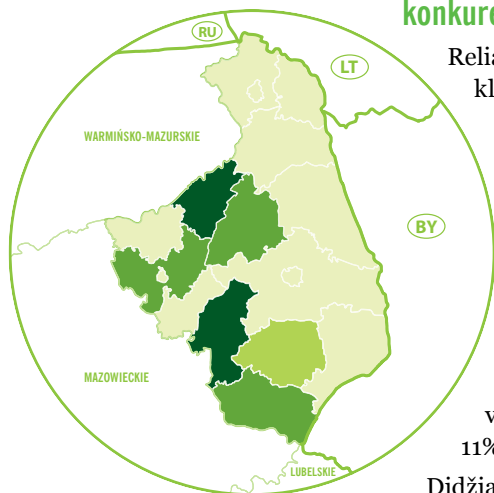
Šaltinis: informacija parengta savarankiškai remiantis MDB duomenimis.

3. Žemėlapis

Lokalizacijos rodiklis Palenkės vaivadijai apskrities mastu 2008 metais – maisto pramonės šaka

Šaltinis: Plawgo, Klimczuk, Cirkowski, 2010.

komunalinio ir aplinkos ūkio srityse (80% tiriamųjų pripažino, kad mokymai yra reikalingi). Didesnė kompetencija ir profesionalus verslininkų, ketinančių investuoti į saugomas teritorijas (ten kur tai įmanoma), aptarnavimas, tikrai gali teigiamai įtakoti naujų investicijų pritraukimui.

Ypatingos gamtinės aplinkos pagrindų Palenkės vaivadija sukūrė aukštą konkurencingumą žemės ūkio-maisto produktų srityje...

Reliatyviai sunkios sąlygos augalininkystės produkcijos vystymui (atšiaurus klimatas ir derlingų dirvožemių trūkumas – vyrauja IV ir V bonitavimo klasės dirvožemiai) suformavo struktūrą, kurioje labai didelę dalį sudaro pievos ir ganyklos (35% žemdirbystės plotų). Palenkė užima 2 vietą šalyje galvijų kiekiu (13% 2011 m.), o taip pat karvių pieno produkcijos (16,5% dalis šalies rinkoje) atžvilgiu. Čia yra didžiausia Lenkijoje galvijų kiekio koncentracija. Specializacijos poveikslą papildo pieno pramonės duomenys (dalis šalyje): 6% firmų, 18% dirbančiųjų, apie 25% pardavimų vertės, 20% pridėtinės vertės bruto, apie 25% visų investicinių išlaidų skirtų materialaus turto įsigijimui visame sektoriuje 2010 m. Palenkė pagamina apie 30% skysto perdirbto pieno, o taip pat sviesto, sūrių ir varškės produkcijos šalyje. Dalis pagaminto pieno yra eksportuojamas ir su 11% eksporto dalimi Palenkės vaivadija yra tarp pirmaujančių eksportuotojų.

Didžiausia maisto pramonės firmų koncentracija yra 6 apskrityse: Grajevo, Monkų, Lomžos, Mazovijos Vysokio, Bielsko ir Semiatičės (lokalizacijos rodiklis LQ 2008 m. viršijo 1,25), iš kurio didžiausias šios pramonės šakos specializacijos rodiklis (LQ>3,0) žymi šias apskritis: Mazovijos Vysokio ir Grajevo (3. Žemėlapis).

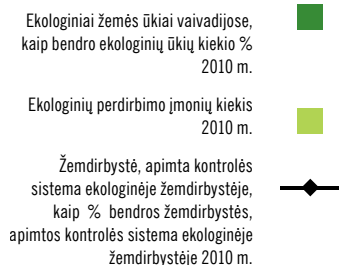
Vaivadija turi labai palankias sąlygas ekologinės žemdirbystės vystymui...

Tradicinių ir regioninių produktų pardavimai kai kuriose Vakarų Europos šalyse sudaro net 30% maisto pramonės rinkos, tuo tarpu Lenkijoje, 2007 m. sudarė tik 2%. Palenkė, su savo 45 produktais iš Tradicinių produktų sąrašo (2012) turi galimybę įsiliesti į šią ekologinės ir regioninės produkcijos svarbos augimo tendenciją.

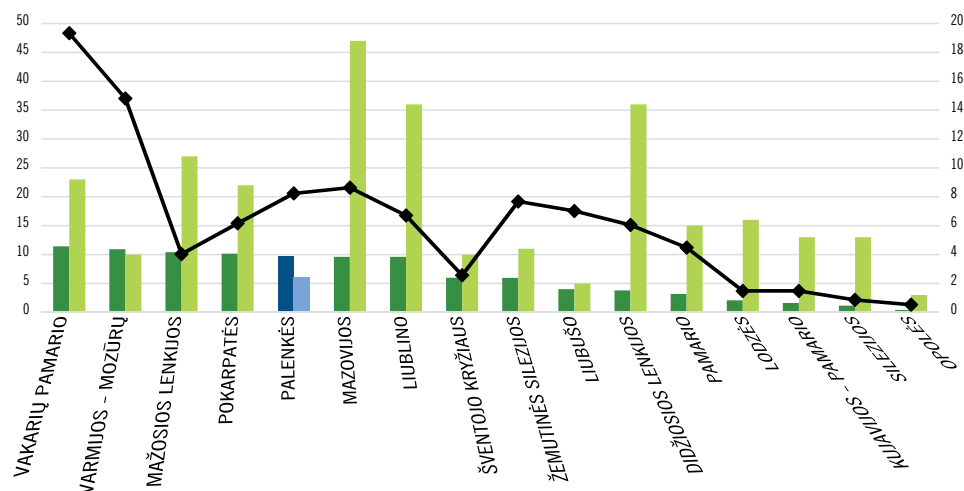
Ekologiniai ūkiai Palenkės vaivadijoje 2010 m. sudarė 10% visų šio tipo ūkio Lenkijoje (5 vieta) (2. Diagrama). Be to, reliatyviai didelę dalį sudaro žemės ūkio plotai, kurie įeina į ekologinės žemdirbystės kontrolės sistemą (8%, 4 vieta). Tačiau šie rezultatai neįtakoja

2. Diagrama

Ekologinė žemdirbystė pagal vaivadijas 2010 m.

Šaltinis: Veiksmų planas ekologiškai žemdirbystei ir maisto pramonei 2011-2014 metais.

*Energijos gamyba iš
atsinaujinančių energijos
šaltinių yra vienas
iš Europos Sąjungos
prioritetų ir vienas iš
anglies dvideginio emisijos
į atmosferą sumažinimo
kelių*

vaivadijoje veikiančių ekologinių įmonių skaičiaus (tik 6 tokie vienetai, kas suteikia 14 vietą šalyje). Kaimyninėje Mazovijos vaivadijoje funkcionuoja 47 ekologinės įmonės, o Liublino – 36.

...o taip pat pasirinktas atsinaujinančios energijos šaltinių formas.

Energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos šaltinių yra vienas iš Europos Sąjungos prioritetų ir vienas iš anglies dvideginio emisijos į atmosferą sumažinimo kelių. Atsinaujinančių energijos šaltinių dalis (AEŠ) Lenkijoje 2011 metais sudarė 8%. Palenkės vaivadija yra tarp pirmaujančių šioje srityje. Beveik puse regiono teritorijoje pagamintos elektros energijos (49%, 3 vieta), buvo pagaminta instaliacijose, naudojančiose atsinaujinančius šaltinius. Tačiau tai nepakeitė fakto, kad regiono elektros produkcijos iš AEŠ dalis šalies rinkoje nėra didelė (2011 m. sudarė 3%, kas suteikė 12 vietą). Tuo pačiu energijos suvartojimas Palenkės vaivadijoje kelis kartus viršija gamybą.

Vaivadija turi potencialo šiose srityse:

- energijos gamyba iš biudujų, visų pirma naudojant gyvulinės ir maisto produkcijos atliekas (daugiausia pieno produkcijos);
- vėjo energetika (ypač šiaurinėje regiono dalyje);
- saulės energijos panaudojimas.

Atsižvelgiant į regiono gamtos ir kraštovaizdžio privalumus, pavojus kyla dėl šiuo metu pastebimo nenaudingos ir nekontroliuojamos vėjo jėgainių lokalizacijos.

PALENKĖ – ATVIRA

Padėtis pasienyje gali būti vertinama kaip privalumas, tačiau sieną su Baltarusija galima laikyti iššūkiu...

Palenkės vaivadija iš šiaurės pusės ribojasi su Lietuva, kas suteikia betarpiško susisiekties su Baltijos šalimis ir likusia ES galimybę. Ši padėtis sukuria geras galimybes užmegzti ekonominius ryšius, vystyti eksportą, pritraukti turistus ir studentus į Palenkės aukštąsias mokyklas. Palenkė taip pat ribojasi su Baltarusija (išorinė Europos Sąjungos siena), su kuria bendradarbiavimas yra ženkliai apribotas ir nulemtas dvišalių ES – Baltarusijos santykių. Nepriklausomai nuo vidinės Baltarusijos situacijos, santykių formavimas nevyriausybinių organizacijų pagalba, Baltarusijos jaunimo kvietimas ir mokymas, o taip pat ir ekonominiai kontaktai, turi tarnauti Palenkei ne tik vystymosi galimybių, bet ir regiono, besispecializuojančio ryšiuose su rytiniais Lenkijos kaimynais, atžvilgiu.

Palenkės gyventojai mieliau bendradarbiauja mažose šeimų grupelėse nei visuomeninėse organizacijose

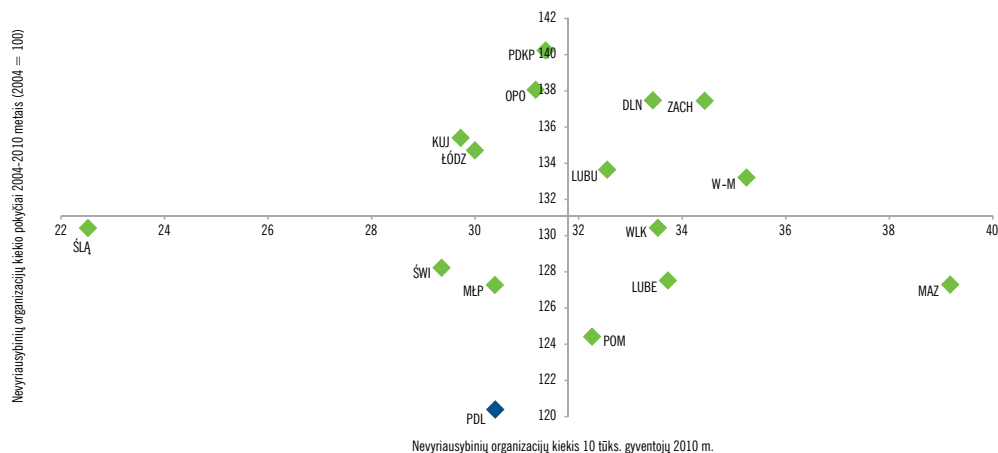
Palenkės vaivadijai būdingas labai aukštas „siejančio“ visuomeninio kapitalo lygis, tai yra stiprūs ryšiai tarp šeimos ir kaimyninių grupių ir veiksmai, kurių imamasi šių grupių tikslų įgyvendinimui. Iš kitos pusės vaivadija priklauso regionams, kuriems būdingas žemiausias „tiltinio“ visuomeninio kapitalo lygis, kuris yra tapatinamas su kitų gerovei skirta veikla, pvz., savanoryste, naryste nevyriausybiniuose organizacijose, nukreiptose „į išorę“ (Swianiewicz, Herbst 2008).

Nevyriausybinių organizacijų kiekio atžvilgiu Palenkės vaivadija yra žemiau šalies vidurkio. Nevyriausybinių organizacijų kiekio pokyčio dinamika 2004-2010 metais, tiesa teigiama, tačiau, deja, mažiausia šalyje (3. Diagrama).

3. Diagrama Nevyriausybinių organizacijų dinamika vaivadijose 2004-2010 metais

Šaltinis: informacija parengta savarankiškai
remiantis MDB duomenimis.

Geografinė padėtis ir regiono daugiakultūriškumas neįtakoja ekonominių ryšių augimo...

Ekonominė kaimynystės teritorine prasme tuo pačiu yra ir politinė kaimynystė, ką aiškiai parodo valstybės sienos, kurių funkcijos, ypač ekonomines ir visuomenines nulemia politiniai veiksniai. Permainos, kurios įvyko per 20 metų prie rytinės sienos nepakeitė jos fizine prasme, tačiau diametraliai pakeitė Lenkijos ir tuo pačiu Palenkės ekonominę kaimynystę (Grabowiecki 2012). Betarpiška kaimynystė su Rytų Europos šalimis priklauso vis dar per mažai panaudojamam potencialui, panašiai kaip tautinių (baltarusių, lietuvių, ukrainiečių, rusų, vokiečių ir žydų), etninių (totoriai ir romai), religijų (pravoslavai, musulmonai, protestantai, sentikiai) mažumų atstovų buvimo vaivadijos teritorijoje faktas. Iš tiesų regionas yra tapatinamas su Rytų kultūra (religinio kulto vietos, kultūriniai renginiai, muziejai), tačiau šiuo pagrindu nesusiformavo ekonomikos specializacija. Prekybos mainuose su rytų šalimis geriausiai sekasi Liublino ir Pakarpatės vaivadijos.

*Betarpiška Rytų Europos
šalių kaimynystė
yra vis dar per
mažai išnaudojamas
potencialas, panašiai,
kaip ir regione esančių
tautinių mažumų
– baltarusių, lietuvių,
totorių ir ukrainiečių
buvimo faktas*

Palenkės vaivadija yra vertinama kaip vienas iš mažiausiai patrauklių regionų investicijoms Lenkijoje. Geriausio įvertinimo sulaukia viešasis saugumas, tačiau transporto pasiekiamumas ir darbo išteklių kokybė palyginus su kitais regionais yra mažai konkurencingi. Ne ką geriau yra vertinama visuomeninė infrastruktūra ir palaikymo veikla (Nowicki 2010). Mažas regiono investicinis patrauklumas sąlygoja mažą Palenkės užsienio kapitalo aktyvumą. 2003-2009 metų laikotarpiu užsienio kapitalo vertė tenkanti vienam gyventojui buvo mažiausia iš šešiolikos vaivadijų. Taip pat šio rodiklio dinamikos atžvilgiu regionas yra paskutinėje vietoje šalyje. 2010 m. vaivadijoje įregistruotos firmos su užsienio kapitalu, kuris sudarė 0,3% užsienio investicijų Lenkijoje, šių firmų indėlis bendrame įdarbinimo įmonėse su užsienio kapitalu dalimi lygyje yra 0,6%. Visoje Lenkijoje yra pastebimas Mazovijos vaivadijos dominavimas, kas dalinai yra duomenų apie įmonę ir jos registracijos vietą apdorojimo rezultatas.

Taigi, bendradarbiavimo vystymas tampa vienu iš regiono iššūkių...

*Rusų kalbos mokėjimo
atžvilgiu, Palenkės
vaivadija užima pirmą
vietą šalyje*

Palyginti mažo ekonominio ir mokslinio potencialo atžvilgiu bendradarbiavimas šalies ir tarptautiniuose tinkluose yra plėtros pagreitinimo galimybė. Dalyvavimas ES struktūrinėse programose rodo, kaip galima išnaudoti esamas išorines sąlygas. Tačiau dėl aukštųjų mokyklų aktyvumo projektų rengime pagal 7 struktūrines programas, Palenkės vaivadija užima vieną iš žemiausių vietų Lenkijos tarp regionų (56, palyginimui, mažiausiai paraiškų – 17, pateikė Šventojo Kryžiaus vaivadija, tačiau daugiausiai Mazovijos – 2788) (Galik, Rószkiewicz 2011, za Klajbor, Ciežka, Czyż 2011). Atsižvelgiant į mokslinių institucijų dalyvavimą struktūrinėse programose galima nurodyti dvi regione pirmaujančias institucijas – Balstogės universitetas ir Balstogės Medicinos universitetas.

...kam turi padėti noras kelti kvalifikaciją.

Asmenų, dalyvaujančių įstatyminiuose apmokymuose regione 2010 metais procentas buvo šiek tiek didesnis nei šalies vidurkis (ženklus pagerėjimas lyginant su praėjusiais metais). Be to, reikia pabrėžti, kad Žmonių kapitalo balanso tyrimuose Palenkės vaivadijoje yra nustatytas didžiausias procentas šalyje žmonių dirbančių ir studijuojančių kursų ir mokymų forma. Visuomeninė diagnozė (2011) nurodo aukštą regiono gyventojų procentą, deklaruojančių anglų kalbos mokėjimą – trečia vieta Lenkijoje, po Mazovijos ir Pamario. Rusų kalbos mokėjimo atžvilgiu, Palenkės vaivadija užima pirmą vietą šalyje.

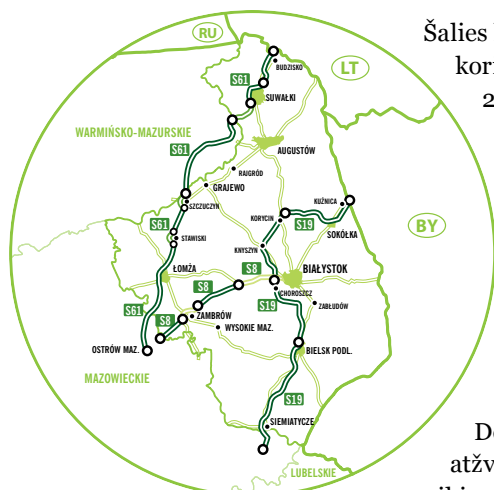
PALENKĖ – PASIEKIAMA

Geografinės padėties privalumas suteikia regionui svarbias transportavimo funkcijas...

Per vaivadijos teritoriją yra nusidriekęs europinio transporto koridoriaus ruožas, taip vadinama „Via Baltica“ (planuojamas kelias S61), pristatyta „Connecting Europe Facility“ (naujam ES finansiniam instrumentui). Palenkė turi galimybę tapti svarbiu europinės reikšmės komunikacijos keliu. Šio potencialo išnaudojimo sąlyga yra transporto tinklo plėtra, o ypač didelio pralaidumo kelių. Pagal šalies programas, Palenkės vaivadijoje tinklas bus paremtas greito eismo keliais (S klasės – greito eismo kelias):

- S8 Vroclavas (Psie Pole) – Kepno – Sieradzas – A1 (Lodzė)... A1 (Piotrkovo Tribunaliskis) – Rava Mazowiecka – Varšuva – Mazovijos Ostruvas – Zambrovas – Choroščas (S19),
- S19 (Grodno) šalies siena – Kužnica – Sokulka – Korycinas – Knišinas – Dobžinevo Dužė – Choroščas – Semiatičė – Lublinas – Nisko – Žešovas – Barvinek – šalies siena (Prešovos),
- S61 Mazovijos Ostruvas (S8) – Lomža – Staviški – Ščiučinas – Elkas – Rački – Suvalkai – Budziskas – šalies siena (Kaunas) (GDDKiA).

4. Žemėlapis
Esami ir planuojami įrengti greito eismo keliai Palenkės vaivadijoje – padėtis 2012 m. spalio mėn

- Naudojami greito eismo keliai
- Tiesiami greito eismo keliai
- Ruošiami greito eismo keliai
- Greitojo eismo kelių numeriai

Šaltinis: GDDKiA.

Šalies kelių pertvarkymas pagal greito eismo kelių parametrus ir transporto koridorių S8, S19 ir S61 susidarymas yra šalies kelių statybos programos 2011-2015 prioritetinių investicijų sąraše, nors S19 ir S61 įgyvendinimas daugelyje ruožų gali būti pradėtas tik po 2013 metų. Atsižvelgiant į privalomus kelių tinklo plėtros planus ŠETK 2030 rėmuose, yra galimi „trūkstamo susisiekiimo“ autostradų ir greitųjų kelių papildymai, tame tarpe regiono perspektyvai svarbus greito eismo kelio „Via Baltica“ sujungimas su „Via Carpathia“ atkarpoje Balstogė – Suvalkai (kelias S8).

Be kelių infrastruktūros svarbus yra geležinkelių tinklo klausimas. Planuojama įrengti linija Rail Baltica, kuri turi sujungti Taliną, Rygą ir Kauną su Varšuva, suteikia galimybę Palenkės vaivadijai.

Deja, erdvinio šalies tvarkymo koncepcija 2030, nepalankiai vaivadijos atžvilgiu, prioritetu laiko investicinę veiklą (ŠETK 2030 užrašai). Pozityviai reikia vertinti faktą, kad atkarpa Rail Baltica, turi driektis per Palenkę, sudaro elementą TEN-T ir yra įrašyta į Connecting Europe Facility projektus, kas ateityje gali padėti gauti lėšų šiai investicijai.

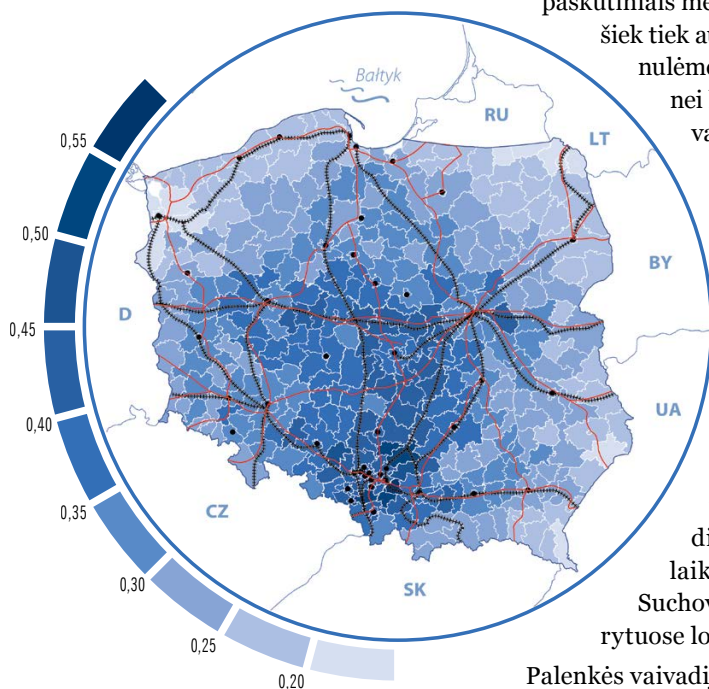
Nei vienas iš multimodalių mazgų, esančių regiono teritorijoje nėra įtrauktas į taip vadinamą Transeuropinio transporto tinklo TEN-T multimodales platformas, kaip bazinio tinklo elementas, kuris turi perspektyvą būti įdiegtas iki 2030 metų. Transporto plėtros strategija nurodo multimodalią platformą Balstogėje, kaip dalį kompleksinio tinklo, skirtą įdiegti iki 2050 metų.

...tačiau šiandien pasiekiamumas transportu yra žemas...

5. Žemėlapis

Tarpšakinis pasiekiamumas transportu Lenkijoje 2011 m.

Aktuali bendra padėtis

Šaltinis: Komornicki, Rosik, Stepniak 2011.

Pagal transporto priemonių analizę (Tarpšakinio pasiekiamumo transportu rodiklio pagalba – TPTR) Palenkės vaivadija užima priešpaskutinę vietą šalyje (5. Žemėlapis). Regionas pasiekia tik 73% šalies vidurkio. Verta pastebėti, kad TPTR rodiklio reikšmė paskutiniaisiais metais blogėja, kadangi dar 2008 metais vaivadija užėmė šiek tiek aukštesnę poziciją nei vidurkis šalyje. Tokią situaciją nulėmė Palenkės transporto tinklo degradacija ir mažesnės nei kitose vaivadijose investicinės lėšos, kurios pablogina vaivadijos padėtį kitų regionų atžvilgiu.

Visose komunikacinio prieinamumo rūšyse Palenkės vaivadijoje yra pastebimos silpnos vietos, nors dažnai regiono padėtis nėra pati blogiausia šalyje.

Nepaisant paskutiniaisiais metais įgyvendintų daugelio **kelių investicijų** (didžiausias viešųjų kelių kiekis šalyje 2003-2011 metais, augimas apie 30%), vis dar daugelis vaivadijos teritorijų yra už 90 minučių Balstogės pasiekiamumo ribos. Tai visų pirma yra atokiausios Suvalkų, Seinų, o taip pat pietinės Semiatičės apskrities teritorijos. Vaivadijos viduje yra didelė kelių tinklo tankumo ir kokybės diferenciacija (gminų ir apskričių keliai). Daugiausiai laiko nuvykti į apskrities centrą reikia šiose gminose: Suchovola ir Novy Dvor (šiaurinė vaivadijos dalis), o taip ir rytuose lokalizuotose gminose.

Palenkės vaivadija 2011 m. užėmė paskutinę vietą šalyje eksploatuojamų **geležinkelio linijų** ilgio atžvilgiu vienam teritoriniam vienetui (4 km / 100 km²). 2004-2011 metais nuvažiuotų kilometrų kiekis geležinkelio tinkluose augo 13%. Tačiau tai neturėjo ženklios įtakos esamai dramatiškai tinklų kokybei ir siūlomam susisiekimui. Iš Balstogės elektrifikuoti tinklai yra nutiesti trimis kryptimis: Varšuvos, Kuźnica Białostocka (siena su Baltarusija) ir Elko. Iš jų tik linija į Varšuvą yra dvivėžė. Nuvykimo traukiniu iš Balstogės į kaimyninių vaivadijų centrus yra labai skirtingas. Kelionė į Varšuvą užtrunka 3 valandas (11 tiesioginių maršrutų darbo dienos metu), į Olštiną daugiau nei 4 valandas (2 maršrutai), o į Liubliną net 6 valandas (nėra tiesioginių maršrutų). Taip pat geležinkelio komunikacija tarp svarbių vaivadijos vidaus centrų turėtų būti dar tobulinama. Funkcionuoja linija, jungianti Balstogę ir Suvalkus (4 maršrutai per dieną, trumpiausias kelionės laikas 2 valandos ir 13 minučių). Tačiau nėra galimybės traukiniu nuvykti į Lomžą, nei iš Balstogės pusės nei iš Suvalkų.

Palenkės vaivadijoje nėra **oro uosto** (vienas iš keturių tokių regionų šalyje). Beveik visame regione, kad pasiekti oro uostą reikia 120 minučių. Net oro uosto atidarymas Modline (Mazovijos vaivadija) arba Švidnike (Liublino vaivadija), reikšmingai nepakeitė Palenkės vaivadijos situacijos. Taip pat reikia atsiminti, kad Šymanų oro uostas (Varmijos-Mozūrijos vaivadija) iki šiol neatlieka visuomeninio oro uosto funkcijos.

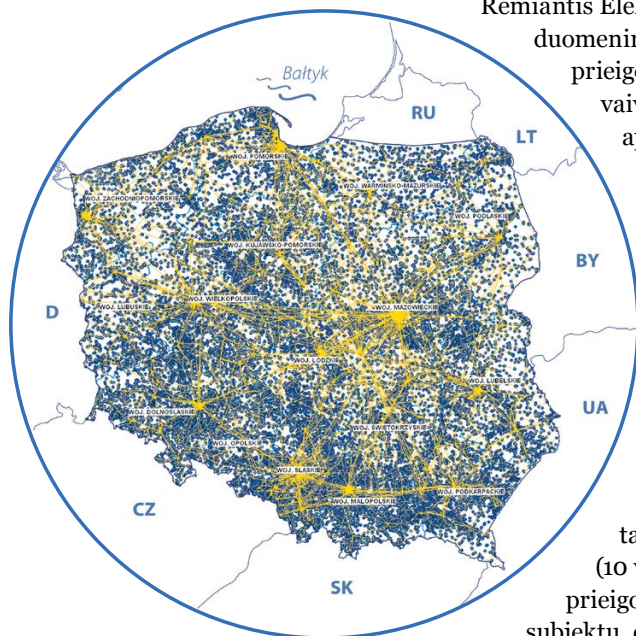
Yra planuojama Palenkės vaivadijos teritorijoje pastatyti oro uostą, jo statyba turėtų būti pradėta 2018 metais.

...panašiai kaip ir teleinformacinė skvarba.

Palenkės vaivadijoje jau yra įrengtų šviesolaidinės infrastruktūros fragmentų: Poznanė – Varšuva – Ostrolenka – Lomža – Balstogė ir Gdanskas – Olštynas – Suvalkai

6. Žemėlapis Šviesolaidinė infrastruktūra Lenkijoje 2011 m.

Šaltinis: UKE 2012.

– Balstogė. Taip pat yra įgyvendinamas Rytų Lenkijos plačiajuosčio tinklo projektas, kuris dalis bus Palenkės vaivadijos teritorijoje. Šių investicijų realizavimo dėka 90% vaivadijos gyventojų turės galimybę naudotis plačiajuosčiu Internetu iki 2014 metų.

Remiantis Elektroninės Komunikacijos departamento (UKE 2012)

duomenimis 92% regiono vietovių joks tinklo operatorius nesiūlo

prieigos prie užbaigtos šviesolaidinės infrastruktūros. Dėl to

vaivadija patenka į paskutinę vietą šalyje, ex aequo Lodzė. Be

apskrities miestų praktiškai nėra teritorijų, kuriuose skvarba

būtų žymiai geresnė. Daugiau nei 1 tiekėjas siūlo šviesolaidinę

infrastruktūrą mažiau nei 2% vaivadijos vietovių (nuo 0,4%

iki 1,7% vertės, priklausomai nuo apskrities). Šviesolaidinės

infrastruktūros mazgų srityje situacija yra panaši. Jie

yra tik 0,2% vaivadijos vietovių, kas suteikia Palenkės

vaivadijai 3 vietą nuo galo šalyje. Be to, 23% vaivadijos

namų ūkių yra vietovėse, kuriose nėra telekomunikacijos

tinklų prieigos mazgų.

Šiek tiek daugiau nei 50% namų ūkių regione 2010 m. turėjo

prieigą prie interneto. Dėl to Palenkės vaivadija pateko

į 13 vietą Lenkijoje. Žymiai geriau atrodo situacija verslininkų

tarpe, kur prieigą prie interneto turi net 95% bendruomenės

(10 vieta šalyje). Geriausiai Palenkės vaivadijai sekasi verslininkų

prieigos prie plačiajuosčio interneto atžvilgiu, kuriuo naudojasi 75%

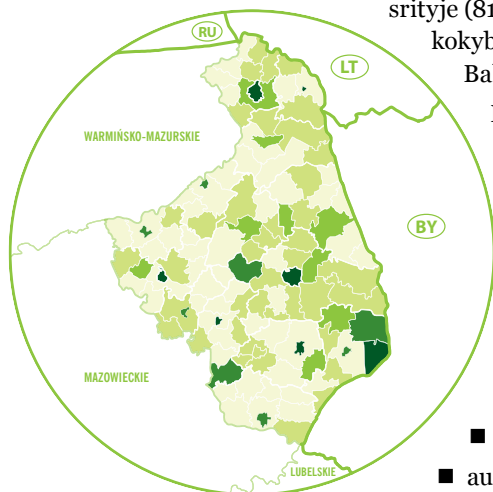
subjektų, o tai sudaro didžiausią dalį šalyje, tačiau tuo pačiu liudija apie

labai didelę jų koncentraciją vietose, turinčiose geriausią teleinformaciną

infrastruktūrą (Maleszewska 2010).

7. Žemėlapis

Gminų konkurencingumas
2010 m. (bendras Lenkijos
palyginimas)

Didžiausias (7)

Aukštas (8)

Vidutinis (9)

Žemas (40)

Žemiausias (54)

Balstogė turi toliau vystyti savo metropolines funkcijas .

Gyvenimo kokybės įvertinime (PWC 2011) Balstogė užima pirmą vietą tarp 11 didžiausių

vaivadijų centrų Lenkijoje. Šį rezultatą visų pirmą suformuoja du veiksniai: gera gamtinės

aplinkos būklė ir aukštas saugumo lygis. Silpniausiai miestas atrodo edukacijos paslaugų

srityje (81% lygio rodiklis), tam pirmiausiai įtaką turi žemesnė aukštojo mokslo

kokybė, palyginus su likusiais 10 miestų (nepaisant aukštai vertinamų

Balstogės aukštųjų mokyklų, matyti, kad konkurencija yra stipresnė).

Kiti faktai, tokie kaip sporto klubo pasiekiamumas ir medicininių

paslaugų prieinamumas gyventojams Balstogė iškelia į pirmąsias vietas.

Kita vertus žemai yra vertinama: infrastruktūra, kurios pagalba galima

lengvai ir greitai atvykti į kitus centrus (oro uostas, susisiekimas su

autostrada) ir gyvenamojo ploto kainos.

Reikia pabrėžti, kad paskutiniais metais Balstogėje vyksta pokyčiai,

kurie rodo metropolinių funkcijų vystymąsi, o jiems priklauso:

■ suburbanizacija, kuri būdinga visiems dideliems Lenkijos miestams;

■ verslumo ir ekonominių ryšių vystymas;

■ kultūros reikšmės augimas miesto politikoje;

■ aukštesnio lygio paslaugų vystymas, tame tarpe aukštojo mokslo mokyklų ar sveikatos paslaugų, neteikiamų kituose regiono centruose.

Visi šie elementai įtakoja aukštą Balstogės poziciją gminų konkurencingumo analizėje

Lenkijoje (7. žemėlapis), o pokyčių dinamika parodo pozityvų miesto poveikį jo aplinkai

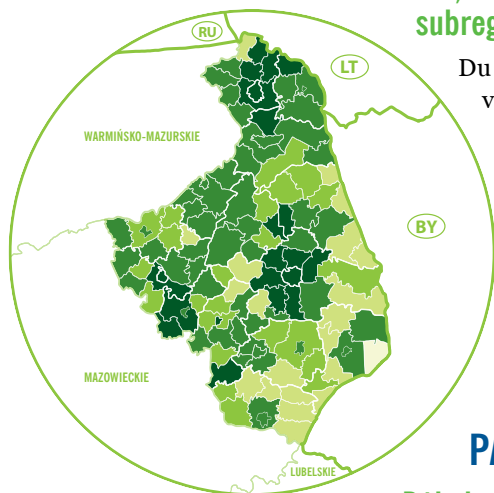
(8. žemėlapis).

Šaltinis: Dziemianowicz, Przyborowski 2012.

8. Žemėlapis

Gminų konkurencingumo
rodiklio pokyčiai
2006-2010 (bendras
Lenkijos palyginimas)

Suvalkai, Lomža ir Palenkės Bielskas sudaro tolygiai išdėstytą subregioninių centrų tinklą.

Du pirmieji miestai, kaip buvę vaivadijos centrai, disponuoja ženkliu visuomeniniu-ūkiniu potencialu ir jau atlieka esminį vaidmenį subregioninių centrų augime (7. žemėlapis). Svarbu, kad pokyčiai, kurie vyksta šių miestų aplinkoje suteikia pozityvaus mastymo pagrindus apie daugiau nei lokalinio visuomeninio-ekonominio potencialo kūrimą (8. žemėlapis). Šiek tiek prastesnėje situacijoje yra Palenkės Bielskas, kuris paskutiniu metu yra dinamiškai besivystantis miestas. Jo vaidmuo turi didėti, tačiau šis procesas yra apsunkintas tuo atžvilgiu, kad miestas yra arti Balstogės („išplovimo“ procesai) ir reliatyviai lėti pokyčiai miesto aplinkoje.

PALENKĖ – VERSLI

Dėl visuomeninės-ekonominės plėtros rodiklių Palenkės vaivadija patenka tarp silpniausių regionų Lenkijoje.

Gminų konkurencingumas
Pokyčių dinamika 2006-2010

Didžiausias (22)	●
Aukštas (52)	●
Vidutinis (23)	●
Žemas (20)	●
Žemiausias (1)	●

Šaltinis: Dziemianowicz, Przyborowski 2012.

2010 m. bendrojo šalies vidaus produkto vertė bruto vienam gyventojui (BVP per capita), aktualiomis kainomis, Palenkės vaivadijoje sudarė 73% Lenkijos vidurkio, regionas dėl to pirmauja tik prieš Pakarpates ir Liublino vaivadijas. Palyginus su ES vidurkiu BVP per capita vertė Palenkės vaivadijoje pagal perkamumo galios paritetą sudaro 45%. 2004-2009 metais visos vaivadijos pagerino savo padėtį ES vidurkio atžvilgiu, tačiau Palenkė su 7 procentų augimu priklauso vaivadijų grupei su tokiu pačiu rezultatu, užimančias 9-12 vietas.

Geriausiai išvystytas Balstogės subregionas pasiekia 117% vaivadijos vidurkio, tačiau tik 86% Lenkijos vidurkio. Likę du subregionai yra artimi – Lomžos subregionui BVP per capita sudaro 87%, o Suvalkų 89% vaivadijos vidurkio.

Prie svarbiausių ekonominių problemų reikia priskirti mažą produktyvumą...

Palenkės vaivadijai charakteringas tik 80% šalies vidurkio siekiantis darbo našumas, tai sąlygoja didelę žemės ūkio dalis, kuriam būdingas reliatyviai mažas našumas, ūkio struktūroje (tačiau darbo našumas žemės ūkyje yra didelis ir sudaro 120% šio sektoriaus šalies vidurkio). Pramonėje ir statyboje darbo našumas yra 92% šalies vidurkio lygyje, rinkos paslaugų sektoriuje šis rodiklis siekia 87% visos Lenkijos vidurkio. Mažiausias darbo našumas yra būdingas žemdirbystei, miškininkystei, medžioklei ir žuvininkystei.

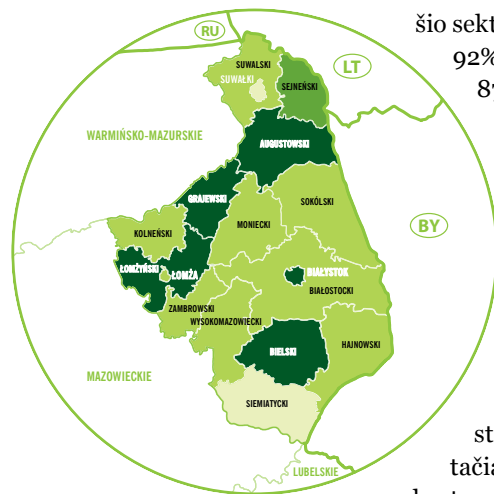
...silpnai išvystyta pramonė...

Bendra pridėtinė vertė bruto (aktualios kainos) 2009 m. vaivadijoje sudarė 79% šalies vidurkio, regionas užėmė 14 vietą Lenkijoje. Tik žemės ūkio, miškininkystės, medžioklės ir žuvininkystės sektoriuose bendra pridėtinė vertė bruto per capita viršijo vidurkį ir sudarė 200%, tačiau likusiuose sektoriuose buvo žymiai mažesnė nei šalies vidurkis. Pridėtinės vertės bruto struktūroje didžiausią dalį užima rinkos paslaugos (apie 1/4) ir likusios paslaugos (apie 20%), kas atitinka šalies struktūrą. Pramonės dalis yra šiek tiek mažesnė nei visoje Lenkijoje, tačiau net 9% žemės ūkio dalis pridėtinės vertės bruto struktūroje tris kartus viršija šią dalį šalyje.

Dirbančiųjų struktūra aiškiai rodo didelį darbuotojų kiekį žemės ūkyje (2011 m. 23,6%, kas nulėmė 3 vietą šalyje) ir mažą dirbančiųjų pramonėje kiekį, 23,4% – 14 vieta Lenkijoje).

9. Žemėlapis

Vidutinio darbo užmokesčio
dydis bruto 2010 metais
Palenkės vaivadijos apskrityse
(zlotai, aktualios kainos)

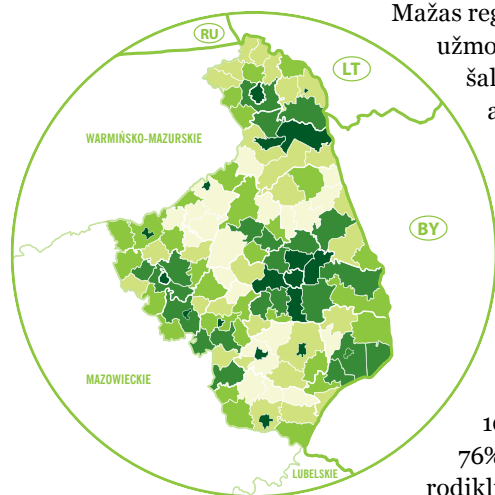
Aukščiau 3096
od 2902 do 3096
od 2707 do 2902
Žemiau 2707

Šaltinis: Perlo ir kt. 2012, psl. 127.

10. Žemėlapis Privatūs subjektai 1000 gyventojų, 2010

...mažai turto...

76 - 107 (17)

54 - 76 (23)

41,5 - 54 (30)

35 - 41,5 (28)

25 - 35 (20)

Šaltinis: parengtas savarankiškai remiantis Pagrindinio Statistikos departamentu duomenimis.

Mažas regiono sukuriamas BVP atspindi vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio dydį bruto vaivadijoje, kuris 2010 m. sudarė tik 88% šalies vidurkio ir sąlygojo vaivadijai 11 vietą iš 16 regionų. Vidutinio atlyginimo diferenciacija regiono viduje nėra didelė. Apskritis lygyje yra matoma skalė nuo 107% vidutinės vaivadijos (Balstogėje) iki 87% (Suvalkų apskrityje) (9. Žemėlapis). Be to, yra pastebimos teritorijos, kurioms būdingos didesnės nei vidutinės pajamos – nuo Lomžos iki Augustavo. Tuo pačiu 2004-2010 metais ne visose apskrityse buvo vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio bruto augimas. Ši problema ypač palietė Augustavo (net -15%) ir Suvalkų (-7%) apskritis.

...ir žemas verslumas.

Palenkės vaivadijai yra būdingas mažas verslumo lygis. 2010 m. 10 tūkst. vaivadijos gyventojų teko 773 ūkiniai subjektai, kas sudarė 76% Lenkijos vidurkio (14 vieta). Ši situacija nuo 2004 m. keitėsi. Minėto rodiklio augimo tempas 2004-2010 metais vidutiniškai per metus Palenkės vaivadijoje sudarė 0,2%, tuo tarpu Lenkijoje 1,3%.

Ūkinių subjektų kiekis vaivadijoje rodo vidinę diferenciaciją (10. žemėlapis). Dažniausiai geresnėje situacijoje yra miestai ir gminos, esančios netoli Baltstogės.

Problema taip pat yra ir mažas tarptautinis konkurencingumas.

Vaivadija šalies eksporte atlieka marginalinį vaidmenį. Eksporto dalis šalies pramonės produkcijos pardavimuose 2008 m. sudarė 26%, kai šalies vidurkis 42%. Tuo pačiu, lyginant su 2000 m. pastebimas net du kartus mažesnis šio rodiklio nei šalies vidurkio augimas. Specifinis Palenkės eksporto bruožas yra daugiau nei vidutiniškai, lyginant su šalies vidurkiu, daugiau eksporto į Rytų Europos šalis: Baltarusiją, Lietuvą, Rusiją ir likusias Baltijos šalis. Vaivadijos eksporto struktūroje dominuoja maisto produktai, ypač susiję su pieno sektoriumi (29 %), o taip pat didmeninė prekyba, sutelkta pasienio teritorijoje, pagrįste orientuota į Rytų rinką. Pastebima eksporto šaka taip pat yra medienos ir popieriaus gamyba (9 %) (Komornicki, Szejgiec 2010). Keturios apskritys: Seinų, Augustavo, Kolnenski ir Mazovijos Vysokio priklauso tai apskričių grupei, kurioms trūksta duomenų apie parduotą pramonės produkciją (atsižvelgiant į statistikos konfidencialumą – pagal tyrimų autorių informaciją, jos atitinka sąlygą dėl didesnio nei vidutinio eksporto dalies santykio lyginant su pramonės pardavimų verte (11. Žemėlapis).

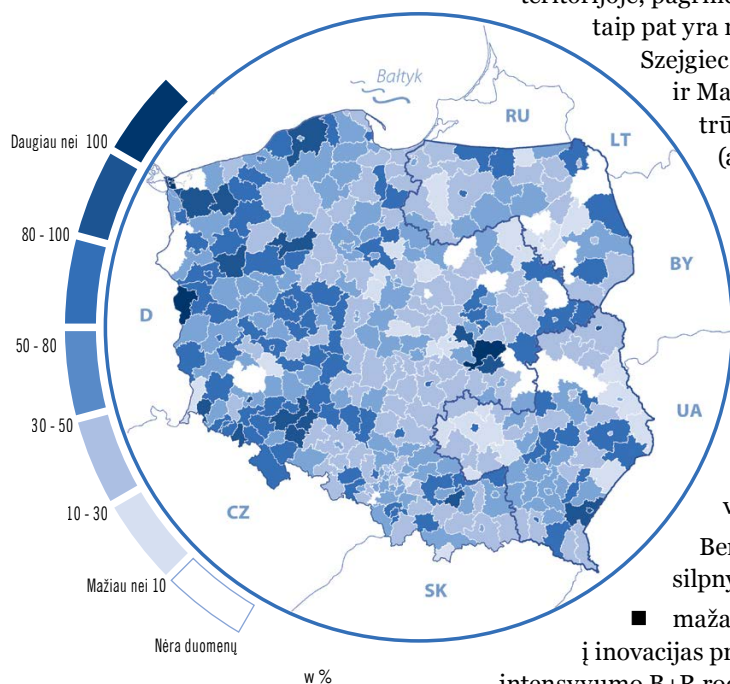
Mažas regiono inovatyvumas yra mažo firmų inovatyvumo rezultatas...

Palenkės pramonės įmonės 2009-2011 metais buvo charakteringas inovatyvumas šalies vidurkio lygyje (17,1%, kai šalies vidurkis 16,9%), tačiau paslaugų mažesnis (9,3%, kai šalies vidurkis sudarė 12,3%, dėl ko vaivadija užėmė 13 vietą Lenkijoje).

Bendrai galima nurodyti sekančias Palenkės įmonių silpnynes (Inovacinė veikla... 2012):

- maža išlaidų tyrimams ir plėtrai dalis investicijose į inovacijas pramonės sektoriuje, vienas iš žemiausių Lenkijoje intensyvumo B+R rodiklių ir maža išlaidų dalis plėtros darbams;

11. Žemėlapis Eksporto dalis pramonės produkcijos pardavimuose 2009 m.

Šaltinis: Komornicki, Szejgiec, 2013, psl. 40.

- maža naujų ar iš esmės pagerintų produktų bendruose pardavimuose – 5% pramonėje ir 0,3% paslaugose;
- silpna regiono tyrimų bazė, tuo pačiu dažniau nei šalyje vertinant bendradarbiavimą su įrangos, medžiagų, komponentų ir programinės įrangos tiekėjais.

...nenaudingos viešojo sektoriaus išlaidų struktūros...

Išlaidos patiriamos regione dėl tyrimų-plėtros veiklos palyginus su gyventojų potencialu sudaro tik 40% šalies vidurkio, tačiau kaip BVP bruto dalis sudaro apie 0,2%, kas reiškia tris kartus mažesnę vertę nei šalies vidurkis (silpnesnė yra nebent Liublino vaivadija). 2003-2010 metais Palenkės vaivadija išsiskyrė šalyje vienu iš žemiausių einamųjų investicijų lygiu (58%, kai šalies 74%), tačiau vienu iš didžiausių investicijų lygiu (42%) vidaus išlaidose. Išlaidų, skirtų moksliniams tyrimams regione struktūra yra nenaudinga, dominuoja pagrindiniai tyrimai. 2003-2008 metais jiems skirta 54% bendrų išlaidų, kai šalies vidurkis yra 38%. Taikomiesiems tyrimams išleista 18%, o raidos darbams tik 23% lėšų, kai šalies vidurkis yra 40% (Kondratiuk-Nierodzińska, Gardocka-Jałowiec 2011).

Vidinių išlaidų sektorių struktūra B+R veiklai 2010 m. vaivadijoje žymiai skyrėsi nuo struktūros Lenkijoje. Dominuoja išlaidos aukštųjų mokyklų sektoriui – net 73%. Įmonėms tenka tik 17% išlaidų. Tačiau šalyje šios išlaidos išsidėsto tolygiai tarp įmonių sektoriaus (27%), vyriausybės sektoriaus ir privačių ne pelno siekiančių institucijų (36%) ir aukštojo mokslo sektoriaus (37%). Reikia pabrėžti, kad išsivysčiusiose Europos Sąjungos šalyse įmonių sektoriui tenka du kartus didesnė šių išlaidų dalis (Mokslas ir technika 2010).

...ir silpną mokslo bendradarbiavimą su verslo sfera.

Vaivadijos teritorijoje 2010 metais buvo 36 vienetai, vykdanys tyrimų-plėtros veiklą, iš kurių 53% įmonių sektoriuje (Lenkijoje ši dalis sudarė 70%). 2009-2011 metais pramonės sektoriuje inovacijų veiklos srityje bendradarbiavo mažiau įmonių nei vidutiniškai šalyje (4,8%, kai šalies vidurkis 5,5%), šis palyginimas paslaugų sektoriuje taip pat yra ne Palenkės vaivadijos naudai.

Daugelis Palenkės mokslo atstovų, kaip tyrimų komercializacijos barjerą nurodo susidomėjimo tyrimais nebuvimą iš įmonių pusės. Beveik pusė apklaustų mokslininkų taip pat nurodo ir kitas priežastis: trūksta asmenų ir institucijų padedančių komercializuoti tyrimus ir yra per didelis didaktinių pareigų krūvis. Pasiūlymą dėl bendradarbiavimo iš verslo sektoriaus atstovų gavo kas penktas akademinis darbuotojas ir 75% atveju šis bendradarbiavimas buvo pradėtas. Dažniausiai vyksta mokslo pasaulio ir mažų ir vidutinių įmonių kooperacija. Taip pat reikia pastebėti ir mokslo atstovų pasyvumą – tik 5% vykdo bendradarbiavimo partnerių paiešką komercinėje srityje. Pozityvi pusė yra ta, kad šie ieškojimai kiekvieną kartą baigdavosi sėkme (Mokslo-tyrimų potencialas... 2011).

Visuomeninės-ekonominės problemos tai pat kyla ir dėl kompetentingų-kvalifikuotų darbo išteklių nepritaikymo...

Palenkės vaivadijoje yra didelis netolygumas tarp darbo poreikio ir darbo pasiūlos. Pastebima didelė disproporcija tarp užregistruotų bedarbių ir darbo biržoje užregistruotų darbo vietų pasiūlymų skaičiaus (65,9 tūkst. asmenų 6,7 tūkst. pasiūlymų). Profesijų grupės, kurioms būdingas didelis bedarbių kiekis yra: susijusios su žemės ūkiu, darbininkai mašinų ir elektronikos pramonėje ir susijusios su statybomis. Aukštas bedarbių lygis palyginus su darbo pasiūlymų skaičiumi buvo ir amatų ir paslaugų profesinėse grupėse. Iš aukštesnės kvalifikacijos grupių tai buvo humanitarinių mokslų specialistai (tame tarpe filologai, istorikai, politologai, archeologai, mokytojai).

Priešinga situacija, tai yra darbo išteklių trūkumas darbdavių reikmėms realizuoti buvo 53 profesijose (13% bendrų profesijų regiono rinkoje), tokių kaip: biuro darbuotojai, asmeninių paslaugų darbuotojai ir pardavėjai, nekvalifikuoti darbininkai, dirbantys paprastus fizinius darbus ir mašinų ir įrenginių operatoriai, montuotojai. Pastebimas vis didesnis aukštos kvalifikacijos darbuotojų, tačiau darbo vietų kiekis yra ribotas, o aukštųjų mokyklų absolventų kiekis yra labai didelis. 23 profesijų grupėse, kurios sudaro apie 6% darbo rinkos, yra balansas tarp paklausos ir pasiūlos. Didelę dalį iš jų sudaro kvalifikuotos darbininkų grupės pramonėje ir statyboje, o taip pat susijusios su žemdirbyste ir pagalba daržininkystėje ir gyvulių auginime.

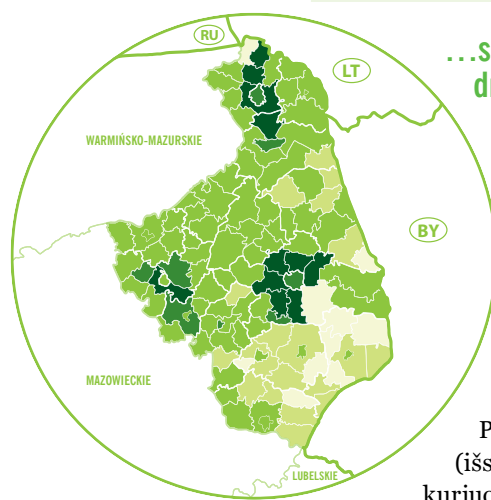
Situacija darbo rinkoje susidaro dėl profesinių ir policijinių mokyklų funkcionavimo. Vaivadijoje 1999-2010 metais asmenų, turinčių policijinį ir profesinį išsilavinimą skaičius padidėjo dviem procentiniais punktais iki 24%, kas atitinka šalies vidurkį. Tuo pačiu, asmenų, turinčių pagrindinį išsilavinimą, skaičius stabiliai laikosi apie 19% lygį, kai šalies vidurkis 2010 metais yra 26,5%.

Visuomeniniam-ekonominiam augimui nepadedą negatyvios demografinės tendencijos...

Palenkės vaivadiją dar galima apibrėžti kaip palyginti jauną regioną, tačiau yra pastebimi du daugeliui šalies regionų nerimą keliantys procesai:

- laipsniškas jau nedarbingo amžiaus gyventojų kiekio augimas (2011 m. 18%), tuo pačiu esant dar nedarbingo amžiaus asmenų kiekiui (vienas iš didžiausių nuostolių Lenkijoje -3,6 procento). Šio proceso apraiška yra vienas iš žemiausių šalyje demografinių rodiklių (65+ amžiaus gyventojų kiekio dalmuo gyventojų 0-19 amžiaus gyventojų atžvilgiu);
- mažas natūralus prieaugis – 2011 m. sudarė -0,4 / 1000 gyventojų (11 vieta šalyje, 4. diagrama). 2011 m. teigiamas natūralus prieaugis buvo tik Grodzki apskrityje (didžiausią užregistravo Lomža, kurioje šis rodiklis sudarė 2,7) ir 3 apskrityse: Suvalkų, Zambrovo ir Kolno. Ypač sunki situacija yra šiose apskrityse: Hainovo, Semiatičio, Bielsko, Sokulskos ir Moniecko (nuo -8 iki -3).

12. Žemėlapis Gyventojų kiekio pokyčiai 2006-2010 metais 1000 gyventojų

14 - 108 (11)	●
0 - 14 (8)	●
-53 - 0 (70)	●
-97 - -53 (19)	●
-362 - -97 (10)	●

...sustiprintos migracijos procesais, kurie veda prie „smegenų drenažo“.

Palenkė priklauso regionams su dideliu neigiamu migracijos lygiu (-1,6 / 1000 gyventojų 2011 m., 12 vieta) (4. diagrama). Šis procesas yra viduje labai diferencijuotas. Neigiamas migracijos lygis bendrai yra tik 2 žemės apskrityse: Balstogės ir Lomžos, kas visų pirma yra suburbanizacijos proceso ir gyventojų kraustymosi iš miestų į priemiesčių teritorijas rezultatas. Visose likusiose apskrityse taip pat nustatytas neigiamas migracijos lygis, tačiau didžiausias gyventojų migracijos srautas yra Kolno apskrityje (-5,4 / 1000 gyventojų, 2011 m.).

Palenkės vaivadijai yra būdingas aukštas jaunimo migracijos lygis (išsiregistravimas ilgam laikotarpiui), tačiau ji priklauso regionams, kuriuose ši amžiaus grupė sudaro ženklų procentą (24%, 3 vieta šalyje). Tai

visų pirma sąlygoja sėslių gyventojų amžiaus struktūra, o ne migracijos srautai. Didelę jaunimą pritraukiančią jėgą turi kaimyninė Mazovijos vaivadija. Netolima Varšuvos, kuri siūlo galimybę susirasti perspektyvų ir įdomų darbą, padėtis ženkliai sustiprina išsilavinusių žmonių migracinius procesus.

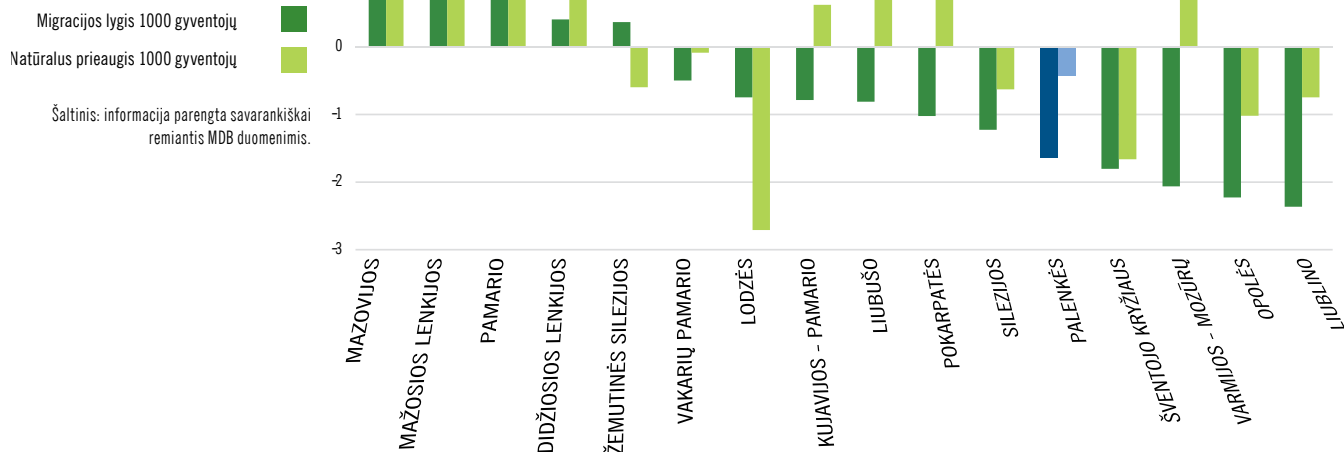
Depopuliaciniai procesai yra ypač paveikę pietų-rytų teritorijas (Bielsko, Hajnuvkos ir dalinai Semiatičės apskritis).

Šaltinis: informacija parengta savarankiškai remiantis MDB duomenimis.

4. Diagrama

Natūralus prieaugis ir bendras migracijos lygis vaivadijose 2011 m.

Regionas turi išnaudoti savo didžiausius esamus privalumus, prie kurių yra priskiriamas inovacijas remiantis aukštųjų mokyklų ir institucijų tinklas...

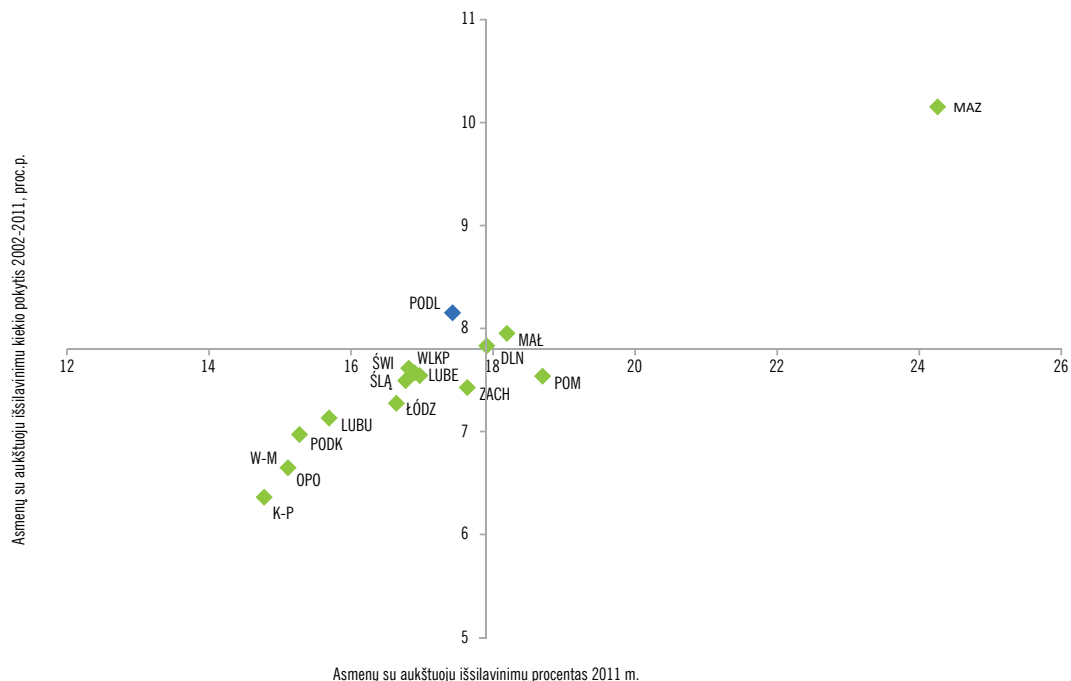
Didžiausiems privalumams „verslumo” srityje reiktų priskirti:

- **ženklų akademinį potencialą, galintį išnaudoti besimezgančius ryšius su Baltarusija** (2010 m. vaivadijoje studijavo daugiau nei 53 tūkst. asmenų, tai yra apie 3% visų studentų Lenkijoje). Didžiausia aukštoji mokykla šiuo atžvilgiu yra Balstogės universitetas (apie 15 tūkst. asmenų), sekanti – Balstogės Politechnikumas (13,6 tūkst.

5. Diagrama

Asmenų su aukštuoju išsilavinimu kiekio pokyčiai vaivadijose 2002-2011 metais

Šaltinis: informacija parengta savarankiškai remiantis MDB duomenimis.

asmenų), Aukštoji finansų ir vadybos mokykla (apie 6 tūkst. Studentų) ir Balstogės Medicinos universitetas (4 tūkst. asmenų);

■ **labai specializuotas mokslo-didaktikos ir mokslo institucijas**, tokias kaip: Balstogės Medicinos universiteto fakultetai: Sveikatos mokslų fakultetas (vienas iš lyderių šalyje); Medicinos fakultetas su Stomatologijos skyriumi ir Farmacijos fakultetas su Laboratorinės medicinos skyriumi; Balstogės universiteto Fizikos, Teisės, Biologijos-Chemijos ir Filologijos fakultetai, Balstogės Politechnikos Statybos ir Aplinkos inžinerijos fakultetas, o taip pat Lenkijos Mokslų akademijos Žinduolių biologijos institutas.

Aukštųjų mokyklų aktyvumas ir bendra Lenkijos tendencija, pasireiškianti žmonių noru įgyti aukštąjį išsilavinimą įtakoja, kad ženkliai didėja gyventojų su aukštuoju išsilavinimu procentas. 2011 m. regione jis sudarė 17% (kai šalies vidurkis 18%), vaivadija užėmė 6 vietą Lenkijoje. 10 metų laikotarpyje (nuo 2002 m.) šis augimas sudarė 8 procentus ir pokyčių dinamikos atžvilgiu nulėmė vaivadijai 2 vietą šalyje (5. diagrama). Deja, Palenkės vaivadijai taip pat yra būdingas didžiausias asmenų, turinčių mažiausias kvalifikacijas, procentas (41% - 2002 m. ir 32% - 2011 m.).

...kai kurie konkurencingi ir inovaciniai ekonomikos sektoriai...

Konkurencijos ir inovatyvumo analizė nurodo keletą sektorių, kurie išsiskiria regiono ekonomikoje. Jiems priskiriami:

1. Lentelė
Palenkės vaivadijos
ekonomikos sektorių
specializacija pagal
lokalizacijos rodiklį
– LQ (European Cluster
Observatory), 2007 metų
duomenys

Šaltinis: A.M. Kowalski, Znaczenie klastrów dla innowacyjności gospodarki w Polsce [Klastrų svarba inovacijoms ekonomikoje Lenkijoje], Oficyna Wydawnicza SGH (publikacija leidyboje).

Eil. nr.	Sektorius	LQ	Vieta Europoje	Darbuotojų skaičius
1.	Pieno produktų gamyba	11,04	1.	5037
2.	Faneruotų gaminių gamyba; kljuočių, laminuotų, drožlių plokščių ir lentų gamyba	6,79	7.	1072
3.	Medžiagų audimas	5,39	6.	1403
4.	Vaisių ir daržovių perdirbimas	4,79	10.	1488
5.	Miškininkystė, medienos gamyba ir panaši paslaugų veikla	4,78	17.	1694
6.	Mašinų žemės ūkiui ir miškininkystei gamyba	4,43	9.	1276

Iš Palenkės vaivadijos pramonės pardavimų produkcijos 2001 metais net 55% sudaro maisto produktų produkcija, kai šalyje ši dalis sudaro 16,9%. Sekančias vietas regiono pramonės pardavimų produkcijoje sudaro: gaminiai iš medienos, kamščio, šiaudų ir vytelių (8,6%), gumos ir plastiko (7,4%), mašinų ir įrenginių produkcija (5,7%). Visuose šiuose sektoriuose procentas yra daug didesnis nei adekvatus Lenkijoje.

...o taip pat galimas kooperacijos su rytinėmis rinkomis augimas.

Dėl geografinio ir kultūrinio artumo, rytiniai Palenkės kaimynai yra reliatyviai lengvesnės rinkos ekonominės veiklos vykdymui nei tolimesni kraštai. Prekių eksportas į Nepriklausomų šalių sandraugą 2010 m. sudarė 8,5% bendro eksporto. Daugiausiai šia kryptimi yra eksportuojamos mašinos ir įrenginiai, cheminiai gaminiai ir maisto produktai. Maisto produktai, kuriuos siūlo Palenkės verslininkai tampa vis labiau atpažįstamais prekių ženklais užsienio rinkose ir tuo pačiu yra

didelis potencialas pardavimų augimui (Komornicki, Szejgiec 2012). Kai kurių sektorių atveju tam tikri apribojimai kyla dėl didelių maitinimo mokesčių. Tačiau reikia prisiminti, kad rytinių rinkų atveju svarbų vaidmenį vaidina diplomatiniai santykiai ir politika, kurių apraška gali būti staigaus reguliavimo, apsunkinančio eksportą atsiradimas (pvz., sugriežtintos fitosanitarinės sąlygos ir transporto licencijos).

Vienas iš svarbiausių iššūkių verslumo sferoje bus energetinio regiono saugumo užtikrinimas.

Elektros energijos sunaudojimas Palenkės vaivadijoje sudaro apie 2,5 tūkst. GWh per metus, tai yra mažiausias sunaudojamas kiekis iš visų vaivadijų ir ženkiai padidina regioninę produkciją (0,8 GWh, kas sudaro 0,34% bendros elektros energijos produkcijos šalyje). Tai reiškia, kad vaivadija yra priklausoma nuo elektros energijos importo, panaudojant pasenusius tinklus, kurie iš vienos pusės kelia pavojų dėl galimų energijos tiekimo trikdžių, iš kitos pusės sudaro nuostolius elektros tiekimo metu. Regione be instaliacijų, kurių pagrindas yra atsinaujinantys energijos šaltiniai, yra tik vienas reikšmingas konvencionalus elektros energijos šaltinis, koks yra Balstogės elektrinė. Yra labai didelis tinklų 110 kV modernizacijos poreikis ir 400 kV tinklo plėtra.

Labai svarbus dokumentas yra Valstybinių perdavimo tinklų išplėtimo programa (VPT), kurio tikslas yra įrengti elektros perdavimo tiltą tarp Lenkijos ir Lietuvos. Pagal šią programą, Palenkės vaivadijos teritorijoje turi būti įrengta ši energetinė infrastruktūra:

- linija 400 kV Ostrolenka – Lomža – Narevas;
- linija 400 kV Elkas – Lomža;
- linija 400 kV Elkas – LR siena (Alytaus kryptis);
- stotis 400/110 kV Lomža;
- paskirstymo stotis 400 kV, stotyje 400/110 kV, Narevas (išplėtimas).

Planuojamo VPT, išplėtimo įgyvendinimas Palenkės vaivadijoje, o taip pat ir Mazovijos ir Varmijos-Mazovijos vaivadijose atneš daug naudos, tame tarpe neabejotiną energetinio tinklo plėtrą ir regiono energijos tiekimo sistemos struktūros pakeitimą iš spindulinio į žiedinį (tinklo žiedas 400 kV Stanislavovas – Ostrolenka – Lomža – Narevas – Stanislavovas, kas tuo pačiu padės užtikrinti saugesnį ir stabilesnį elektros energijos tiekimą ir sumažins taip vadinamo blackout riziką vaivadijos teritorijoje, atsižvelgiant į tai, kad elektros energiją bus galima tiekti iš įvairių tinklo punktų. Taip pat bus padidintos elektros energijos tinklo perdavimo galimybės, tiek regiono viduje, kaip ir kitose vaivadijose (ir tarpvalstybiu atžvilgiu su Lietuva). Kitas tarpvalstybinis elektros energijos tiekimo tiltas yra galima su Baltarusijos sistema. Šios jungties atkūrimo ir paleidimo sąlyga yra naujos linijos 400 kV įrengimas Narevas - Rošas (Baltarusija).

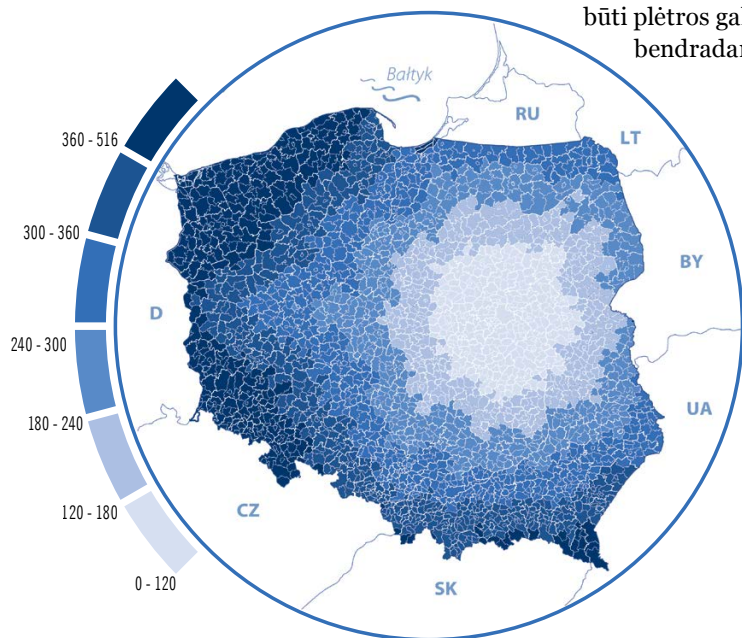
Augimo polių, kuris stipriausiai įtakoja regioną yra Varšuvos aglomeracija.

Palenkės vaivadija, o ypač jos pietinė dalis ir Balstogės apylinkės yra vienos iš teritorijų (išskyrus Mazovijos vaivadiją) iš kurių automobiliu, kelių infrastruktūros pagalba, galima greičiausiai atvykti iki Varšuvos aglomeracijos (13. žemėlapis). Tai leidžia reliatyviai greitai iš Palenkės vaivadijos į Varšuvą patekti ir asmenims ir prekėms.

13. Žemėlapis Kelionės automobiliu iki Varšuvos laikas 2011 m.

Varšuvos aglomeracija yra antra pagal dydį gyventojų sanakaupa Lenkijoje, po Aukštutinės Silezijos konurbacijos, turi apie. 3 mln. gyventojų, tai yra daugiau nei visoje Palenkės vaivadijoje. Lengvas Varšuvos rinkos pasiekiamumas gali būti gali būti plėtos galimybė Palenkės verslininkams, o taip pat turi padėti bendradarbiavimui daugelyje sričių.

minutėmis

Šaltinis: parengta savarankiškai pagal Wójcik, Herbst 2012.

SWOT ANALIZĖ⁵

⁵ Veiksnių eiliškumui šioje analizėje nėra teikiama reikšmė. Pagal priimtas metodologines prielaidas galimybės ir pavojai yra išoriniai veiksniai regiono atžvilgiu.

1. Švari, įvairi ir nedaug žmogaus pakeista gamtinė aplinka
2. Palankios sąlygos ekologinei žemdirbystei
3. Geros sąlygos šiluminės ir elektros energijos gamybai iš biudujų ir reliatyviai geros sąlygos vėjo ir saulės energetikai vystyti
4. Naudinga vaivadijos padėtis pasienyje
5. Aukštas mokymo lygis medicinos ir teisės srityse
6. Gyventojų išsilavinimo lygio augimas

Stiprios pusės

7. Išvystytas policėjinio ir aukštojo mokslo tinklas
8. Pastovi palanki gyventojų ekonominė struktūra
9. Didelė dalis šalies rinkoje pieno perdirbimo sektoriaus dalis ir konkurencingumas
10. Augimo centrų užuomazgos – įmonių grupėms būdingas aukštas konkurencingumas ir inovatyvumas, pvz., šiose srityse: medicinos instrumentų gamyba, audimo pramonė, mašinų pramonė, poligrafija, programavimo produkcija
11. Aukšta gyvenimo kokybė vaivadijos sostinėje

1. Labai silpnas pasiekiamumas transportu
2. Silpnas plačiajuosčių elektroninių ryšių infrastruktūros tinklas
3. Mažas gyventojų tankumas ir tinklo išplitimas, dėl ko yra sunkus viešųjų paslaugų prieinamumas ir dideli jų įgyvendinimo kaštai
4. Nėra vaivadijos energetinio saugumo, labai silpnas ar pasenęs elektroenergetinis ar nepakankamo pralaidumo dujotiekio tinklas
5. Nepakankama infrastruktūra, susijusi su vandens-nuotekų ir atliekų tvarkymo ūkiu
6. Žemas Palenkės įmonių tarptautinės veiklos lygis, mažas investicinis patrauklumas, trūksta vaivadijos protegavimo ekonominiame kontekste ir su tuo susijęs mažas užsienio kapitalo aktyvumas (nėra tendencijos, rodančios šios situacijos pagerėjimą)

Silpnos pusės

7. Labai prasti eksporto rezultatai
8. Nepakankamas įmonių ir mokslinių-tyrimo organizacijų noras bendradarbiauti
9. Silpni edukacinių įstaigų ryšiai (tame tarpe aukštojo) su ūkio sfera ir mažėjanti profesinio išsilavinimo dalis vaivadijos edukacinėje sistemoje
10. Reliatyviai mažas verslumo lygis
11. Pramonei būdingas mažas produktyvumas
12. Problemos dėl inovacijų įgyvendinimo per įmones
13. Maža išlaidų dalis skiriama tyrimams ir plėtrai pramonės sektoriaus inovacijų veiklos išlaidų struktūroje
14. Silpna tyrimų-plėtros ir mokslo-tyrimų organizacijų bendra šalies ir tarptautinė padėtis
15. Žemas verslo aplinkos, tokios kaip mokslo-technologijų parkai, technologijų perdavimo centrai, institucijų inovacijų vystymo lygis – nepakankamas šių iniciatyvų poveikis regiono ekonomikai
16. Kvalifikuoto personalo nutekėjimas iš regiono

Galimybės

1. Informacinių ir komunikacinių technologijų vystymasis ir galimybė jį panaudoti daugelyje sričių – ekonominėje veikloje, turizme, kultūroje, sveikatos apsaugoje, edukacijoje
2. Vaivadijos padėtis pasienio zonoje prie komunikacinių kelių, kurių dėka galimas tiesioginis žemės transporto judėjimas į Baltijos šalis ir likusios Europos Sąjungos šalis.
3. Europos Sąjungos politika nukreipta multimodalinio transporto vystymui, remianti infrastruktūros plėtrą teritorijose, kur jos labiausiai trūksta
4. Varšuvos aglomeracijai artimos imlios produkcijos realizavimo rinkos padėtis
5. Vaivadijos, kaip ekologinio regiono įvaizdis
6. Paklausos ekologiškam, tradiciniais ir regioniniam ir aukštos kokybės maistui augimas
7. Ekologinės savimonės augimas
8. Visuotinai propaguojamas mokymosi visą gyvenimą reiškinys
9. Pokyčiai aukštųjų mokyklų nuostatuose ir mokslo ir tyrimų finansavime, suteikiantys galimybes naujoms aukštųjų mokyklų ir verslininkų bendradarbiavimo formoms

17. Mažas natūralus prieaugis ir neigiamas migracijos balansas, prisidedantis prie tolimesnio vaivadijos populiacijos mažėjimo
18. Kompetentingų-kvalifikuotų darbo išteklių trūkumas
19. Darbo išteklių senėjimas
20. Silpnas ir netolygus sveikatos paslaugų prieinamumas viešajame sektoriuje ir žema sveikatos sektoriaus vadybos kokybė
21. Išliekantis mažas BVP bruto per capita šalies vidurkio atžvilgiu ir žemas gyventojų pajamų lygis
22. Mažas regiono gyventojų susidomėjimas dalyvavimu visuomeninių organizacijų struktūrose
23. Silpnai išvystytas turizmo pasiūla ir turistinių produktų trūkumas
24. Dalies visuomenės supratimas apie saugomas teritorijas, kaip plėtros barjero (ypač „NATURA 2000“ teritorijų) ir viešosios administracijos sąmoningumo ir kvalifikacijos kėlimo poreikis saugomų teritorijų valdymo srityje

Pavojai

1. Vaivadijos marginalizacija dėl pastovaus silpno komunikacinio pasiekiamumo
2. Eismo intensyvumo augimas, ypač sunkvežimių transporto tam nepritaikytuose keliuose
3. PKP (Lenkijos valstybinis geležinkelis) politika, ketinanti likviduoti esamas geležinkelių linijas
4. Gamtinės aplinkos degradavimas
5. Politiniai, administraciniai ir ekonominiai apribojimai, dėl kurių susidaro mažesnės galimybės išnaudoti regiono padėtį pasienyje ir patekti į rytines rinkas.
6. Smegenų drenažas

10. Struktūrinių lėšų inovacinei veiklai pricinamumas – mažos plėtros lygio regionų preferencijos palaikymas ir Europos Komisijos spaudimas dėl išlaidų skyrimo inovacinei veiklai

11. Šalies ir užsienio tinklinių ryšių vystymas (ypač žinių perdavimo srityje)

12. Paklausos rytinėse rinkose augimas

13. Energetinių investicijų įgyvendinimas 400 kV tinklo ir distribucinio, perdavimo dujotiekio tinklų srityje

14. Palanki pokyčių tendencija energetikos ir atliekų ūkio teisinių aktų srityje

15. Susidomėjimo naujomis turizmo formomis augimas (ypač kvalifikuotu turizmu)

16. Vyresnių gyventojų profesinio ir fizinio aktyvumo augimas, kaip specializuotų paslaugų iš reabilitacijos, geriatrijos, dietologijos ir pan. sričių vystymo galimybė ir taip vadinamos sidabrinės ekonomikos (silver economy) vystymas

7. Nėra garantuotų lėšų teritorinės savivaldos organų sprendimams įgyvendinti

8. Pablogėjusi viešųjų finansų padėtis, dėl ko yra apribojama investicijos

9. Vaivadijai nepalankus centrinio valdymo veiksmų prioriterizavimas, tame tarpe ir centrinės valdžios vykdoma regiono marginalizacija plėtros planuose, tolimesnis regionui esminių investicijų įgyvendinimo vilkinimas

10. Per maža regiono įtaka politikai žemės ūkio ir kaimo teritorijų atžvilgiu

11. Juridinis reglamentavimas ir sisteminiai sprendimai, ypač medicininių paslaugų kontraktacijos srityje, sąlygojantys tolimesnius medicinos paslaugų apribojimus

OPERACINIAI IR STRATEGINIAI TIKSLAI

Ambicinga vaivadijos vizija, suformuota perspektyvoje iki 2030 metų, pareikalaus ryžtingumo ir nuoseklumo dėl trijų nustatytų tarpusavyje susijusių strateginių tikslų įgyvendinimo:

1. Strateginis tikslas. Konkurencinga ekonomika;

2. Strateginis tikslas. Šalies ir tarptautiniai ryšiai;

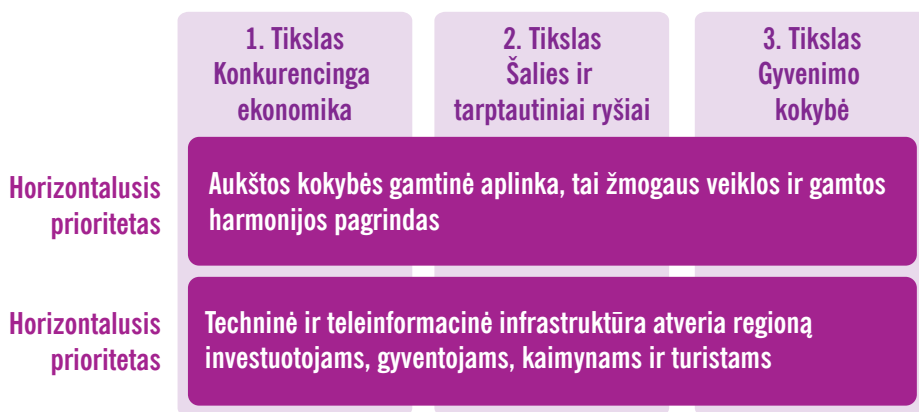
3. Strateginis tikslas. Gyvenimo kokybė.

Efektyvaus strateginių tikslų įgyvendinimo pagrindas yra horizontalieji prioritetai, kurių temos susijusios su strateginiais tikslais:

Horizontalieji prioritetai: aukštos kokybės gamtinė aplinka, kaip žmogaus veiklos ir gamtos harmonijos pagrindas;

Horizontalieji prioritetai: techninė ir teleinformacinė infrastruktūra, atverianti regioną investuotojams, gyventojams, kaimynams ir turistams.

1. Schema
PVPS tikslų iki 2020
metų schema

Strateginiai tikslai ir horizontalieji prioritetai

Priimti horizontalieji prioritetai iš vienos pusės sąlygoja, iš kitos pusės remia veiksmingą strateginių tikslų pasiekimą. Aukštos kokybės Palenkės gamtinė aplinka turi būti ne tik atskiru plėtros tikslu, bet ir sustiprinti natūralų vaivadijos, turinčios puikiai išsaugotą natūralią aplinką, pranašumą. Būtinai rūpinimasis aukšta aplinkos kokybe tikslų sistemoje yra traktuojama kaip svarbus veiksnys, padidinantis konkurencingos ekonomikos augimo galimybes – ypač jos „žalių“ sektorių. Unikalaus kraštovaizdžio regiono įvaizdis padės vystyti išorinius ryšius, pritraukti žaliąją ekonomiką suinteresuotus investuotojus, propaguoti regioninius prekiinius ženklus išorinėse rinkose. Geros kokybės aplinkos išsaugojimas yra esminis aukštos regiono gyventojų gyvenimo kokybės determinantas.

Negalia kalbėti apie konkurencingos ekonomikos, vidaus ir tarptautinių ryšių bei aukštos gyvenimo kokybės užtikrinimą, be atitinkamos techninės teleinformacinės infrastruktūros užtikrinimo

Negalia kalbėti apie konkurencingos ekonomikos, vidaus ir tarptautinių ryšių bei aukštos gyvenimo kokybės užtikrinimą, be atitinkamos techninės teleinformacinės infrastruktūros užtikrinimo. Gera infrastruktūra yra būtinybė ir sąlyga, tačiau nėra Palenkės vaivadijos planuojamo visuomeninės-ekonominės plėtros esmė. Tuo pačiu reikia aiškiai pabrėžti, kad esminiai veiksmai regiono pasiekiamumo komunikacijų srityje, o būtent automobiliniai keliai ir geležinkelio linijos su Varšuva, nėra regiono valdžios kompetencija. Šių iššūkių, kaip horizontaliojo prioriteto, supratimas turi būti traktuojamas kaip įmanoma aiškiau išreiškiant lūkesčius centrinei valdžiai dėl regiono pasiekiamumo, kaip esminės plėtros kliūtis, pagerinimo.

Strateginių tikslų ryšiai

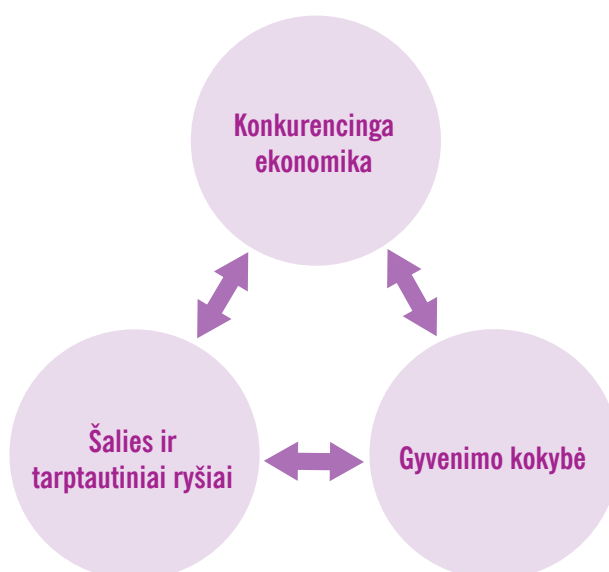
Priimti strateginiai tikslai sukuria galimybę lygiagrečiai vykdyti veiksmus trimis kryptimis taip, kad atitinkamai užtikrinti:

- 1. Verslumo ir ekonomikos konkurencingumo augimą;**
- 2. Regiono šalies ir užsienio visuomeninių-ekonominių ryšių vystymą;**
- 3. Gyventojų gyvenimo kokybės augimą.**

Aukščiau nurodyti strateginiai tikslai liečia regiono visuomeninio-ekonominio gyvenimo sritis, kuriuose sąmoninga intervencija gali užtikrinti esamos gyventojų situacijos pagerinimą, visų pirma pagal Strategijos atnaujinimo šūkį „**Pareigų ateinančioms kartoms programa**“, atitinkamai sukurs tvarios ilgalaikės plėtros ir distancijos tarp pirmaujančių Lenkijos ir Europos regionų sumažinimo pagrindus. Tuo pačiu į priimtų strateginių tikslų sistemą reikia žiūrėti kaip į tarpusavyje susijusių ir vienas kitą įtakojančių elementų visumą ir ypač sustiprinančių vienas kito poveikį.

Veiksmai ir pažanga iš vieno strateginio tikslo srities, sustiprins galimybę kitiems tikslams pasiekti geresnių rezultatų. Neabejotinai regiono plėtros pagrindu turi būti konkurencinga ekonomika. Tai ji sukuria darbo vietas ir nuosekliai veda prie darbo vietų, pajamų ir gerovės augimo. Darbo ir pajamų turėjimas sudaro aukštos gyvenimo

2. Schema Strateginių tikslų ryšiai

kokybės pagrindą. Konkurencinga ekonomika, tai veiksnys, kuris užtikrina, kad šalies ir tarptautinių ryšių plėtra atneš maksimalią naudą. Aukšto konkurencingumo firmos gaus daugiausiai naudos iš stipriausių šalies ir tarptautinių ryšių, nebijos naujų užsienio investuotojų, o traktuos juos kaip naudingo bendradarbiavimo partnerius. Iš kitos pusės visuomeninių-ekonominių ryšių plėtra padės tolimesniam ekonomikos konkurencingumo augimui. Daugiau investicijų, tačiau daugiau ir naujų idėjų, kūrybiškų ir verslių žmonių, kuriuos pritrauks regionas, sukūręs stiprius ekonomikos vystymosi pagrindus, kas įtakos ir gyvenimo kokybės augimą. Ir atvirkščiai, aukšta gyvenimo kokybė bus svarbus veiksnys, siekiant pritraukti žmones iš užsienio, ne tik turistus, tačiau visų pirma naujus, aktyvius, verslius ir kūrybingus gyventojus. Taigi, aukšta gyventojų gyvenimo kokybė užtikrins puikias sąlygas ekonominiam vystymuisi, išlaikydama regione geriausius žmogiškuosius išteklius, nepaisant vis dar mažų vidutinių pajamų. Tai bus svarbus veiksnys, apsprendžiantis išorinių investicijų lokalizaciją regione.

Nuoseklus lygiagretus trijų priimtų strateginių tikslų įgyvendinimas papildomai užtikrins daugelį sinergijos efektų, ženkliai sustiprinančių vykdomų veiksmų rezultatus. Atskirų strateginių tikslų sritys struktūros pagrindus sudaro bendro charakterio prielaidos, o būtent:

- 1) **Pažangios specializacijos** – strategija yra atvira idėjoms, kurios padeda formuoti specifinius regiono privalumus, ypač remiantis vidiniu potencialu, tai liečia: naudingų sąlygų žemės ūkio produkcijai išnaudojimas – pieno, jo perdirbimo produktų ir aukštos kokybės maisto produktų, produkcijos ir paslaugų su „ekologiškas ir žalias“ ženklu – atsinaujinančių energijos šaltinių, aplinkai draugiškų technologijų, mokslo apie gyvenimą (life science), sidabrinės ekonomikos (silver economy), žalių darbo vietų kūrimas ir produkcijos ir paslaugų, orientuotų į rytinius kaimynus vystymas. Šiuolaikinės ekonomikos iššūkiai reikalauja, kad regioninių specializacijų procesų identifikacija turėtų tęstinį charakterį ir būtų vykdoma remiantis pilno visuomeninių-ekonominių partnerių dalyvavimo modeliu. Atsižvelgiant į išdėstytą aukščiau, remiantis strategijos įgyvendinimo sistema, bus parengtas pažangiųjų specializacijų identifikavimo ir patikrinimo mechanizmas, kuris bus integralia Strategijos diegimo dokumentų dalimi;
- 2) **Informacinių-komunikacinių technologijų panaudojimas** – strategija remia platų informacinių-komunikacinių technologijų panaudojimą visose gyvenimo sferose ir ekonomikos srityse; informacyjno-komunikacyjnych we wszystkich sferach życia i dziedzinach gospodarki;
- 3) **bendradarbiavimas** – strategija padės regione vystyti bendradarbiavimo kultūrą, kuri bus paremta įvairių subjektų ir institucijų, prisidedančių prie regiono plėtros tikslų įgyvendinimo, pasitikėjimu;
- 4) **teritorinis vientisumas** – strategija padės išnaudoti vietinius išteklius visuomenei-ekonominei plėtrai visose regiono dalyse.

1. STRATEGINIS TIKSLAS – KONKURENCINGA EKONOMIKA

Reikia padidinti pažangių specializacijų koncepcijos išnaudojimą, apjungiant regiono ekonomines tradicijas su naujausiomis žiniomis ir technologijomis

Vaivadijos ekonomikos struktūroje didelį vaidmenį atlieka žemės ūkis, kuriame darbo našumas yra žemas/ Plėtros procesų diagnozė rodo nepakankamai dinamišką ne žemės ūkio sričių vystymąsi. Taip pat problema yra mažas investicijų lygis ir žemas inovatyvumas įmonėse ir silpnas mokslo pasaulio ir verslo bendradarbiavimas. Viskas veda prie mažų pajamų lygio, o taip pat darbo vietų mažėjimo regione. Ši situacija reikalauja radikalaus Palenkės ekonomikos verslumo ir konkurencingumo augimo.

Verslumo augimas gali tapti mechanizmu, kuris užtikrintų esminius pokyčius įdarbinimo struktūroje, pramonės produkcijos, paslaugų ir statybos augime, kurios užtikrina didesnę nei žemės ūkis pridėtinę vertę vienam darbuotojui. Būtina paremti regioninės ekonomikos konkurencingumą žiniomis ir inovacijomis, diegiamomis į tradicinius sektorius (žiūr. 1 lentelę skyriuje „Strateginė diagnozė“). Reikia padidinti pažangių specializacijų koncepcijos išnaudojimą, apjungiant regiono ekonomines tradicijas su naujausiomis žiniomis ir technologijomis. Taip pat negalima apleisti naujų besiformuojančių ekonomikos sektorių, kuriuose regionas gali atrasti naujų galimybių. Verslumas ir ekonomika yra paremta žiniomis ir inovacijomis, užtikrina pastovų konkurencinį pranašumą globalizacijos sąlygomis.

Verslumo vystymas regione turi prisidėti prie ekonomikos potencialo sustiprinimo. Pirmiausia to rezultatas turi būti įmonių kiekio padidėjimas, taigi subjektų ir asmenų, įtrauktų į regiono ūkinio augimo kūrimą, kiekio padidėjimas. Antra, verslumo vystymas turi padėti verslininkams priimti naujus ekonomikos iššūkius ir padidinti jų kompetenciją, susijusią su verslo vykdymu. Šiuolaikinė, konkurencinga ekonomika, skatinama gyventojų verslumu, kurios rezultatai bus nukreipti į išorines rinkas, užtikrins pajamų ir darbo vietų augimą.

Žemės ūkis yra ir turi būti nepaprastai svarbia ekonomikos šaka, be to yra būtina už regiono ribų siekti tik aukštos kokybės perdirbimo produktų pardavimų. Žemės ūkio produkciją reikia nukreipti į saugaus, aukštos kokybės maisto produktus, pagamintus išlaikant pusiausvyrą su aplinka. Ypatingo rūpesčio objektu iš vienos pusės turi tapti inovacijos žemės ūkyje, o iš kitos – paveldo apsauga ir tradicinių produktų protegavimas. Reikia siekti sustiprinti žemdirbių pozicijas maisto tiekimo grandinėje skatinant inovacinius sprendimus, kurie padidina skaidrumą, apsiųkimą informacija ir gabumus vadybos srityje bei skatina gaminti naujus aukštos kokybės produktus.

Sėkmės matas:

1. BVP bruto 1 gyventojui
2. Firmų kiekis 10 tūkst. gyventojų

1.1. OPERACINIS TIKSLAS - VERSLUMO VYSTYMAS

Palenkės vaivadijoje yra ženkliai mažiau asmenų nei labiau išsivysčiusiuose regionuose, apsisprendžiančių vykdyti ūkinę veiklą. Mažiau firmų, tai mažesnis ekonominės plėtros potencialas, o tuo pačiu ir mažesnės konkuravimo su kitomis vaivadijomis galimybės. Verslumas, tai didelis kiekis firmų, tačiau ir jau esančių firmų aktyvumas ir veiksmingumas. Verslumo skatinimas turi sudaryti kontekstą kitiems strateginiams veiksams Palenkės vaivadijoje.

Be verslumo plėtra nėra įmanoma

Verslumas, tai specifinis visuomenės sugebėjimas išnaudoti savo potencialą, reiškiantis gebėjimą įgyvendinti sumanymus. Jis apima kūrybingumą, inovatyvumą ir rizikos prisiėmimą, o taip pat sugebėjimą planuoti sumanymus ir juos vykdyti, siekiant pasiekti numatytus tikslus. Be verslumo plėtra nėra įmanoma. Verslumas tai visuomeninių pažiūrų kūrimas: tai „reikalų ėmimas į savo rankas“, tai „sumanumas“, tai „drąsa“, tai „motyvacija“ nustatyti tikslams ir „veiksmingumas“ jų siekiant. Verslumo sąvoka šia prasme netaikomas vien tik verslininkams, tačiau ir visai visuomenei. Verslumo vystymas, tai pat veiklos už žemės ūkio ribų skatinimas kaimo teritorijose ir alternatyvių gyventojų, gyvenančių gamtiniu atžvilgiu patraukliose ir saugomose teritorijose, pajamų šaltinių paieška. Verslumas, tai taip pat dėl geresnio valdymo ir visuomeninio aktyvumo, veiksmingesnis ir pigesnis viešasis administravimas.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Verslumo pagrindų propagavimas
- Ūkinių subjektų įsikūrimo ir vystymosi rėmimas

1.2. OPERACINIS TIKSLAS. PALENKĖS ĮMONIŲ INOVATYVUMO AUGIMAS

Visų pirma reikia remti iniciatyvas, konkurencingumą didinančias šalies ir tarptautiniu mastu

Inovatyvumo lygio didinimas Palenkės įmonėse turi prisidėti prie jų konkurencingumo augimo išorinėse rinkose, o per tai ir esminio regione pagamintų produktų ir paslaugų pardavimo augimo. Prioritetinė poveikio sritis turėtų būti įmonės, rodančios didžiausią konkurencingumą ir inovatyvumą. Remiantis pagrindiniais regiono sektoriais, kuriuose veiklą vykdo inovacinės įmonės, turi būti sukurtos bendradarbiavimo su moksline aplinka platformos, verslo aplinkos ir įmonių sektoriaus institucijos. Tolimesnė intervencija turi leisti visas įmones, kurios diegia inovacinis sprendimus, neatsižvelgiant į tai ar tie sprendimai jų ar gauti iš kitur. Be to, inovacijas reikia suprasti plačiąja prasme, kaip apimančias naujų produktų, procesų, organizavimo būdų ir marketingo diegimą. Tačiau kiekvienu atveju pritaikyta inovacija turi atnešti atitinkamus rinkos rezultatus. Šiuo metu vis daugiau inovacijų bendraautorių yra produktų ir paslaugų klientai ir vartotojai, todėl yra reikalingas persiorientavimas į atviras inovacijas. Ypatingo dėmesio nusipelno įmonių vykdomi tyrimų-plėtros darbai, o būtent, susiję su produktų inovacijomis ir tų darbų rezultatų įvedimu į rinką. Visų pirma reikia remti iniciatyvas, konkurencingumą didinančias šalies ir tarptautiniu mastu. Tuo pačiu bus vykdomi veiksmai, pagerinantys kapitalo prieinamumą įmonėms, naudojant finansų inžineriją, kas rezultate padės padidinti investicijų lygį regione. Ypatingo požiūrio reikalauja mažos ir vidutinės įmonės, iki šiol nedalyvaujančios procesuose, susijusiuose su inovacijų lygio didinimu. Yra būtina panaudoti instrumentus, kurie leistų sugeneruoti jų paklausą inovatyviems produktams, marketingo ir organizaciniams procesams. Taigi, tyrimai, identifikuojantys ir klasifikuojantys potencialią paklausą ir jos sąlygas bus esminiai.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Inovacinio požiūrio propagavimas
- B+R veiklos rėmimas įmonėse
- Prieinamumo prie kapitalo, skirto investicinei veiklai užtikrinimas įmonėms
- Žinių perdavimo ir B+R rezultatų komercializavimo rėmimas
- Produktų inovacijų, marketingo ir organizacinių procesų rėmimas

1.3. OPERACINIS TIKSLAS. REGIONO GYVENTOJŲ DARBO KOMPETENCIJŲ VYSTYMAS IR PROFESINIO AKTYVUMO RĖMIMAS

Ekonomikos konkurencinis pranašumas vis daugiau lemia žmogiškojo kapitalo lygis. Jį kuria vis geriau išsilavinę, aktyvesni, lengvai judantys darbo rinkoje piliečiai. Taip pat greitai auga visuomeninio kapitalo vaidmuo, išreiškiančio kompetencijas ir požiūrius palankius bendradarbiavimui, komunikacijai, kūrybiškumui, atvirumui ir gebėjimui lanksčiai panaudoti turimas žinias ir patirtį. Paskutiniaisiais metais regiono gyventojų išsilavinimo lygis augo, tačiau pagrindinė problema yra išsilavinimo pasiūlos nepriderinimas darbo rinkos poreikiams. Pagrindinis iššūkis yra efektyvi, aukštos kokybės edukacinė, tame tarpe įstatyminė ir mokymų, sistema, pritaikyta

ekonomikos ir visuomenės reikmėms. Dėl to yra būtinas bendradarbiavimo tarp darbdavių ir mokyklų, ypač profesinių ir aukštųjų, vystymas. Tuo pačiu yra būtinas profesinio mokymo patrauklumo ir lankstumo didinimas, pritaikant jį vietiniams darbo rinkos poreikiams.

Pagrindinis iššūkis yra efektyvi, aukštos kokybės edukacinė, tame tarpe įstatyminė ir mokymų, sistema, pritaikyta ekonomikos ir visuomenės reikmėms

Siekiant pagerinti konkurencingumą, yra būtinos investicijos, kurių tikslas sustiprinti regioninės ekonomikos personalą, tame tarpe viešosios administracijos, firmų darbuotojus, o tai pat verslininkus (ypač valdymo kompetencijų srityje). Edukacinės sistemos pritaikymas regioninės ekonomikos poreikiams, tai yra veiksmai profesinio perorientavimo srityje, skirti asmenims, nebevykdantiems žemės ūkio veiklos. Dėl dinamiškų pokyčių visuomenės-ekonomikos aplinkoje yra būtina padėti darbuotojams prisitaikyti prie besikeičiančių darbo rinkos lūkesčių.

Palenkės vaivadijos sąlygomis verta imtis veiksmų, apsaugančių nuo gerai išsilavinusių gyventojų išvykimo iš regiono, tokių kaip, pavyzdžiui, talentų rėmimo sistema arba asmenų, keliančių profesinę kvalifikaciją, esant nišinėms arba retoms profesijoms ir darbo vietų rėmimo sistema. Vykdančią aktyvią profesinės kompetencijos lygio didinimo politiką, šiuo metu neišnaudoti darbo ištekliai turi būti traktuojami kaip būsimas regiono privalumas, investicijų, reikalaujančių aukštos kvalifikacijos darbuotojų, lokalizavimo požiūriu.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Aukštos kokybės išsilavinimo ir mokymų, pritaikytų darbo rinkai, prieinamumo pagerinimas
- Asmenų, sunkiai patenkančių į darbo rinką profesinis aktyvavimas

1.4. OPERACINIS TIKSLAS. VISUOMENINIS KAPITALAS, KAIP PLĖTROS PROCESŲ KATALIZATORIUS

Strategijoje Europa 2020 investavimas į visuomeninį kapitalą buvo pripažintas kaip vienas iš esminių veiksmų, padedančių pasiekti didesnę visuomenės vientisumą ir kurti žiniomis paremtą visuomenę. Siekiant sukurti žiniomis paremtą ekonomiką, yra būtina paleisti visuomeninio pobūdžio mechanizmus, tokius kaip visuomenės pasitikėjimas, draša ir atvirumas novatoriškiems sprendimams, kūrybiškumą remianti edukacinė sistema ir pan. Inovatyvumas - tai visuomeninės ir ekonominės plėtros varomoji jėga. Inovacijos, tai ne tik naujų marketingo ar produktų sprendimų įvedimas. Šiuolaikinėje ekonomikoje, o taip pat ir visuomeninėje sferoje yra būtinas veikimo tinklinėse struktūrose gebėjimas. Atskiros įmonės ar institucijos negali savarankiškai susidoroti su joms kilusiais iššūkiais. Jos turi išmokti veikti kartu dinaminėse tinklų sistemose.

Visuomeninio kapitalo kūrimas, tai rūpinimasis sveikais visuomeniniais ryšiais, bendra gerove ir bendradarbiavimu. Todėl taip svarbu yra sustiprinti regiono gyventojų pilietines ir visuomenines kompetencijas ir remti visuomenės dialogą. Taip pat turi reikšmės ir kompetencijų, padedančių kooperacijai vystymas, tokių kaip tolerancija, atvirumas, inovatyvumas ir kūrybingumas. Iš pasitikėjimo perspektyvos, sudarančio vieną iš visuomeninio kapitalo determinantų, taip pat esminis yra viešųjų institucijų kokybės pagerinimas, ypač komunikacijos su piliečiu srityje. Veiksminga administracija tai ne tik efektyvus disponavimas viešosiomis lėšomis, bet visų pirma rėmimasis pilietinės visuomenės vertybėmis ir partnerystės principais. Vienas iš svarbiausių valdžios ir viešųjų institucijų partnerių visuomenės dialogo ir dalyvavimo

Taip pat turi reikšmės ir kompetencijų, padedančių kooperacijai vystymas, tokių kaip tolerancija, atvirumas, inovatyvumas ir kūrybingumas

procesuose yra nevyriausybinių organizacijų. Todėl toks svarbus yra jų potencialo išnaudojimas viešųjų uždavinių įgyvendinimui.

Stipraus visuomeninio kapitalo formavimo pagrindas iš vienos pusės yra žinios, kurios paremtos bendra tapatybe ir gebėjimu jas kūrybiškai interpretuoti. Iš kitos pusės – jo integralus elementas yra atvirumas kitiems kultūriniais pavyzdžiams, gebėjimas bendradarbiauti ir sugyventi su asmenimis, reprezentuojančiais įvairias vertybes ir gyvenimo būdą. Abi šios nuostatos yra stipriai susijusios tarpusavyje ir sąlygotos tradicijų, kultūros, istorijos ir individualaus kūrybiškumo, atvirumo inspiracijoms ir naujiems sprendimams. Esminis dalykas šiame aspekte yra kultūros reikšmės sustiprinimas visuomeninėje-ekonominėje regiono plėtroje. Kultūra gali būti potencialiai esminiu rodikliu dinamizuojančiu visuomeninę-ekonominę regiono plėtrą.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Vertybių ir nuostatų, remiančių pilietinį bendradarbiavimą ir aktyvumą propagavimas, visuomenės dialogo rėmimas
- Efektyvus kultūrinio potencialo išnaudojimas
- Kultūros kasdieniniame gyvenime padidėjimas gerinant priėjimą prie jos gėrybių ir naujų kultūrinių išgūdžių formavimas

1.5. OPERACINIS TIKSLAS. EFEKTYVUS NATŪRALIŲ IŠTEKLIŲ NAUDOJIMAS

Palenkės įmonių išteklių naudojimo efektyvumo augimas turi prisidėti prie veiklos kaštų sumažinimo, o tuo pačiu padidinti jų konkurencingumą. Didžiausią potencialą šioje srityje sudaro organizacinės energetinės iniciatyvos ir veiklos imlumas medžiagoms. To rezultatas turi būti mažesnis energijos, žaliavų ir medžiagų sunaudojimas produkto ir paslaugos įvertinimo atžvilgiu. Ypatinę vaidmenį turi iniciatyvos, susijusios su energijos gamyba, remiantis atsinaujinančiais šaltiniais ir elektros ir šilumos energijos suderinimo (kogeneracijos) technologijos pažangiuose procesuose. AEŠ vystymasis, tai taip pat regiono energetinio saugumo ir klimato apsaugos klausimas. Regiono galimybe šioje srityje yra draugiško aplinkai decentralizuoto energijos gamybos modelio panaudojimas. Atsižvelgiant į vaidmenį, kokį ekonomikoje vaidina žemės ūkis ir žemės ūkio-maisto produktų perdirbimas, atsinaujinančios energetikos vystymas pirmiausia turi sietis su iš jų susidarantių antrinių produktų perdirbimu. AEŠ vystymasis gali kelti grėsmę tradicinėms regiono ekonomikos šakoms.

Efektyviam natūralių išteklių naudojimui turi tarnauti ekoinovacijos, diegiamos taip pat ir tradiciniuose sektoriuose, tokiuose kaip: statyba, pramonė, tekstilės, medienos ar maisto pramonė. Taip pat yra poreikis vystyti įvairias iniciatyvas, susijusias su žalia ekonomika, tame tarpe ir kaimo teritorijose, taip vadinamą business & biodiversity. Svarbiu žaliosios tendencijos augimo faktoriumi turi būti teleinformacinės technologijos. Be inovacinių technologijų yra reikalingas orientavimasis į netechnologines inovacijas, tokias kaip žalieji viešieji užsakymai, sertifikavimas arba naujus verslo modelius. Papildomą charakterį gali taip pat turėti esamų instaliacijų pirtaikymo veiksmams geriausioms esamoms technologijoms (best available technology – BAT), aplinkos sistemų diegimas ir ekologinių ženklų gavimas. Įmonių gebėjimo kurti ekoinovacijas stiprinimas turi padėti sukurti inovatyvias, žalias paslaugas ir produktus, o tuo pačiu padidinti naujų rinkų užkariavimo galimybes.

*Regiono galimybe
šioje srityje yra
draugiško aplinkai
decentralizuoto
energijos gamybos
modelio panaudojimas*

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Nuostatų ir veiksmų, padedančių geriau panaudoti natūralius išteklius, propagavimas
- Energijos ir medžiagų imlumo ribojimas
- Energijos gamyba iš atsinaujinančių šaltinių

1.6. OPERACINIS TIKSLAS. ŠIUOLAIKINĖ TINKLO INFRASTRUKTŪRA

Visuotinė galimybė naudotis plačiajuosčiu internetu, turi tapti civilizacijos standartu: sąlygoti informacinės visuomenės vystymąsi, populiarinti visuomenės naudojimąsi elektroniniu būdu teikiamomis paslaugomis, o taip pat pagerinti ūkinių subjektų konkurencingumą. Investicijos į telekomunikacijų infrastruktūrą įtakoja regiono patrauklumo didinimą ne tik verslininkams, bet ir gyventojams. Esminis Palenkės vaivadijos energetinio saugumo klausimas yra energiją gaminančių objektų ir perdavimo ir distribucinių tinklų tankumas ir techninė būklė. Šiuo metu esančiuose tinkluose trūksta rezervinio vietinio tinklo maitinimo. Bloga energetinių linijų techninė būklė neigiamai įtakoja vaivadijos energetinį saugumą (ypač kaimo teritorijų) ir nepalankiai veikia ekonomikos vystymąsi. Mažo našumo infrastruktūra taip pat sumažina galimybę naudoti energiją iš atsinaujinančių šaltinių. Yra būtina energetinės infrastruktūros perdavimo ir distribucijos tinklo plėtra ir modernizacija, ypač atsižvelgiant į energetiką iš atsinaujinančių šaltinių (pvz., tinklo, kuriuo galima vykdyti šilumos energijos distribuciją, įrengimas). Veiksmai turi būti skirti ir pažangių elektros energijos distribucijos ir perdavimo sistemų vystymui.

Iššūkis techninės infrastruktūros vystymo srityje ne tik ekonomikai, bet ir regiono gyventojams yra dujų tinklo plėtra regione. Šiuo metu, pavyzdžiui, yra neįmanoma prijungti naujų didelių vartotojų, o esamos sąlygos leidžia tik palaikyti ir aprūpinti jau esamus vartotojus. Aktualus būsimas vaivadijos plėtros poreikis greitai reikalauja esamos distribucinės ir perdavimo sistemos išplėtimo.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Telekomunikacinės infrastruktūros išplėtimas
- Energetikos sistemos pertvarkymas
- Dujų infrastruktūros plėtros rėmimas

2. STRATEGINIS TIKSLAS. ŠALIES IR TARPTAUTINIAI RYŠIAI

Ribotas Palenkės vaivadijos ekonominis ir visuomeninis potencialas sąlygoja, kad svarbu yra ieškoti plėtros kelių bendradarbiavimo su kitomis teritorijomis srityje tiek šalyje, tiek užsienyje. Žiūrint iš ekonomikos perspektyvos realizavimo rinkos ribotumas ir vietinių įmonių investicinis potencialas sąlygoja, kad išorinių rinkų produktų ir kapitalo prieinamumas turės esminę reikšmę greitesnio regiono plėtros atžvilgiu. Bendradarbiavimo vystymo potencialas kyla iš regiono padėties išilgai rytinės Lenkijos ir Europos Sąjungos sienos. Rytinės rinkos, kurios praeityje buvo ekonomikos plėtros impulsu, taip pat ir ateityje turi būti laikomos prioritetinėmis, tai pat ir bendradarbiavimo su partneriais šalyje ir ES skatinimo kontekste. Reikia vertinti kontaktų formą, kokia yra tarpvalstybinis bendradarbiavimas, apimantis visas gyvenimo sritis. Tarpvalstybinis bendradarbiavimas gali būti traktuojama kaip vietinių bendruomenių ryšių vystymo būdas, regiono propagavimas, užsienio

investuotojų paieška, o taip pat tarptautinių organizacijų patirties regioninės politikos srityje panaudojimas, siekiant pagreitina plėtros procesus vaivadijos teritorijoje.

Regiono plėtros atžvilgiu yra svarbus bet kokių formų bendradarbiavimas ir tinklo ryšiai išorinėse sistemose, per pastovią komunikaciją, pasikeitimą informacija, žiniomis, gera praktika ir daugiau ar mažiau formalių ryšių kūrimas.

Sėkmės matas:

1. Eksporto vertė, perskaičiavus 1 gyventojui
2. Užsienio kapitalo, lokalizuoto Palenkės vaivadijoje, dalis bendroje šio kapitalo vertėje Lenkijoje

2.1. OPERACINIS TIKSLAS. PALENKĖS ĮMONIŲ AKTYVUMAS RINKOSE UŽ REGIONO RIBŲ

Palenkės įmonių aktyvumo rinkose už regiono ribų augimas yra būtinas, kad regionas galėtų vystytis greičiau, nepaisant vidaus rinkoje esamų apribojimų. Investicijos Palenkės firmose yra labai žemame lygyje. Tai atsispindi Palenkės ekonomikos konkurencingume ir jos augimo tendencijoje. Tuo pačiu Palenkės firmų vystymosi barjeru yra smarkiai apribotas vietinės rinkos potencialas, nulemtas santykinai nedidelio gyventojų skaičiaus ir jų mažų pajamų. Mažas regioninės rinkos imlumas ir ribotas vietinių firmų investicinis potencialas įtakoja, kad išorinių visuomeninių-ekonominių ryšių vystymas yra galimybė ekonomikos augimui ir naujų darbo vietų kūrimui. Aukščiau nurodyto tikslo įgyvendinimui turi padėti iniciatyvos, skirtos užmegzti ekonominius kontaktus, propaguoti ir remti marketingo veiksmus išorinėse rinkose ir populiarinti regioną, atsižvelgiant į regioninės ekonomikos potencialą.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Ekonominis regiono propagavimas
- Iniciatyvos, padedančios užmegzti ekonominius ryšius ir remti Palenkės įmonių dalyvavimą išorinėse rinkose

2.2. OPERACINIS TIKSLAS. VAIVADIJOS INVESTICINIO PATRAUKLUMO GERINIMAS

Vaivadijos investicinio patrauklumo padidinimas turi prisidėti investicinių išlaidų augimui tiek iš regiono firmų pusės ir iš išorinių investuotojų. Ši paskutinė investuotojų kategorija be kapitalo ir žinių, dažniausiai į regioną įneša savo dalį pardavimuose išorinėse rinkose. Vaivadija turi išskirtinai aktyviai veikti tokių investuotojų paieškoje, naudodama savo privalumus ir adresuodama pasiūlymą atrinktiems gavėjams, kuriems vaivadijos silpnosios pusės turi mažiau reikšmės.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Informacinė-propagavimo veikla, skirta investuotojams (aktyvi investuotojų paieška)
- Investicinių teritorijų prieinamumas

2.3. OPERACINIS TIKSLAS. TARPVALSTYBINĖS PARTNERYSTĖS BENDRADARBIAVIMO VYSTYMAS

Bendradarbiavimo partnerystės plėtra su kaimynais iš Rytų turi būti paremta regino potencialu ir jau esančia mokslinių centrų patirtimi

Labai svarbus yra tarpvalstybinių bendradarbiavimo įgūdžių pagerinimas regioninių ir lokaliu lygiu. Bendradarbiavimo esmė turi būti apsikeitimas informacija, patirtimi, gera praktika ir personalu. Taip pat svarbus yra viešųjų institucijų bendradarbiavimas, ypač bendro strateginio ir erdvinio planavimo srityje. Verta išnaudoti ekonominio abiejų pusių bendradarbiavimo galimybes, remiantis bendrais projektais ir verslumo potencialu. Bendradarbiavimo partnerystės plėtra su kaimynais iš Rytų turi būti paremta regino potencialu ir jau esančia mokslinių centrų patirtimi. Galima turėti vilties, kad rytinių teritorijų kaimynai bus suinteresuoti imtis lygiagrečių veiksmų: sienų perėjimo palengvinimo, techninės infrastruktūros, užtikrinančios pasienio teritorijų vientisumą, esminių komunikacinių trasų, užtikrinančių regionų tarptautinį pasiekiamumą transportu, tarpvalstybinių visuomeninių-ekonominių kontaktų rėmimo srityse. Verta išnaudoti potencialą ir jau esamą kultūros institucijų ir trečiojo sektoriaus subjektų patirtį.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Sienos perėjimų pagerinimas ir pasienio punktų tinklo išplėtimas
- Veiksmai, skirti palengvinti sienos perėjimą
- Formalių ir neformalių ryšių ir bendradarbiavimo tinklų kūrimas
- Bendro pasienio teritorijos gamtinio ir kultūrinio paveldo apsauga ir efektyvus naudojimas

2.4. OPERACINIS TIKSLAS. TARPREGIONINIO PARTNERYSTĖS BENDRADARBIAVIMO VYSTYMAS

Kuriant plėtrą, kuri remiasi bendradarbiavimu ir atvirumu, verta išnaudoti galimybes, kylančias iš bendradarbiavimo su kitais Lenkijos ir Europos regionais gilinimo

Kuriant plėtrą, kuri remiasi bendradarbiavimu ir atvirumu, verta išnaudoti galimybes, kylančias iš bendradarbiavimo su kitais Lenkijos ir Europos regionais gilinimo. Vaivadija priklauso Rytinės Lenkijos makroregionui, apimančiam 5 vaivadijas: Liublino, Pokarpatės, Palenkės, Šventojo Kryžiaus ir Varmijos-Mozūrų, pasižyminčias žemu plėtros lygiu, kitų Lenkijos regionų ir Europos Sąjungos kontekste. Ligi šiol priimtose šio makro regiono plėtros strategijos išryškino esminius, dažnai bendrus šios teritorijos potencialus. Taip pat ir bendros plėtros problemos, kaip ir bendras potencialas gali tapti tinkamu bendradarbiavimo tarpregioninių santykių srityje pagrindu. Bendromis jėgomis galima pakeisti Rytų Lenkijos įvaizdį, įtikinti užsienio investuotojus, efektyviai pritraukti viešuosius finansus skurdesnių regionų vystymui, vykdyti bendrą regioninės plėtros politiką.

Tuo pačiu Palenkės vaivadija turi vystyti partnerystės bendradarbiavimą su kitais Lenkijos ir Europos Sąjungos regionais, tame tarpe su labiausiai išsivysčiusiais. Tokio bendradarbiavimo dėka gali įvykti žinių ir geros praktikos perdavimas. Verta vystyti bendradarbiavimą bendrų mokslinių tyrimų ar personalo mainų srityje.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Formalių ir neformalių ryšių ir bendradarbiavimo tinklo kūrimas
- Produktų už regiono ribų vystymas ir bendradarbiavimas bendrų problemų srityje
- Bendradarbiavimo vystymas inovacijų ir investicijų sferoje

2.5. OPERACINIS TIKSLAS. REGIONO IŠORINĖS IR VIDINĖS KOMUNIKACIJOS PRIEINAMUMO PAGERINIMAS

Yra būtina Palenkės vaivadiją sujungti su šalies ir užsienio plėtros centrais, tuo pačiu pagerinant komunikacinį pasiekiamumą vaivados viduje, kuris papildomai įtakoja ir naudojimąsi viešomis paslaugomis

Vienas iš svarbiausių regiono plėtros determinantų yra jo pasiekiamas transportu, paremtas šiuolaikine, veiksminga ir našia transporto sistema, į kurią įeina įvairių kategorijų keliai, geležinkelio linijos ir oro transportas. Pasiekiamumas transportu yra priskiriamas prie svarbiausių veiksnių, nulemiančių investicinių regiono patrauklumą ir sąlygojantis turizmo plėtros galimybes. Yra būtina Palenkės vaivadiją sujungti su šalies ir užsienio plėtros centrais, tuo pačiu pagerinant komunikacinį pasiekiamumą vaivados viduje, kuris papildomai įtakoja ir naudojimąsi viešomis paslaugomis. Svarbus tikslas yra regioninio oro uosto statyba pagal parametrus, pritaikytus realiems regiono poreikiams ir galimybėms, kuris, per susisiekimą su Europos oro uostais, prijungtų vaivadiją prie tarptautinės oro transporto sistemos. Tarptautinių ryšių atžvilgiu taip pat yra svarbu pagerinti geležinkelių linijų, jungiančių su Lietuva ir Baltarusija, kokybę.

Regiono plėtrai yra būtina imtis veiksmų, vedančių prie transporto sistemų optimizavimo ir integracijos, jų efektyvumo didinimo, aplinkos apkrovimo mažinimo ir jų naudojimo saugumo pagerinimo, atsižvelgiant į vaivadijos gamtinių privalumų ir ekologinio tinklo objektus. Intervencijos transporto ryšių srityje tikslas turėtų būti kelių, geležinkelio, oro transporto integravimas, sąlygų įvairių rūšių transporto komplementacijai ir pažangių transporto sistemų išvystymas. Svarbią reikšmę turės tinkamų krovinių ir tarpinių stočių terminalų įvairiam transportui statybos ir plėtros sukūrimas. Balstogės aglomeracijoje ir kituose miesto centruose reikia siekti kurti intermodalinį keleivinį viešąjį transportą.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Regiono išorinio pasiekiamumo transportu pagerinimas
- Teritorinės sanglaudos sustiprinimas remiant vidinį pasiekiamumą transportu
- Efektyvi viešojo transporto sistema

3. STRATEGINIS TIKSLAS. GYVENIMO KOKYBĖ

Visi viešosios valdžios veiksmai turi padėti formuoti aukštą gyventojų gyvenimo kokybę. Gyvenimo kokybę neabejotinai įtakoja pajamų dydis ir su tuo susijęs ekonomikos augimas, tradiciškai matuojamas BVP rodikliu. Tačiau egzistuoja visa eilė veiksnių, taip pat stipriai įtakančių gyvenimo kokybę. Platesnių žmonių gerovės determinantų vertinimas pasireiškia naujų rodiklių paieškoje, prie kurių galima priskirti ir HDI indeksą. Jis įvertina šalį trim atžvilgiais: „ilgas ir sveikas gyvenimas“, „žinios“ ir „pasiturinčio gyvenimo standartas“. Veiksnių vykdymas šiose srityse Palenkės vaivadijoje gali ženkliai pagerinti gyvenimo kokybę ir net užtikrinti ypač privilegijuotą padėtį šioje srityje kitų regionų atžvilgiu ne tik Lenkijoje, bet ir Europos Sąjungoje. Reikia pabrėžti, kad Palenkės vaivadijoje jau dabar yra eilė veiksnių, palankių aukštai gyvenimo kokybei. Prie jų reiktų priskirti: išsaugotą natūralią gamtinę aplinką, nedidelį apgyvendinimo tankumą, aukštą medicininių paslaugų kokybę ar aukštą viešojo saugumo lygį. Pozityvaus įvertinimo pavystys yra gyvenimo kokybės reitingas (PWC 2011), kur Balstogė užima pirmą vietą tarp 11 didžiausių vaivadijų centrų Lenkijoje. Verta panaudoti ir išvystyti veiksnių, sąlygojančių aukštą vaivadijos gyventojų gyvenimo kokybę, potencialą, kad užtikrinti ne tik geriausias gyvenimo sąlygas, bet ir gyvenimo kokybę paversti regiono simboliu ir veiksniumi, remiančiu kitus strateginius tikslus.

Sėkmės matas:

1. Vidinės ir išorinės migracijos pastoviam gyvenimui 1000 gyventojų balansas
2. Vidutinės mėnesinės pajamos disponavimui 1 asmeniui šeimos ūkyje

3.1. OPERACINIS TIKSLAS. NEGATYVIŲ DEMOGRAFINIŲ PROBLEMŲ PASEKMIŲ SUMAŽINIMAS

Demografinės problemos, tokios kaip gyventojų kiekio mažėjimas, visuomenės senėjimas, emigracija, darbo jėgos pasiskirstymo disproporcijos, yra nurodomi, kaip esminiai visuomeninės-ekonominės politikos iššūkiai ne tik Europos, šalies, bet ir regioniniame lygyje. Palenkės vaivadijos atžvilgiu neabejotinai viena iš pagrindinių problemų yra neigiamas migracijos lygis ir prognozuojamas gyventojų kiekio mažėjimas. Šių pavojų įtakoje neišvengiamai reikia imtis veiksmų, kurių tikslas neutralizuoti demografinių pokyčių efektus, tame tarpe ir palaikyti visuomeninį ir profesinį aktyvumą, ypač vyresnių asmenų, slaugos ir ilgalaikės priežiūros paslaugų išvystymas, infrastruktūros, susijusios su vyresnių asmenų laisvalaikio ir jų poreikių užtikrinimu. Esminė veiklos sritis bus sąlygų kūrimas šeimos ir profesinių vaidmenų derinimui, tame tarpe vystant vaikų priežiūros paslaugas. Reikia pagerinti ikimokyklinio ugdymo kokybę ir prieinamumą. Pastoviai mažėjant mokyklinio amžiaus gyventojų skaičiui edukacijos sektorius turės prisitaikyti, kad užtikrinti įstatymų numatytos edukacijos kokybės pagerinimą ir užtikrinimą.

Demografinės duobės pasekmių švelninimo metodas taip pat yra dalyvavimo darbo rinkoje didinimas, lanksčių darbo sąlygų kūrimas, įdarbinant nepilnomis valandomis arba nuotoliniu būdu ir pagalba darbuotojams, ypač vyresniems, įgyti ir palaikyti darbui būtinus gebėjimus ir kvalifikaciją.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Šeimų besirūpinančių vaikais ir priklausomais asmenimis rėmimas
- Šiuolaikiškų, tinkamai adresuotų visuomeninių paslaugų plėtra
- Vyresnių asmenų profesinio ir visuomeninio aktyvumo rėmimas, suteikiantis galimybę geriau išnaudoti jų potencialą

3.2. OPERACINIS TIKSLAS. VISUOMENĖS SANGLAUDOS PAGERINIMAS

Vienas iš pagrindinių Strategijos „Europa 2020“ tikslų yra skurdo ir atskyrimo rizikos eliminacija.

Visuomenės sanglaudos pagerinimas yra įmanomas remiant skurdžiausias jos grupes, atsižvelgiant į kartų solidarumą – skurdo niveliavimas, jaunimo, vaikų našlaičių, invalidų ir emigrantų rėmimas. Esminis elementas būtų galimybė pasinaudoti įvairių rūšių paslaugomis, tai padėtų apriboti skurdo sferos gilėjimą.

Labai svarbus bus visuomenės taupymo vaidmens sustiprinimas, remiant visuomenės verslumo vystymą ir kitas apsaugojimo nuo visuomenės ignoravimo poveikio formas, taip pat ir institucinio bendradarbiavimo vystymą visuomenės taupymo atžvilgiu. Kaip prioritetiniai bus traktuojami veiksmai iš aktyvios integracijos ir visuomeninio verslumo srities.

Labai svarbu panaudoti esamą investicinį potencialą (nepanaudotus objektus) „sidabrinės ekonomikos“ vystymo, turizmo vystymo, visuomenės taupymo tikslams, kas pagerins erdvinę darną.

Intervencijos kryptys:

- Institucinio potencialo bendradarbiavimas ir plėtra visuomenės integracijos srityje
- Visuomenės atskirtų asmenų, kuriems gresia visuomenės ignoravimas, disfunkcija arba išgyvenančių sunkumus, rėmimas
- Šeimos ir rūpybos sistemos rėmimas
- Visuomeninė teritorijų, kurioms būdingas žemas visuomeninis ir profesinis aktyvumas, o taip pat sukauptų visuomeninių problemų, revitalizacija

3.3. OPERACINIS TIKSLAS. VISUOMENĖS SVEIKATOS BŪKLĖS IR VIEŠOJO SAUGUMO PAGERINIMAS

Gyventojų gyvenimo kokybės atžvilgiu yra būtina gerinti sąlygas sveikatos apsaugos sferoje. Kartu su visuomenės senėjimu, augs sveikatos paslaugų poreikis, daugiausiai tai liečia senų asmenų, neįgalių ir chroniškų ligonių priežiūros paslaugas. Tuo pačiu dėmesys turi būti koncentruojamas į taip vadinamas civilizacijos ligas ir geriausią poveikį joms turintį profesinį aktyvumą ir jų profilaktiką, ankstyvą diagnostiką ir gydymą. Šioje srityje Palenkės vaivadija disponuoja svarbiu potencialu, koks yra Balstogės Medicinos universitetas, kuris gali būti įtrauktas į aukštos kokybės medicininių paslaugų užtikrinimą regione. Tuo pačiu reikia siekti sanatoriniam ir reabilitaciniam gydymui pilnai išnaudoti esamus gamtinius privalumus. Prioritetais turi būti gyvenimą, mokslą, darbą, laisvo laiko leidimą ir gyvenimo aplinką formuojantys veiksmai, suteikiantys gyventojams galimybę kurti ir didinti sveikatos potencialą ir eliminuoti pavojingus sveikatai rizikos veiksnius. Yra būtina atsižvelgti į daugelį sektorių, įtraukiant vyriausybes, savivaldybių, nevyriausybinės institucijas ir vietinės bendruomenės.

Pripažįstant vadovaujančią vyriausybės administracijos vaidmenį, įgyvendinant veiksmus viešojo saugumo srityje, kaip vieno iš valstybės uždavinių, bus svarbu remti vyriausybės administracijos vykdomus veiksmus ir imtis iniciatyvos, skirtos mechanizmų ir instrumentų diegimui, užtikrinančių didesnę integraciją ir geresnį veiksmų šioje sferoje koordinavimą. Ypatingo dėmesio sulauks kelių ir geležinkelių eismo saugumo pagerinimas.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Vaivadijos sveikatos apsaugos sistemos efektyvumo pagerinimas
- Sveiko gyvenimo būdo formavimas
- Subjektų, viešojo saugumo ir gelbėjimo tarnybų veiklos efektyvumo didinimas

3.4. OPERACINIS TIKSLAS. APLINKOS APSAUGA IR RACIONALUS JOS IŠTEKLIŲ VALDYMAS

Ekonomikos vystymasis yra visada susijęs su natūralių išteklių naudojimu. Tačiau daugelis išteklių yra apriboti kiekio arba atsinaujinimo per ilgą laikotarpį atžvilgiu. Išteklių racionalus naudojimas ir apsauga, tame tarpe ir erdvės, yra prioritetai dėl jų naudojimo galimybių užtikrinimo ateinančioms kartoms. Efektyvus išteklių naudojimas yra taip pat svarbus ir ekonominiu ir geostrateginiu atžvilgiu. Šiuo metu galiojantys produkcijos pavyzdžiai turi neigiamą įtaką gamtinei aplinkai (ypač oro,

vandens, dirvožemio ir biologinės įvairovės kokybei), o tuo pačiu ir žmogaus sveikatai ir gyvenimo stiliui. Taigi, yra būtina pereiti prie išteklius saugančios plėtros, gamtinių išteklių panaudojimo racionalizacijos ir apgalvotų kompensacinių veiksmų. Sveika gamtinė aplinka yra taip pat svarbi gyvenimo kokybei, kaip ir ekonomikos būklė ar visuomeniniai veiksniai.

Bendra gera išsaugotos gamtinės aplinkos būklė regione neatleidžia nuo rūpinimosi aplinka ir pareigos pastoviai kovoti su veiksniais, neigiamai veikiančiais biologinę įvairovę. Taip pat kraštovaizdžio apsauga priklauso svarbiausiems veiksams, kurie bus vykdomi aplinkos erdvinio tvarkymo planavimo srityje.

Rūpinantis dispozicinių vandens išteklių padidiniu ekonomikos ir visuomenės tikslams, reikia siekti kuo geresnio pramoninių ir komunalinių nuotekų išvalymo, o taip pat jų laikymo rezervuaro tvarkymo, kad būtų sumažintas vandens užteršimas iš išsklaidytų šaltinių (žemės ūkio). Ypač intensyvūs veiksmai turi būti nukreipti į veiksmingą pagrindinių požeminių vandens rezervuarų apsaugą ir paviršinių ir gruntinių vandens apsaugos zonas. Efektyvus vandens ūkis turi rūpintis reikiamo vandens kiekiu palaikymu ir bet kokių pavojų, susijusių su vandens mažėjimu arba trūkumu, šalinimu. Šioje srityje parama bus nukreipta į ekologinės inžinerijos panaudojimą. Bus remiamos su vandens-nuotekomis susijusios investicijos, tame tarpe komunalinių nuotekų surinkimo sistemos, esamų valymo įrenginių parametru pagerinimas. Teritorijose, kurioms būdingas išsklaidytas apgyvendinimas, ypač kaimo teritorijose, bus propaguojamos individualios nuotekų valymo sistemos.

Palenkės vaivadijoje, svarbiausi teršalų emisijos šaltiniai yra: miesto, pramoninės katilinės, komunalinio-buitinio ūkio išsklaidyti emisijos šaltiniai, o taip pat komunikaciniai teršalai. Plėtros veiksmai koncentruosis prie oro užterštumo emisijos iš energetikos ir kelių transporto apribojimo, tame tarpe dujų ir skysčių ir technologijų, didinančių produkcijos ir energijos naudojimo efektyvumą, platinimas.

Išteklių racionalus naudojimas ir apsauga, tame tarpe ir erdvės, yra prioritetiniai dėl jų naudojimo galimybės užtikrinimo ateinančioms kartoms

Tolygaus atliekų tvarkymo tikslas yra aplinkos ir žmonių sveikatos apsauga ir neigiamo poveikio, susijusio su atliekų gaminimu ir tvarkymu, mažinimu ir, tiesiogiai, racionalus neatsinaujinančių išteklių naudojimo efektyvumo pagerinimas. Taip iškeltos tikslo įgyvendinimas reikalauja laipsniško atliekų sandėliavimo sistemos atsisakymo ir perėjimo prie atliekų perdirbimo sistemos ir energetinio atliekų panaudojimo. Prioritetinė intervencijos kryptis yra selektyvus komunalinių atliekų surinkimas ir visų vaivadijos gyventojų ir organizacijų įtraukimas. Reikia siekti neefektyvių, vietinių sąvartynų kiekio mažėjimo ir efektyvių perdirbimo ir utilizavimo technologijų rėmimą. Visos organinės komunalinės atliekos ir maisto pramonės atliekos turi būti panaudotos energetikoje.

Svarbia veiksmų kryptimi bus energetinio efektyvumo rėmimas, t.y. naudojant atsinaujinančius energijos šaltinius viešuosiuose pastatuose, gyvenamajame sektoriuje ir energetinio efektyvumo viešosios infrastruktūros atžvilgiu, tokios kaip apšvietimas. Revitalizacija viešajame ir gyvenamajame sektoriuose prisidės prie miesto erdvės pokyčių. Svarbus klausimas artimiausiais metais bus erdvinės darnos siekimas, būtinybė apriboti konfliktus, kylančius dėl plėtros procesų, išsaugant kultūrinį ir gamtinę aplinkos tapatumą.

Pagrindinės intervencijos kryptys:

- Ekologinė edukacija ir visuomenės centrų aktyvumo padidinimas
- Oro, dirvožemio, vandens ir kitų išteklių apsauga
- Efektyvi atliekų tvarkymo sistema
- Mažų emisijų ekonomika (tame tarpe ir energetinio efektyvumo)
- Gamtinių išteklių ir kraštovaizdžio vertybių apsauga ir degradavusių ekosistemų atkūrimas ir renatūralizacija

STRATEGINĖS INTERVENCIJOS TERITORIJOS

Šiuolaikinis požiūris į Strategijos įgyvendinimą reikalauja tikslų teritoriškumo. Teritoriškumas reiškia tų vietų regione atpažinimą, kuriose intensyviausiai bus įgyvendinami tam tikri plėtros politikos tikslai. Todėl visi Lenkijos regionai parengia taip vad. Strateginės intervencijos teritorijas (SIT).

Šios teritorijos, kaip kadaise, nėra tapatinamos išskirtinai su problemomis ir probleminėmis teritorijomis. SIT yra Palenkės vaivadijos teritorijos, kur yra pastebėtas strateginių tikslų įgyvendinimo poreikis, kad sustiprinti regiono potencialą arba likviduoti jo silpnas puses. Strateginės intervencijos teritorijas yra taip pat nustatomos šalies lygiu (pvz., Rytų Lenkija). Be to, teritorinis požiūris leidžia netraktuoti teritorijų pagal administracinį suskirstymą, atsižvelgiant į jų individualų potencialą, kliūtis ir tarpusavio priklausomybę. Plėtros politikos efektyvumas yra sąlygotas kliūčių ir potencialų analize ir tinkamo intervencijos pritaikymo tam tikrų teritorijų specifikai.

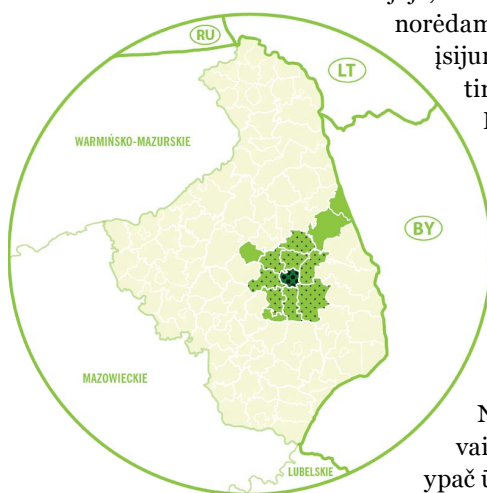
Atsižvelgiant į regiono viziją ir numanomas jos aplinkos galimybes (ES ir šalies politika), išskiriami 6 SIT tipai:

1. Balstogė ir jos funkcionali teritorija

– Palenkės vaivadijos sostinė yra stipriausias augimo stimulus, kuris veikia visą regioną. Balstogė turi stiprinti savo padėtį Rytų Lenkijoje, o taip pat ir tarptautinius ryšius. Regiono sostinė, norėdama vystyti savo metropolines funkcijas, turi įsijungti į šalies ir tarptautinį bendradarbiavimo tinklą visose įmanomose plotmėse. Svarbiu Balstogės aglomeracijos plėtros matmuo yra jo bendradarbiavimas su aplinkinėmis gminomis. (14. Žemėlapis). Jau šiandien yra matomi natūralios suburbanizacijos procesai, o miesto ekonominis potencialas įtakoja, kad jis yra natūrali darbo ir ekonominės kooperacijos rinka ne tik netolimoje kaimynystėje esančioms gminoms. Ypatingą vaidmenį reikia atkreipti į šios teritorijos planinę integraciją. Neabejotinai viso regiono interesas yra remti vaivadijos sostinės metropolinių funkcijų vystymą, ypač ūkinio, mokslinio, visuomeninio ir aukščiausio lygio viešųjų paslaugų pobūdžio funkcijas, tame tarpe ir kultūrinės, turistinės ir simbolines. Balstogė, kaip reikšmingas akademinis centras taip pat turi natūralų potencialą kuriant inovacines technologines įmones, kurios gali su pasisekimu konkuruoti pasaulinėse rinkose. Vaivadijos sostinė sudaro gerą

14. Žemėlapis Balstogė su betarpiško poveikio zona*

- Urbanistinis auditas:
- Vaivadijos miestų šerdis ●
- Vaivadijos miestų LUZ ●
- MOF pasiūlymas:
- Išorinės zonos (6 arba 7 kriterijai) ●
- Šerdis ●

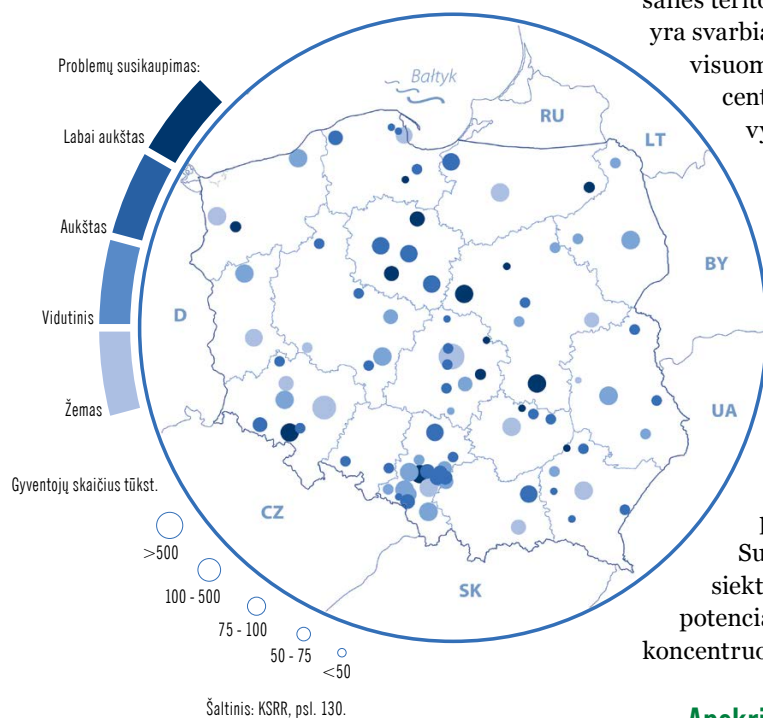
Šaltinis: Buciak 2012. (LUZ- platesnės miesto zonos)

*Šis žemėlapis nesudaro Balstogės funkcinės teritorijos delimitacijos. Delimitacija yra atliktą pagal atitinkamą reglamentavimą erdvinės politikos srityje.

erdvę kultūros ir pramonės vystymuisi. Remdamasi moksliniu potencialu, sukoncentruotu regiono sostinėje, tuo pačiu esant betarpiškai miesto centro aplinkai, aglomeracija yra natūrali paslaugų, orientuotų į mūsų rytinius kaimynus ir sidabrinę ekonomiką, augimo vieta.

15. Žemėlapis Strateginės intervencijos teritorijos miestų, netenkančių visuomeninių - ekonominių funkcijų, restruktūrizacijos ir revitalizacijos atžvilgiu

2. **Subregioniniai augimo centrai** – miestai Lomža ir Suvalkai, kaip buvusios vaivadijų sostinės yra natūralūs augimo centrai, kurie turi suformuotas įtakos ribas. Nepaisant sunkumų, su kuriais šie centrai kovojo pradiniam etape, po šalies teritorinio organizavimo reformos įvedimo, šiandien jie yra svarbiais plėtros centrais, užpildantys Palenkės vaivadijos visuomeninę-ekonominę erdvę. Trečias subregioninis centras yra Palenkės Bielskas, išsiskiriantis didele vystymosi dinamika. Subregioninių centrų atveju esminis bus veiksmų, skirtų verslumo skatinimui koncentravimas ir investicinio patrauklumo didinimas. Atsižvelgiant į vykdomas platesnes nei lokales funkcijas, šie miestai turėtų būti remiami viešųjų paslaugų vystymo srityje, kurios riboto vidinio regiono prieinamumo situacijoje, turi galimybę pagerinti gyventojų gyvenimo kokybės lygį ne tik subregioniniuose centruose ir jų funkcinėse teritorijose, bet ir tolimesnėje aplinkoje. Šioje srityje bus svarbu taip pat sustiprinti Palenkės Bielsko, kaip pilnaverčio subregioninio centro greta Lomžos ir Suvalkų, funkciją. Labai svarbu yra, kad šie centrai siektų individualių specializacijų, paremtų endogeniniu potencialu, suformavimo, o plėtros politikos tikslai būtų koncentruoti šiose specializacijose.

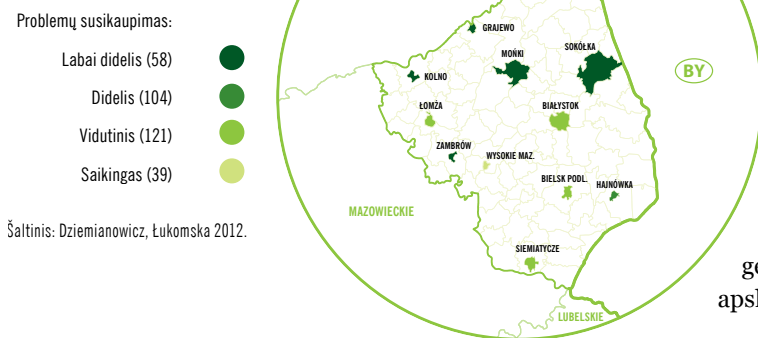
3. **Apskrities miestai** – regiono plėtros politika turi pastebėti ir kitus centrus, kurie vykdo nevietines funkcijas, o tuo pačiu pergyvena dideles vystymosi problemas (16.

Žemėlapis). Problemų susikaupimas kai kuriuose

Palenkės vaivadijos miestuose yra didžiausias Lenkijoje (Monki, Sokulka, Grajevas, Kolnensko).

Palenkės vaivadijos apskrities miestai dėl gyventojų mažėjimo problemos ir stiprios išorinės konkurencijos, turi būti remiami visa eile instrumentų. Tačiau šiuo atveju ypač svarbūs yra klausimai, susiję su nelokaliniu šių vietovių charakteriu. Jie turi atlikti ekonominių, edukacinių ir paslaugų centrų vaidmenį ne tik tų miestų gyventojams, bet ir kaimyninių gminų bendruomenėms. Apskrities centrai turi būti gerai komunikuoti ir su Balstoge ir su vidaus apskritymis. Taip pat teikiamų paslaugų kokybė

16. Žemėlapis Apskrities miestai – plėtros problemų sankaupos

ir edukacijos lygis reikalingi paramos ne tik žmogiškojo kapitalo srityje, bet ir skaitmeninio. Esminė veiksmų sritis turi būti verslumo vystymas. Atskiras klausimas liečia teritorijas, kuriose mažėja gyventojų, yra pastebimas skurdo augimas, kurioms reikia aiškių instrumentų iš valstybinės ir regioninės politikos.

4. Kaimo teritorijos – yra apibrėžtos žemės ūkio ir kaimo plėtros, kaip kaimo gminų arba miesto-kaimo gminų, politikoje, kur pagrindiniame mieste yra mažiau nei 5000 gyventojų (17. žemėlapis). Šios teritorijos užima didesnę dalį Palenkės teritorijos, yra labiau diferencijuotos ir todėl atlieka įvairias funkcijas, nuo tipinių žemės ūkio, turizmo iki apgyvendinimo. Tai reiškia, kad kaimo teritorijose bus įgyvendinti įvairesni plėtros instrumentai, susiję su strateginių ir operacinių tikslų palete.

Visų pirma, kaimo gminų ir nurodytos miesto-kaimo gminų, turi būti remiamos instrumentais, keliančiais žmogiškojo kapitalo lygį, nuo pradinio ikimokyklinio laikotarpio iki įstatymiškai numatyto edukacinio laikotarpio. Intervencija šioje srityje turi padėti verslumo augimui ir gebėjimams konkuruoti darbo rinkoje. Taip pat bus svarbi žemės ūkio produkcijos erdvės apsauga nuo nepagrįstų ne žemės ūkio tikslų ir jos kokybės gerinimas ekologinio reguliavimo, vandens prieinamumo, dirvonuojančių žemės ūkio plotų užsodinimo mišku ir nuosavybės struktūros srityse. Atsižvelgiant į regione priimtą išskaidytos energetikos modelį, kaimo teritorijos, tai daugiausiai pagrinde investicijų, liečiančių energijos gamybą iš atsinaujinančių šaltinių, lokalizavimo vietas.

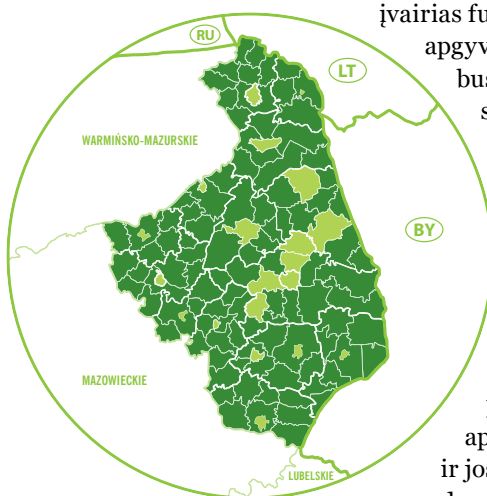
Ypatinga regioninės politikos interesų sritimi šioje gminų grupėje turi tapti vietinės iniciatyvos, kurių tikslas bus visuomeninio kapitalo vystymas ir vietinių ryšių formavimas. Kaimo gminams taip pat reikia pagerinti komunikacinį apskričių centrų pasiekiamumą, o taip pat veiksmus techninės infrastruktūros vystymo srityje, tame tarpe ir teleinformacinės. Prieiga prie šiuolaikinės infrastruktūros turės pozityvią įtaką ir tipinėms žemės ūkio ir turistinėms gminoms, atviroms vietiniam verslumui. Atsižvelgiant į paramos diferencijavimo poreikį, ypač integruotų teritorinių instrumentų naudojimo atveju, bus būtina iš kaimo teritorijų išbraukti gminas, sudarančias vaivadijos centro funkcionalias teritorijas ir kitus subregioninius centrus. Jų funkcija ir visuomeninės-ekonominės problemos skiriasi nuo kitų kaimo teritorijų problemų.

17. Žemėlapis Kaimo teritorijos

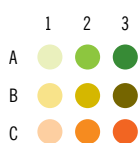
Kaimo teritorijos

Miestai ir miesto-kaimo gminai su pavietų miestais 5 tūkst. gyventojų

Šaltinis: parengta remiantis Stat.Dep., MDB duomenimis.

Žemės ūkio prekingumas gamtinių sąlygų kontekste:

miestai

Žemės ūkio produkcijos prekingumas 1 ha (pagal R. Kulikowski):

1 – iki 1 000 PLN

2 – 1 000 iki 2 000 PLN

3 – daugiau nei 2 000 PLN

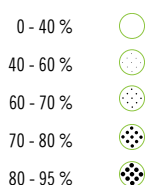
Žemės ūkio produkcijos erdvės rodiklis (pagal IUNG, Pulavai):

A – iki 45 p.

B – 45 iki 60 p.

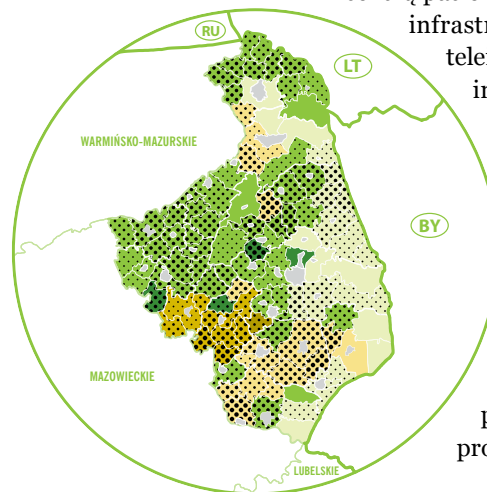
C – daugiau nei 60 p

Dirbamos žemės dalis gminų teritorijoje (2008):

18. Žemėlapis Žemės ūkio prekingumas gamtinių sąlygų kontekste

Šaltinis: SETK

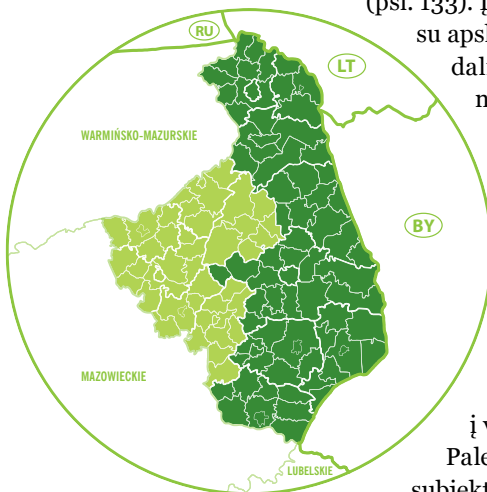

19. Žemėlapis Pasienio teritorijos pagal KSRR

- Intensyvios veiklos teritorijos tarpvalstybinio bendradarbiavimo kontekste
- Likusi teritorija

Šaltinis: parengta remiantis VRPS, psl. 133.

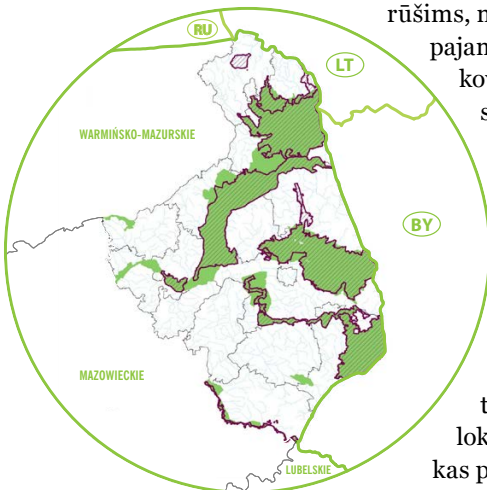

5. **Pasienio teritorija** – ši sritis Palenkės vaivadijos teritorijoje buvo pažymėta Valstybinėje regioninės plėtros strategijoje 2010–2020: regionai, miestai, kaimo teritorijos (psl. 133). Į jo sudėtį įeina 8 apskritys ir du miestai su apskričių teisėmis (20. Žemėlapis). Didelė dalis veiksmų nurodytoje teritorijoje bus nukreipta gminų padėties nepatogumų išorinėje Europos Sąjungos sienos zonoje ištaisymui (nuo silpnos infrastruktūros iki tarpvalstybinės kooperacijos galimybės). Atsižvelgiant į regiono plėtros galimybes ateityje, kokios numatytos bendradarbiavimo ir ryšių su Rytais specializacijos srityje, intervencija pasienio teritorijoje, be VRPS nurodytų veiksmų, turi atsižvelgti į visų formų kooperacijos vystymą tarp Palenkės vaivadijos ir kaimyninių šalių subjektų. Ypatingą vaidmenį čia turi vaidinti bendradarbiavimas mokslo, edukacijos ir kultūros srityse. Regioninė politika taip pat remia veiksmus, nukreiptus į infrastruktūrinių kliūčių pašalinimą ir Rytų krypties ekonominius bei turistinius mainus.

20. Žemėlapis „Natura 2000“ teritorijos Palenkės vaivadijoje

- Specialios paukščių perėjimo vietų apsaugos teritorijos OSO
- Specialios paukščių apsaugos teritorijos OSO
- Pavietai
- Upės

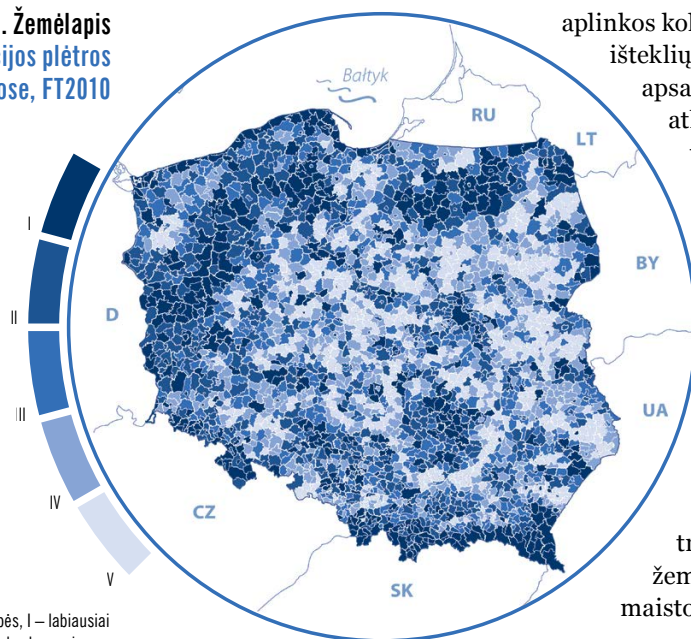
Šaltinis: WIOŚ 2010.

6. **Gminos, kurių plėtra yra sąlygota tinklo „Natura 2000“** – Palenkės vaivadijos specifika reikalauja dėmesio koncentravimo į juridiskai saugomas teritorijas (19. Žemėlapis). Gminos, siūlančios patrauklias vietas įvairioms turizmo rūšims, ne visada gali tikėti gauti adekvačias pajamas. Be to, pralaimi konkurencinėje kovoje su tais centrais, kuriuose investicinių sumanymų įgyvendinimas vyksta supaprastintu būdu, palyginus su saugomomis teritorijomis. Todėl strateginiu iššūkiu tampa gyvenimo kokybės augimas, viešųjų paslaugų prieinamumas ir infrastruktūros pagerinimas gminose, kuriose yra daug saugomų teritorijų. Pasireiškia aiški koreliacija tarp turizmo funkcijų plėtros tam tikrose gminose ir saugomų teritorijų lokalizacijos (21. Žemėlapis, 22 Žemėlapis.), kas patvirtina šių funkcijų tolimesnio vystymo būtinybę. Tokiu būdu regionas turi galimybę išnaudoti savo „žalumo“ ir potencialą, ypač kvalifikuoto turizmo ar ekoturizmo srityse. Šios teritorijos ir toliau turi būti Palenkės vizitine kortele, o jų plėtra bus paremta pajamomis iš turizmo, verslumo vystymu ir išskaidyta energetika, paremta atsinaujinančiais šaltiniais. Šios srities strateginės intervencijos atveju bus ypatingai traktuojamos intervencijos kryptys, kaip

21. Žemėlapis Turizmo funkcijos plėtros lygis gminose, FT2010

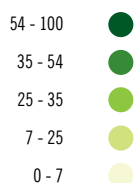

Kiekio atžvilgiu vienodos grupės, I – labiausiai konkurencingos.

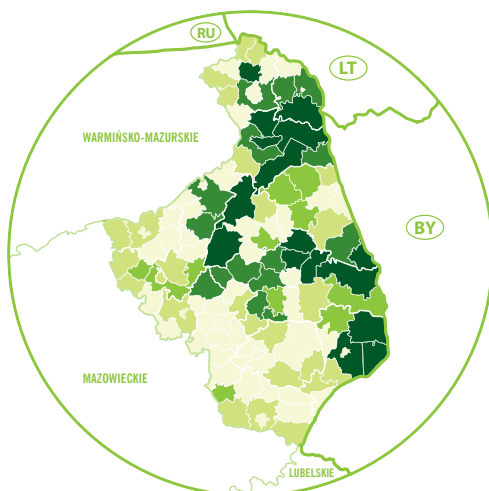
Šaltinis: Derek 2012.

aplinkos kokybės pagerinimas, tvari gamtos išteklių ir kraštovaizdžio vertybių apsauga, degradavusių ekosistemų atkūrimas ir renatūralizacija, o taip pat vidinės komunikacijos sanglaudos pagerinimas bei turistinio patrauklumo lygio kėlimas (tame tarpe veiksmai, kurių tikslas įrengti turistines trasas – turistinius maršrutus, takelius ir pan.) Yra svarbu, kad turizmo sektorius vystytųsi tolygiai, gerbdamas regiono gamtines vertybes. Atsižvelgiant į žemės ūkio veiklą, yra akcentuojama tradicinė produkcija, ekologinė žemdirbystė ir aukštos kokybės maisto produkcija.

22. Žemėlapis „Natura 2000“ teritorijų procentas tam tikrose Palenkės vaivadijos gminose

Šaltinis: parengta savarankiškai remiantis PPPP duomenimis.

PAGRINDINIAI KLAUSIMAI, SUSIJĘ SU UŽ REGIONO ESANČIOMIS TERITORIJOMISE

Palenkės vaivadijos plėtra yra sąlygojama ne tik konkurencingos padėties kitų šalies ir pasaulio regionų atžvilgiu, bet ir galimybės bendradarbiauti ir siekti bendrų tikslų. Palenkės vaivadija ribojasi su šiomis vaivadijomis: Mazovijos, Varmijos-Mozūrų ir Liublino. Su dviem paskutinėmis vaivadija įgyvendina Rytų Lenkijos plėtros strategiją. Įgauta bendradarbiavimo patirtis turi būti panaudota ateinančiais metais, vizijoje numatyto atvirumo atžvilgiu.

Numatant, kad bendradarbiavimo sritis bus pastoviai vystoma – priklausomai nuo partnerių poreikių – galima jau šiandien nurodyti temines sritis, kurios turėtų būti vaivadijos valdžios interesų lauke:

■ **bendradarbiavimas su Mazovijos vaivadija** – turi apimti bent jau dvi sritis. Pirma, tai Varšuvos metropolijos poveikis tolimesnei aplinkai. Tuo atveju Palenkė – panašiai kaip ir kitos Lenkijos vaivadijos – yra natūralus gerai kvalifikuotos darbo jėgos užnugaris, kurios srautas į Varšuvos aglomeraciją sumažina įtampą darbo rinkoje. Iš kitos pusės, sostinės institucijos ir subjektai turėtų būti patraukliais inovacinių sumanymų įgyvendinimo partneriais, iš žiniomis paremtos ekonomikos srities. Visai bendradarbiavimo sferai yra reikalinga geriausia susisiektų komunikacijų sistema (kelių ir geležinkelio). Kita sritis liečia pasienio vaivadijų gminų ir apskričių bendradarbiavimą. Subregioniniai Mazovijos augimo poliai – ypač Ostrolenka ir Siedlceos – turi išlaikyti ryšius su tokiais centrais, kaip Lomža, Palenkės Bielskas, tačiau ir su mistais ir gminomis, kurių ūkinis profilis suteikia daugelį bendradarbiavimo galimybių (pvz., žemės ūkio-maisto prekių produkcijos srityje, tarpreigioninių klasterių kūrimo, bendrų turistinių produktų konfigūravimo srityje);

■ **ryšiai su Varmijos-Mozūrų vaivadija** – reikia siekti gilinti visuomeninę-ekonominę kooperaciją, kaip kad šiandien jau pastebime tarp Palenkės vaivadijos šiaurinės ir Varmijos ir Mozūrų rytinės dalių (Suvalkai, Augustavas, Elkas, Goldapas, Oleckas). Čia galimi tolimesni bendrų turistinių produktų tobulinimo darbai, įskaitant abiejų vaivadijų užsienio kaimynų partnerystės ir susidomėjimo galimybes. Be to, apleista sfera yra komunikaciniai ryšiai tarp vaivadijų, kurie šiuo metu yra vystymo barjeras jau užmegztoms bendradarbiavimo formoms pieno produkcijos ar jachtų statybos srityse. Abiem vaivadijoms būdingos panašios problemos, kylančios dėl išorinės ES sienos specifikos. Todėl apsikeitimas patirtimi, galėtų sąlygoti sinergijos efektą, iš kurio laimėtų kiekviena iš šių vaivadijų;

■ bendri **interesai su Liublino vaivadija** kaimynystė sudaro palankią plotmę rytiniame pasienyje užmegzti kontaktus su vietine savivalda. Partnerystės sutarčių pagrindu regionas bendradarbiauja su Grodno sritimi Baltarusijoje, su Kaliningrado apskritimi, Penzos apskritimi Rusijos Federacijoje, Alytaus ir Marijampolės apskritimi Lietuvoje, su autonominėmis Krymo respublika Ukrainoje. Palenkės vaivadijos atstovai veiksmingai dalyvauja Komisijoje darbo reikalams, Rusijos-Lenkijos socialinės politikos Tarybos Lenkijos Žečpospolitos ir Kaliningrado apskrities regionų bendradarbiavimo

reikalams, bendradarbiauja su Valstybine Rygos įdarbinimo agentūra, Alytaus darbo birža ir Kaliningrado apskrities darbo žmonėms užtikrinimo agentūra – kovojimo su bedaryste srityje. Be to, dalyvauja Lenkijos-Baltarusijos komisijoje Ekonominio bendradarbiavimo reikalams ir Lenkijos-Lietuvos tarptautinėje komisijoje tarpvalstybinio bendradarbiavimo reikalams, Lenkijos-Rusijos regionų forume.

Tarpvalstybinių teritorinės savivaldos organų ryšių apraška taip pat yra rytiniame Lenkijos pakraštyje susikūrusios euroregioninės struktūros: Nemuno euroregionas, apimantis 2 vaivadijas (tame tarpe ir Palenkės) Lenkijos teritorijoje, Grodno sritis Baltarusijoje, 15 Lietuvos savivaldos vienetų iš Alytaus, Marijampolės ir Vilniaus apskričių, o taip pat 5 Kaliningrado apskrities rajonai ir Belovežo girios euroregionas, apimantis Hajnuvkos apskrities gminas, Svisločę Grodno apskrityje ir Bžesko apskrities rajonus: Pružanai ir Kamieniec. Nemuno euroregionas ir Belovežo girios euroregionas tapo visuomeninio-kultūrinio bendradarbiavimo sritimis, mažiau bendradarbiavimo yra ekonomikos srityje. Svarbi bendradarbiavimo sritis artimiausiame dešimtmetyje gali būti bendri veiksmai kartu su Baltarusija dėl Augustavo kanalo, kaip tarptautinio produkto, įrašymo į pasaulinį UNESCO Kultūrinį ir gamtinį paveldo sąrašą.

Palanki Baltarusijos padėtis, kaimyninis artumas, suteikia galimybę per Baltarusijos rinką patekti į kitas rytines rinkas, o būtent Rusijos ir Kazachijos, siekiant sukurti muito uniją. Taip pat yra galimybė per Lenkiją deversifikuoti naftos produktų gaminių tiekėjus (Baltarusija modernizuoja ir plečia savo gamybinės galias), o platus Lenkijos eksporto prekių asortimentas suteikia vilties tolimesnių prekybinių mainų vykdymui ir ateityje (Grabowiecki 2012). Esminę reikšmę Baltarusijos ir Palenkės verslininkų ryšiams galėtų turėti taip vadinamo „žalio koridoriaus“ arba supaprastintų sienos perėjimo procedūrų sukūrimas.

ĮGYVENDINIMO SISTEMA

ĮGYVENDINIMO NUOSTATOS

Siekiant užtikrinti geriausius rezultatus panaudojant prieinamus finansinius, materialinius ir žmogiškuosius išteklius, PVPS įgyvendinimo procesas turi vykti pagal pradžioje nustatytas taisykles. Svarbiausioms Strategijos įgyvendinimo nuostatomis yra priskiriamos:

- **PARTNERYSTĖ** – reiškia viešų ir neviešų subjektų bendrininkavimą, bendrus sprendimus ir bendrą atsakomybę, įgyvendinant bendrus sumanymus, kurie padeda pasiekti nustatytus Strategijos tikslus, o taip pat atlikti intervencinių veiksmų stebėjimą ir vertinimą. Bendradarbiaujant ir priimant bendrus sprendimus, turi dalyvauti vieši, privatūs ar visuomeniniai subjektai, kurių sprendimai turi didžiausią įtaką regiono plėtros procesų eigai. Visuomeniniai ir ekonominiai partneriai nuo pat pradžios ir kiekviename etape turi lygias teises.
- **DAUGIALYPIŠ VALDYMAS** – Strategijoje nurodyti tikslai yra įgyvendinami įvairiose srityse visų viešųjų subjektų jų kompetencijų ribose, tačiau įgyvendinimo sistema yra sukurama atsižvelgiant į pagrindinį vaivadijos savivaldybės vaidmenį. Įgyvendinimo sistema atsižvelgia į vaivadijos savivaldybės koordinuojantį ir integruojantį vaidmenį įvairių subjektų veiksmų integravime, regioniniame ir vietiniame lygyje.
- **KOMPLEKSIŠKUMAS** – Strategijos tikslų ir veiksmų įgyvendinimas vyksta svarbiausiose vaivadijos visuomeninio-ekonominio gyvenimo sferose, kurios lieka atsakingų institucijų ir subjektų, dalyvaujančių Strategijos įgyvendinime, valdymo ribose.
- **KOORDINACIJA** – Strategijos tikslų pasiekimui reikia kompleksinio įvairių subjektų veiksmų koordinavimo. Visų dalyvaujančių partnerių užduotis yra kliūčių ir trūkumų šalinimas koordinacijos procese ir regioniniame ir lokaliname lygmenyse. Atitinkamos svarbos ir reikšmės suteikimas strategijos įgyvendinimui, reiškia siekimą sustiprinti regioninės politikos koordinacinį vaidmenį kitų politikų atžvilgiu (horizontalioji koordinacija) ir vertikalios koordinacijos užtikrinimą įvairių subjektų veiksmuose.
- **SUBSIDIARUMAS** – viešosios intervencijos įgyvendinimas yra atliekamas įvairių subjektų, tokiame lygyje, kuris garantuoja didžiausią efektyvumą. Kiekvienas veiksmas yra suplanuotas ir įgyvendinamas kaip įmanoma žemesniame, tačiau tuo pačiu konkrečiai užduočiai efektyviame, administraciniame lygyje.
- **INTEGRUOTAS TERITORINIS POŽIŪRIS** – apima plėtros procesų daugialypiškumą, atsižvelgiant į jų visuomenines, ekonomines ir aplinkos sąlygas ir teritorijų, kuriose šie procesai vyksta, įvairovę. Vykdoma intervencija turi atitikti specifinius teritorinius poreikius ir remtis jų vidiniu plėtros potencialu. Yra naudojamas endogeninis potencialas (teritorinių ir žinių išteklių) ir suteikiama galimybė įgyvendinti plėtros iššūkius atitinkančias intervencijas, o tuo pačiu tiksliai pritaikytas vietinėms sąlygoms.

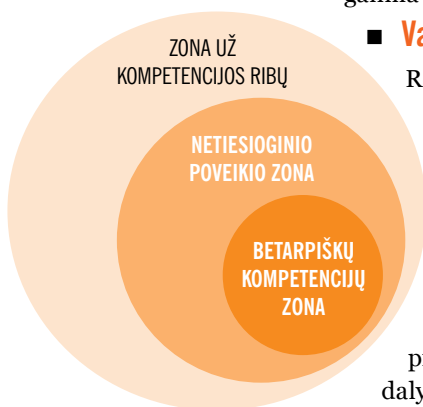
DIEGIMO PROCESO ORGANIZACIJA

Strategijos vietą platesniame Valstybinio strateginio planavimo sistemos kontekste pristato schema, kaip žemiau.

3. Schema Strategijos įgyvendinimo sistema valstybinio ir lokalinio planavimo lygio kontekste

	TERITORINĖ SUTARTIS	Erdvinis aplinkos tvarkymas
VALSTYBINIS LYGIS	Valstybinė reformų programa 2020 Ilgalaikė valstybės vystymo strategija 2030 Vidutinio laikotarpio valstybės vystymo strategija 2020 Valstybinė regioninio vystymo strategija 2010-2020: <i>regionai, miestai, kaimo teritorijos</i> Likusios integruotos sektorių strategijos	Daugiametis valstybės biudžeto finansavimo planas Valstybinės operacinės programos Valstybės erdvinio žemės dirbimo koncepcija 2030
REGIONINIS LYGIS	Palenkės vaivadijos vystymo strategija Programos / vystymo planai, tame tarpe sektorių	Regioninės operacinės programos Daugiametė vaivadijos finansavimo prognozė Regioninis erdvinio žemės dirbimo planas
VIENTINIS LYGIS	Vietinės strategijos Vietinės vystymo strategijos Funkcinių teritorijų strategijos	Daugiametės finansavimo programos Vietiniai erdvinio žemės dirbimo planai

4. Schema Strategijos apimtos aktyvumo sferos priklausomai nuo vaivadijos savivaldos kompetencijos

Strategijoje suformuluoti tikslai ir veiksmai, atsižvelgiant į esminę šio dokumento prasmę nustatant regiono plėtros kryptis, liečia labai įvairias visuomeninio-ekonominio aktyvumo sritis, tame tarpe ir tas, kurios yra už vaivadijos savivaldos kompetencijos ribų. Ryšium su tuo strategijos įgyvendinimo sistema turi būti labiau dekoncentruota ir išeiti už Palenkės vaivadijos Maršalo institucijos ir jų struktūrų ribų. Taigi, atkreipiant dėmesį į vaivadijos savivaldos kompetenciją, Strategijoje nurodytos aktyvumo sferas galima pavaizduoti sekančiai:

■ Vaivadijos savivaldybės betarpiškų kompetencijų ir poveikio sfera

Remiantis atitinkamais vaivadijos savivaldybės ir jos organų nuostatais, sfera, apimanti patikėtus uždavinius ir sritis, vaivadijos savivaldybės organizaciniais vienetais ir bendrovėmis, kurių dalininkė yra vaivadijos savivaldybė. Šioje sferoje vaivadijos savivaldybė yra subjektas, betarpiškai įgyvendinantis ir pusiau finansuojantis Strategijoje nurodytus veiksmus.

■ Vaivadijos savivaldybės netiesioginio poveikio sfera

Sfera liečia aktyvumo sritis, kurias vaivadijos savivaldybė gali įtakoti netiesiogiai, pavyzdžiui, tarpininkaujant jos valdomiems projektams ir programoms, ypač pusiau finansuojamų iš ES lėšų, o tai pat finansinškai dalyvaujant sumanymuose, kuriuos įgyvendina nuo jos nepriklausantys subjektai, pvz., vietinės savivaldos, nevyriausybinių organizacijos ir pan. Vaivadijos savivaldybė šioje sferoje atlieka plėtros veiksmų koordinatoriaus ir išorinių lėšų, skirtų jų įgyvendinimui, valdytojo vaidmenį.

■ Sfera už vaivadijos savivaldos kompetencijos ribų

Sfera apima veiklos sritis, kuriose vaivadijos savivaldybė nedisponuoja formaliomis kompetencijomis, tačiau gali per dalyvavimą, nuomonių formavimą, lobistinio ar patariamojo pobūdžio veiklą turėti netiesioginę įtaką veiksams, atliekamiems aukščiausiam tarptautiniame, šalies ar lokaliame lygyje arba būti svarbių plėtros sumanymų inspiratoriumi, regiono požiūriu atžvilgiu.

Vaivadijos savivalda Strategijos diegimo procese atlieka sekantį vaidmenį:

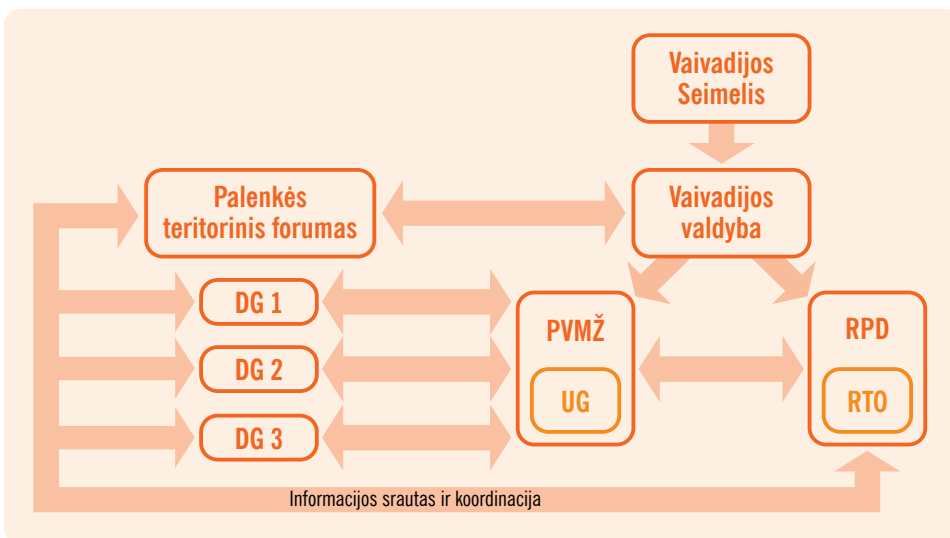
- subjekto, koordinuojančio plėtros veiksmus,
- subjekto programuojančio ir valdančio plėtros procesus,
- partnerių tinklo ryšių.

Diskusijos instrumentu/forumu, formuojančiu ir stimuliuojančiu strateginį mąstymą apie plėtrą regioniniame lygyje bus **Palenkės Teritorinis Forumas (PTF)**.

PTF taip pat atliks su Strategijos stebėjimu susijusias funkcijas, taigi bus komiteto stebėjimo ir valdymo funkcijų sujungimas. Nustatant PTF sudėtį, Valdyba vadovausis partnerystės principu, todėl yra planuojama įtraukti visų lygių vaivadijos teritorinės savivaldos vienetų, vaivadijos valdymo administracijos, visuomeninių-ekonominių partnerių, nevyriausybinių organizacijų, aukštųjų mokyklų atstovus ir išorinius ekspertus. PTF sudėtis bus sudaryta atsižvelgiant į tolygias savivaldos, vyriausybės ir visuomeninių-ekonominių partnerių dalis. Taip pat į PTF sudėtį įeis subregioninių miestų, didžiausių regione aukštųjų mokyklų, nevyriausybinių organizacijų atstovai ir ūkinės aplinkos reprezentantai.

Pagrindinis PTF tikslas bus stimuliuoti strategines diskusijas dėl vaivadijos regioninės politikos tikslų, kryptių ir rezultatų, o taip pat jas vertinti, atsižvelgiant į visuomenines-ekonomines regiono problemas. Tuo tikslu PTF gali naudotis nepriklausomų ekspertų nuomonėmis ar kitų institucijų paslaugomis.

5. Schema
PVPS sistemos diegimo
organizacinių institucijų
schema

Strateginio proceso valdymo koordinacija bus patikėta departamentui, atsakingam už regioninę politiką ir strategijos planavimą (DPR). DPR uždavinys bus Strategijos įgyvendinimo pažangos monitoringas regione vykstančių visuomeninių-ekonominių pokyčių kontekste, tame tarpe ir tarpininkaujant **Regioninei teritorinei observatorijai**, sukurtos šio departamento struktūroje.

PTF gali nurodyti poreikį sušaukti ir apibrėžti **Darbinių grupių** veiklos sritis. Darbinės grupės įsteigia PTF, atsižvelgiant į rengiamas plėtros programas ir/ar planus, tame tarpe ir sektorinius, kuriuos Strategijos tikslų įgyvendinimo poreikiams. Pirmiausiai Darbo grupės turi būti įsteigtos srityse, apibrėžtose kaip esminiai vaivadijos iššūkiai. Į Darbo grupės sudėtį gali įeiti PTF nurodyti asmenys ir UMWP darbuotojai. PTF logistikos aptarnavimą ir Darbo grupės užtikrina DPR.

UMWP veiklos ribose bus įsteigta **Uždavinių grupė**, susidedanti iš departamentų direktorių, kurių uždavinys yra prižiūrėti Strategijos visumos įgyvendinimą. Uždavinių grupės pirmininko funkciją atlieka DPR direktorius arba Vaivadijos sekretorius.

Šiuolaikinė Vaivadijos savivaldos plėtros politika reikalauja iš Vaivadijos savivaldos labai aktyvios pozicijos ne tik betarpiškų kompetencijų sferoje, bet ir kaip kitų subjektų veiksmų iniciatoriaus ir animatoriaus, kurie pagal gero susitvarkymo taisyklę (good governance) bus stipriau ne iki šiol įtraukti į strateginių tikslų įgyvendinimą. Pagrįstais atvejais yra galimybė, kad atskiras Strategijos sritis įgyvendintų subjektai, pavaldūs vaivadijos savivaldai, bet nepriklausomi nuo UMWP. Kai kuriais motyvuotais atvejais leistina atskirų uždavinių įgyvendinimo reikmėms sukurti projekcinio pobūdžio vienetų, savo veiklą baigiančių kartu su patikėto uždavinio įvykdymu.

MONITORINGO SISTEMA

Strategija, kaip regiono valdymo instrumentas turi būti pavaldi sistemingam monitoringui ir periodiniam vertinimui. Strategijos įgyvendinimo pažangos monitoringo analizė rezultatai yra pagrindas jos efektyvumo vertinimui, o tuo pačiu yra esminis informacijos šaltinis sprendimų priėmimo procese.

Strategijos monitoringo sistema bus platesnės plėtros politiko monitoringo sistemos elementas. Pagal Valstybinės regioninės plėtros strategijos (VRPS) nuostatas, Palenkės vaivadijos savivalda sukurs jau minėtą **Regioninę teritorinę observatoriją** (RTO), kuri greta analogiškos valstybinio lygio institucijos, sukurs bendradarbiavimo ir informacijos srauto sistemą tarp svarbiausių viešųjų subjektų, dalyvaujančių regioninio lygio plėtros politikos įgyvendinime, siekiant stebėti ir vertinti viešosios intervencijos tolygumą, turinčios teritorinę įtaką. Pagal KSRR, Valstybinė teritorinė observatorija, bendrai su vaivadijos savivalda sukurta RTO, remiant viešajam Statistikos departamentui (Pagrindinis Statistikos departamentas ir Vaivadijų statistikos departamentai), turi sudaryti integruotą analitinę-monitoringo sistemą, skirtą plėtros politikos, turinčios teritorinę įtaką, vertinimui. Ši sistema turi veikti per jos analitinių veiksmų įgyvendinimą ir informacijos apsiikeitimą tarp subjektų, dalyvaujančių plėtros politikos įgyvendinime, o taip pat ir bendradarbiaujant su institucijomis, vykdančiomis tyrimų, edukacinę ir informacinę veiklą plėtros valdymo srityje.

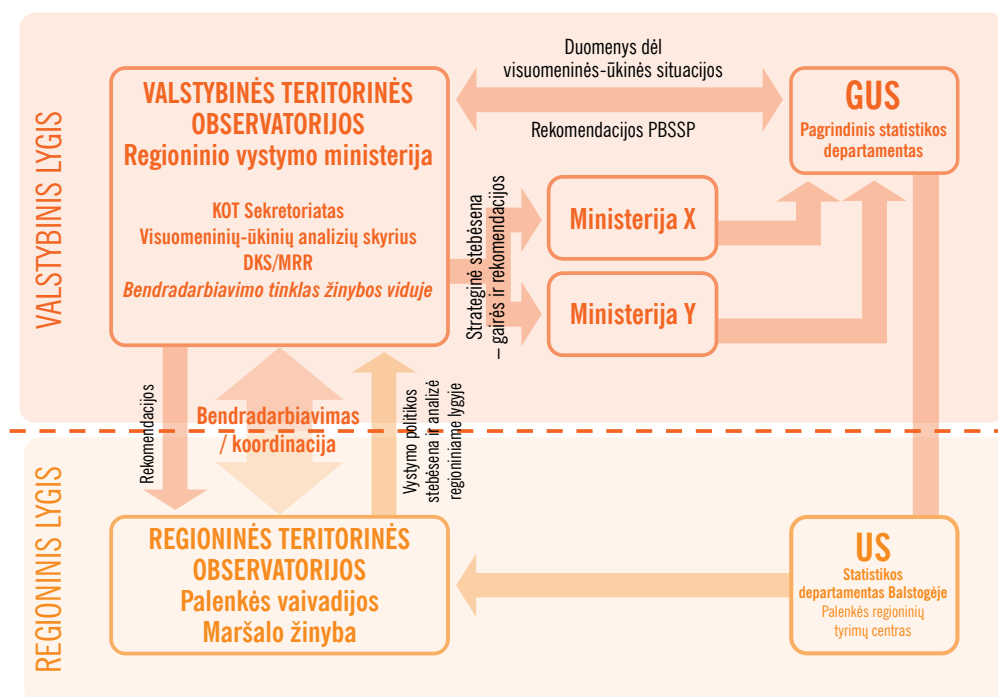

Pagrindiniai RTO uždaviniai yra šie:

- sprendimų priėmimo procesų, liečiančių viešąją politiką, įgyvendinamą regione, rėmimas, suteikiant būtinus duomenis valdymo sprendimų priėmimui;
- monitoringo proceso koordinacija ir regioninės politikos vertinimas, tame tarpe ir programų ar projektų;
- veiksmų, įgyvendinamų regioninėse observatorijose, sanglaudos koordinacija ir užtikrinimas;
- metodologinių tyrimų ir straipsnių, rengiamų Palenkės vaivadijos Maršalo institucijos ir kitų strategijos įgyvendinime dalyvaujančių institucijų, rėmimas.

Monitoringas bus vykdomas plėtros planų ir programų įgyvendinimui, kurių pagalba bus diegiama Strategija ir Regioninė operacinė sistema (ROS), valstybiniai ir regioniniai programų komponentai. Pastovaus Strategijos diegimo instrumentų monitoringo dėka bus užtikrintas operacinis viso veiksmų spektro pažangos stebėjimas. Diegimo lygyje bus nurodyti papildomi rodikliai, adekvatūs tam tikram planui/ programai. Duomenų gavimas šioje srityje bus patikėtas UMWP departamentui, o tai pat kitiems pavaldiems vienetams ar kitoms regiono institucijoms (tame tarpe, pvz., tarpinės institucijos RPO srityje). Ataskaitos apie Strategijos įgyvendinimą bus parengtos kas metai. Regioninės politikos departamentas UMWP bus atsakingas už darbų koordinavimą rengiant ataskaitas. Atskiri UMWP departamentai ir vaivadijos organizaciniai vienetai bus atsakingi už dalinę informaciją ataskaitoms.

6. Schema Valstybinio ir regioninio lygio plėtros observatorių sistemos ryšiai

Šaltinis: parengta savarankiškai remiantis projektu Valstybinės teritorinės observatorijos funkcionavimo būdas ir bendradarbiavimas su Regioninėmis observatorijomis.

Monitoringo sistema bus papildyta vertinimo tyrimais, kurie suteiks galimybę taip pat įvertinti regione vykstančių pokyčių kokybinius aspektus. Išvados ir rekomendacijos, sudarytos atliktų analizių ir vertinimo pagrindu, bus pristatytos Palenkės teritoriniam forumui ir Palenkės vaivadijos Seimeliui.

Monitoringo rodikliai

Strategijos įgyvendinimo monitoringo procesas bus vykdomas remiantis žemiau nurodytais rodikliais. Buvo priimtas ribotas Strategijos monitoringo rodiklių kiekis kiekvienam iš tikslų. Pasirenkant rodiklius buvo vadovautasi adekvatumu, tačiau pagrindinis apribojimas buvo duomenų prieinamumas. Atsižvelgiant į būtinybę išsaugoti palyginimo privalumus, pagrindinis Strategijos monitoringo duomenų šaltinis bus viešoji statistika.

2. Lentelė
Strateginių tikslų
monitoringo rodikliai

Strateginis tikslas	Tikslų rodikliai	Mato vnt.	Šaltinis	Bazinė vertė (metai)	Tikslinė vertė (2020)
1. Strateginis tikslas Konkurencinga ekonomika	1. BVP 1 gyventojui (pastovios kainos 2005 m.)	zlotai	apskaičiuota remiantis MBD ir GUS	22 300 (2010)	30 687
	2. Ūki subjektų kiekis valstybiniame registre REGON 10 000 gyventojų	vnt.	GUS (statistikos departamentas)	764 (2011)	830
2. Strateginis tikslas Salies vidaus ir tarptautiniai ryšiai	3. Eksporto vertė perskaičiuojant 1 gyventojui	EUR	apskaičiuota remiantis Finansų ministerija	930 (2010)	1 320
	4. Užsienio kapitalo, lokalizuoto Palenkės vaivadijoje dalis bendroje šio kapitalo vertėje Lenkijoje	%	apskaičiuota remiantis MDB	0.27 (2011)	0.34
3. Strateginis tikslas Gyvenimo kokybė	5. Vidinės ir užsienio migracijos pastoviam rezidavimui balansas	asmenys/ 1000 gyventojų	GUS	-1,64 (2011)	-0,4
	6. Vidutinės mėnesinės pajamos disponavimui 1 asmeniui namų ūkyje	zlotai	GUS	1188,5 (2011)	1 648

FINANSINĖS GALIMYBĖS

2010 metais liepos 13 d. Ministrų Tarybos priimta Valstybinė regioninės plėtros strategija 2010-2020: regionai, miestai, kaimo teritorijos (VRPS), įvedė visą eilę pakeitimų Lenkijos regioninės politikos vykdymo ir planavimo srityje. Esminis aspektas yra atsisakymas regioninę politiką suvokti tik per erdvinį aplinkos tvarkymą ir siekis dėl šalies plėtros tikslų išnaudoti endogenines teritorijas, tačiau pagrindinį plėtros planavimo ir tikslų įgyvendinimo lygį turi sudaryti regioninė sistema.

Centralizuoto valdžios modelio atsisakymas ir daugelio lygių valdymo sistemos stiprinimas turi būti įgyvendinti įvedant naują partnerystės ir veiksmų koordinavimo instrumentą – teritorinę sutartį. Sutarties tikslas yra nukreipti plėtros veiksmus bendrų nustatytų plėtros tikslų siekimui teritoriniu atžvilgiu. Ši savotiška sutartis tarp vyriausybės ir vaivadijos savivaldybės apima iniciatyvas, kurių įgyvendinimas yra esminis vyriausybės vykdomos regioninės politikos, kaip ir plėtros politikos, kurią vykdo savivaldybės, apimant platų finansavimo šaltinių spektrą, atžvilgiu. Daugiausiai tai bus Europos Sąjungos lėšos, gautos programos vykdymo laikotarpiui 2012-2020 metams.

Svarbiausias Palenkės vaivadijos plėtros strategijos iki 2020 įgyvendinimo instrumentas regiono sistemoje yra Palenkės vaivadijos ilgalaikio laikotarpio finansinė prognozė (PVL FP). PVL FP apima svarbiausias Palenkės vaivadijos nuosavas investicijas, kurių įgyvendinimas lieka savivaldybės kompetencijoje. Šis dokumentas turi užtikrinti racionalų jų apskaičiavimą, o po to ir investicinių lėšų, likusių Palenkės vaivadijos savivaldybės dispozicijoje, panaudojimą. Planuojant ilgalaikę finansinę prognozę, kaip ir vaivadijos biudžetą, svarbus aspektas buvo su Strategijos įgyvendinimu susijusių išlaidų išskyrimas, kas leis praskaidrinti vykdomus veiksmus ir jų kryptis Strategijos nustatytų tikslų įgyvendinimui.

Strateginių veiksmų finansavimo šaltinis visų pirma yra viešosios lėšos, į apyvartą paleistos įvairių lygių plėtrą valdančių institucijų – ne tik vyriausybės ar vaivadijos lygio, tačiau ir vietinio, nes Strategijos įgyvendinimo sėkmei yra reikalinga naudoti kuo įvairesnius lėšų šaltinius. Norint pasiekti visus nustatytus tikslus, yra būtina pritraukti ir kitų subjektų lėšas, tame tarpe ir privačias lėšas, įnešant savo įnašą į pusiau iš viešųjų lėšų finansuojamus projektus arba sumanymus, įgyvendinamus pagal visuomeninės-privačios partnerystės formulę.

Lėšos, nukreiptos Strategijos tikslų įgyvendinimui bus gautos tiek iš vidinių, tiek iš išorinių šaltinių. Tai bus:

- Vaivadijos biudžeto lėšos,
- apskričių savivaldybių ir gminų biudžetų lėšos,
- valstybės biudžeto lėšos, tame tarpe Vaivados biudžetas ir lėšos skirtos įgyvendinti žinybinėms programoms,

- tikslinių fondų biudžeto lėšos, tokių kaip Vaivadijos Aplinkos apsaugos ir vandens ūkio fondas,
- Europos Sąjungos biudžeto lėšos:
 - Europos regioninio vystymo fondas,
 - Europos visuomeninis fondas,
 - Sanglaudos fondas,
 - Europos žemės ūkio ir kaimo teritorijų vystymo fondas,
 - Europos bendrijos programos, tokios kaip: Tyrimų ir plėtros programos, LIFE Plus, Kaimynystės ir partnerystės instrumentas,
- kitos lėšos iš užsienio šaltinių, tokių kaip: Norvegijos finansinio mechanizmo, Europos ekonomikos teritorijos finansinio mechanizmo, Šveicarijos–Lenkijos bendradarbiavimo programos,
- tarptautinių finansinių institucijų lėšos, tokių kaip: Europos investicinis bankas, Pasaulio bankas,
- privačios lėšos,
- Strategijos tikslų įgyvendinime dalyvaujančių kitų partnerių lėšos.

3. Lentelė Orientacinė mokėjimų prognozė sanglaudos politikos srityje ES 2014-2020 finansinėje perspektyvoje⁵

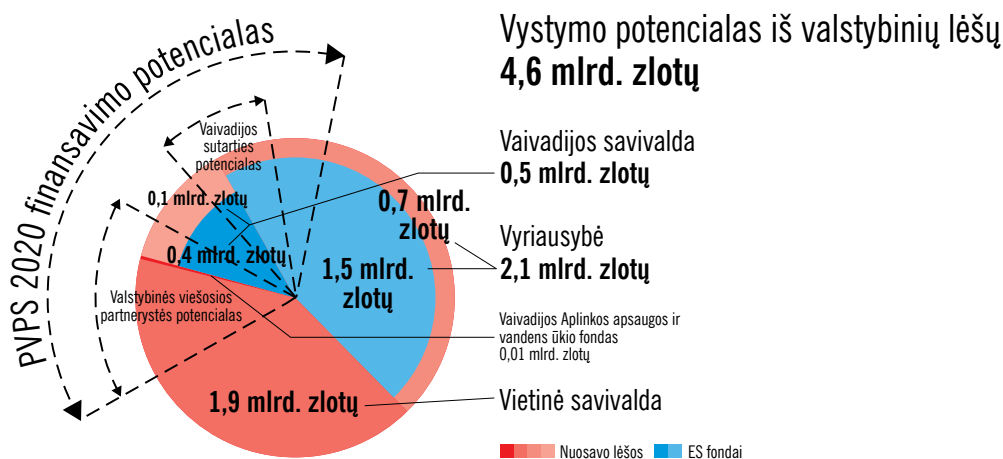
Šaltinis: Galutinė vertinimo ataskaita ex-ante,
Priedas nr. 1.

	Bendra nominali vertė 2015-2022 (mljn. eurų)	Bendra vertė per capita 2015-2022 (eurų)
Palenkė	3 100	2 581
Lenkija	72 900	1 908

⁵ Bendra vertė per capita yra apskaičiuojama atsižvelgiant į gyventojų skaičių 2011 m. (GUS). Perskaičiuojant BVP vertę 2008 m. į eurus, taikytas kursas 1EUR = 3,5166 PLN (vidutinis metinis keitimo kursas 2008 m. pagal NBP). Perskaičiuojant BVP vertę 2011 m. į eurus, taikytas kursas 1EUR = 4,12 PLN.

1. Piešinys PVPS 2020 finansavimo viešosiomis lėšomis potencialas – metinio vidurkio apskaičiavimas 2013-2025 metams

Šaltinis: Galutinė vertinimo ataskaita ex-ante,
Priedas nr. 1.

Potencialios finansinės lėšos, kurios gali būti panaudotos viešo sektoriaus Palenkės vaivadijos plėtros strategijos 2013-2025 metams įgyvendinimui yra apie 59,8 mlrd. zlotų, kas sudaro 4,60 mlrd. zlotų kasmet.

Minėtas **metinis vidurkis** skiriamas į šias sudėtines dalis:

■ Vaivadijos savivaldybės potencialas	0,51 mlrd. zlotų (11,0%)
tame:	
nuosavo turtinio potencialo išlaidos	0,11 mlrd. zlotų (2,4%)
ES lėšos išleidžiamos vaivadijos lygyje	0,40 mlrd. zlotų (8,6%)
■ Teritorinių savivaldos vienetų potencialas	1,92 mlrd. zlotų (42,1%)
tame:	
apskritis	0,17 mlrd. zlotų (3,7%)
miestai su apskrities teisėmis	0,82 mlrd. zlotų (18,1%)
gminos	0,92 mlrd. zlotų (20,3%)
■ ES lėšos iš ES, išleidžiamos šalies lygyje	1,45 mlrd. zlotų (31,8%)
■ Potencialios turtinės išlaidos iš valstybės biudžeto skirtos Palenkės vaivadijai	0,68 mlrd. zlotų (14,9%)
■ WFOŚiGW lėšos	0,01 mlrd. zlotų (0,2%)

Reikia pabrėžti, kad viešojo sektoriaus investicijos, sudaro reliatyviai nedidelę bendrų šio tipo išlaidų dalį (vidutinė bendra viešųjų investicijų dalis bendrose investicijose 2004-2009 metais sudarė 30,4%). Nereiktų pervertinti viešosios valdžios poveikio regiono plėtrai per investicijų finansavimą ir plėtros veiksmus.

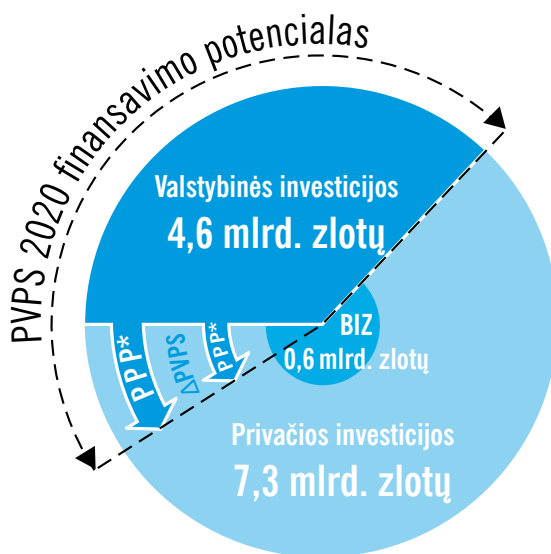
Remiantis makroekonomikos simuliacija, atlikta panaudojant regioninį modelį HERMIN, Palenkės vaivadijos ekonomikai 2013-2025 metais atlikta privačių investicijų sektoriaus projekcija. Metinė vidutinė vertė yra 7,27 mlrd. zlotų. Tiesioginių užsienio investicijų rėmuose Palenkės vaivadija gali tikėtis apie 7,67 mlrd. zlotų 2013-2025 m. laikotarpiu, kas duoda apie 0,59 mlrd. zlotų kasmet ir sudaro 8,2% išlaidų bruto iš viso privataus sektoriaus lėšoms.

2. Piešinys

PVPS 2020 finansavimo viešosiomis lėšomis potencialas – metinio vidurkio apskaičiavimas 2013-2025 metams

Šaltinis: Galutinė vertinimo ataskaita ex-ante, Priedas nr. 1.

*PPP – Valstybinė viešoji partnerystė

Pagrindiniai Strategijos finansavimo šaltiniai operacinių tikslų sistemoje

Žemiau nurodyti numatomi pagrindiniai Strategijos finansavimo šaltiniai atskirų operacinių tikslų sistemoje.

4. Piešinys Pagrindiniai Strategijos finansavimo šaltiniai operacinių tikslų sistemoje

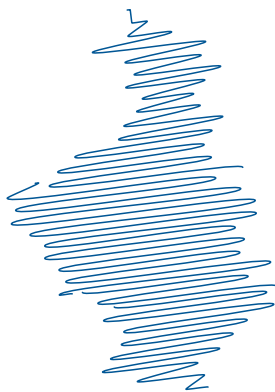
Operaciniai tikslai	Numatyti pagrindiniai finansavimo šaltiniai	
	Pagrindinis fondas	Kitos lėšos
1. Strateginis tikslas. Konkurencinga ekonomika		
1.1. Verslumo vystymas	Europos visuomenės fondas	Europos regioninės plėtros fondas, Europos žemės ūkio ir kaimo teritorijų vystymo fondas, privačios lėšos
1.2. Palenkės įmonių inovatyvumo augimas	Privačios lėšos ir Europos regioninės plėtros fondas	Europos visuomenės fondas, rėminės programos, valstybės biudžeto lėšos, aukštųjų mokyklų lėšos
1.3. Regiono gyventojų darbo kompetencijų vystymas ir profesinio aktyvumo rėmimas	Europos visuomenės fondas	Aukštųjų mokyklų lėšos, privačios lėšos
1.4. Visuomeninis kapitalas, kaip plėtros procesų katalizatorius	Europos visuomenės fondas	Aukštųjų mokyklų lėšos, privačios lėšos
1.5. Efektyvus išteklių panaudojimas	Europos regioninės plėtros fondas	Europos visuomenės fondas, privačios lėšos
1.6. Šiuolaikinė tinklo infrastruktūra	Sanglaudos fondas	Europos regioninės plėtros fondas, Europos žemės ūkio ir kaimo teritorijų vystymo fondas, valstybės biudžeto lėšos, JST lėšos, privačios lėšos
2. Strateginis tikslas. Šalies ir tarptautiniai ryšiai		
2.1. Palenkės verslininkų aktyvumas už regiono ribų	Privačios lėšos ir Europos regioninės plėtros fondas	Europos visuomenės fondas
2.2. Vaivadijos investicinio patrauklumo pagerinimas	Europos regioninės plėtros fondas	JST lėšos
2.3. Tarpvalstybinės partnerystės bendradarbiavimo vystymas	Europos regioninės plėtros fondas	Europos visuomenės fondas, JST lėšos, valstybės biudžeto lėšos, tame Užsienio reikalų ministerijos, kaimynystės ir partnerystės instrumentas

2.4. Tarpreregioninės partnerystės bendradarbiavimo vystymas	Europos regioninės plėtros fondas	Europos visuomenės fondas, JST lėšos, privačios lėšos
2.5. Regiono vidinių ir išorinių komunikacijų pasiekiamumo pagerinimas	Sanglaudos fondas ir valstybės biudžeto lėšos	Europos regioninės plėtros fondas, JST lėšos
3. Strateginis tikslas. Gyvenimo kokybė		
3.1. Demografinių problemų padarinių sumažinimas	Europos visuomenės fondas	Europos žemės ūkio ir kaimo teritorijų vystymo fondas, JST lėšos
3.2. Visuomenės sanglaudos pagerinimas	Europos visuomenės fondas	Europos regioninės plėtros fondas, Europos žemės ūkio ir kaimo teritorijų vystymo fondas, valstybės biudžeto lėšos, JST lėšos
3.3. Visuomenės sveikatos būklės ir viešojo saugumo pagerinimas	Valstybinio sveikatos fondo lėšos ir valstybės biudžeto lėšos	Europos regioninės plėtros fondas, Europos visuomenės fondas, privačios lėšos ir JST lėšos
3.4. Gamtos apsauga ir racionalus jos išteklių naudojimas	Sanglaudos fondas	Europos regioninės plėtros fondas, Europos žemės ūkio ir kaimo teritorijų vystymo fondas, Nacionalinis ir vaivadijos aplinkos apsaugos fondas, Europos visuomenės fondas, valstybės biudžeto lėšos, privačios lėšos

PALENKĖS VAIVADIJOS IŠŠŪKIAI

Reiškiniai ir procesai, vykstantys artimoje ir tolimesnėje vaivadijos aplinkoje, naujos ES finansinės perspektyvos kontekstas, o taip pat vidinės sąlygos ir nustatytų tikslų struktūra sąlygoja, kad **artimiausiais metais bus būtina įtraukti daugelį institucijų ir žmonių grupių (tame tarpe ir trečiojo sektoriaus subjektų), o taip pat ir finansinių lėšų svarbiausiose struktūrinės intervencijos teritorijose.**

Svarbiausių iššūkių sąrašas, kurie kyla vaivadijai, yra šis:

1. Palenkės vaivadijos konkurencinio pranašumo pagrindu bus **žalioji pramonė**, apimanti dinamiškus pramonės produkcijos ir rinkos paslaugų sektorius, kuriuose jau šiandien regionas pasiekia pergalių, tačiau taip pat ir tie, šiandien neidentifikuoti sektoriai, kurie gali sudaryti būsimų regioninės ekonomikos specializacijų plėtros pagrindus. Svarbu yra nuosekliai stiprinti tyrimų-vystymo ir mokslinį regiono potencialą, ypač tose teritorijose, kuriose vaivadija pasiekė kritinę masę, būtiną aukštų inovacijų sprendimų generavimui.
2. Išorinė Europos Sąjungos siena Palenkės vaivadijai sukuria daugelį galimybių, tačiau **Rytai**, tai visų pirma iššūkis. Padėtis pasienio zonoje, artimiausiais metais turi būti panaudota, kaip vienas iš svarbiausių regiono plėtros veiksnių.
3. Artimiausiais metais Palenkė disponuos reliatyviai dideliu kiekiu jaunų žmonių, kurie turi būti kuo geriau paruošti konkurencijai darbo rinkose. Atitinkamos gyventojų **darbo kompetencijos**, tai didesnis esamų įmonių konkurencingumas, galimybė sukurti mažas įmones ir vaivadijos investicinis patrauklumas.
4. ES ir Lenkijos vyriausybės vykdomų politikų panaudojimas **energetinės revoliucijos** vykdymui, kuri atves ne tik prie atsinaujinančios energijos dalies vartojimo augimo, bet taip pat įtakos ir tai, kad decentralizuotų energijos šaltinių savininkais bus Palenkės gyventojai ir verslininkai.
5. **E-palenkės** idėjos įdiegimas – tai įmonių konkurencingumo pagerėjimas ir tuo pačiu viešųjų paslaugų prieinamumo gyventojams padidėjimas. Norint įveikti šį iššūkį, reikia kuo greičiau imtis veiksmų infrastruktūros ir teleinformacinių sistemų plėtros srityje visame regione, vystyti skaitmenines kompetencijas ir elektronines paslaugas (hardware i software).
6. Regiono įvairovė sąlygoja, kad reikia ieškoti individualių plėtros kelių, dedikuotų kiekvienai strateginės intervencijos

teritorijai (SIT), o taip pat ir teritoriniams vienetams (tam tikrų apskričių ir gminų). **Vietinės plėtros strategijos** turi būti kuriamos remiantis endogeniniu tam tikros teritorijos potencialu.

7. Ženklus Palenkės vaivadijos **teritorinio pasiekiamumo** pagerėjimas tiek vidaus, tiek išorinėje sistemoje, yra veiksmingo konkuravimo dėl investuotojų, gyventojų, turistų ir lėšų plėtrai, sąlyga. Aukštos kokybės išoriniai ryšiai yra ES ir vyriausybės prioritetai, leidžiantys padidinti regiono komunikacinį prieinamumą. Ši teritorija visų pirma yra skirta centrinei valdžiai ir regiono atstovams Seime, Senate ir Europos Parlamente.

Šis sąrašas nurodo Strategijos parengimo etape identifikuotas svarbiausias teritorijas, strateginių tikslų įgyvendinimo atžvilgiu. Tačiau pradiniam šios Strategijos įgyvendinimo etape, jau 2015 metais, šių iššūkių sąrašas bus patikrintas ir priklausomai nuo esamos situacijos bus papildytas arba apribotas.

PRIEDAI

1. Darbų eiga
2. Strategijos diagnozė
3. ES ir valstybinių dokumentų atitikimas
4. Monitoringo rodiklių sistema
5. Galutinė vertinimo ataskaita ex-ante
6. Poveikio aplinkai prognozė
7. Konsultacijų ataskaita
8. Bibliografija

Priedus galima rasti tinklalapyje

www.strategia.wrotapodlasia.pl

PALENKĒS VAIVADIJA

Palenkės vaivadijos Maršalo įstaiga
Regioninės operacinės programos
valdymo departamentas
Palenkės Vaivadijoso
ul. Poleska 89
15-874 Balstogė, Lenkija
El. paštas: strategia2020@wrotapodlasia.pl

www.strategia.wrotapodlasia.pl

Spausdinta ant ekologiško popieriaus, 100% pagaminto iš makulatūros, naudojant aplinkai draugiškas technologijas.

REGIONINĖ PROGRAMA
NACIONALINĖ SĄNGLAUDOS STRATEGIJA

Projektas finansuojamas Europos Sąjungos, Palenkės vaivadijos
regioninės operacinės programos 2007-2013 metams

EUROPOS SĄJUNGA
EUROPOS FONDAS
REGIONINĖS PLĖTROS

